

<i>Rodzaj dokumentu:</i>	Sprawozdanie za rok 2025
<i>Egzamin:</i>	Egzamin maturalny
<i>Przedmioty:</i>	Filozofia Historia muzyki Historia sztuki Język łaciński i kultura antyczna
<i>Poziom:</i>	Poziom rozszerzony
<i>Terminy egzaminów:</i>	6 maja 2025 r. – język łaciński i kultura antyczna 9 maja 2025 r. – filozofia 8 maja 2025 r. – historia muzyki 14 maja 2025 r. – historia sztuki
<i>Data publikacji dokumentu:</i>	19 września 2025 r.

Sprawozdanie zostało opracowane przez Centralną Komisję Egzaminacyjną we współpracy z Okręgową Komisją Egzaminacyjną w Warszawie.

Centralna Komisja Egzaminacyjna

ul. Józefa Lewartowskiego 6, 00-190 Warszawa

tel. 22 536 65 00

www.cke.gov.pl sekretariat@cke.gov.pl

Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Warszawie (województwo mazowieckie)

ul. Józefa Bema 87, 01-233 Warszawa

tel. 22 457 03 35

www.oke.waw.pl info@oke.waw.pl

Spis treści

I. Filozofia

Opis arkusza maturalnego	5
Dane dotyczące populacji zdających	6
Przebieg egzaminu	7
Podstawowe dane statystyczne	8
Komentarz	14
Wnioski i rekomendacje	40

II. Historia muzyki

Opis arkusza maturalnego	42
Dane dotyczące populacji zdających	42
Przebieg egzaminu	43
Podstawowe dane statystyczne	44
Komentarz	50
Wnioski i rekomendacje	58

III. Historia sztuki

Opis arkusza maturalnego	60
Dane dotyczące populacji zdających	61
Przebieg egzaminu	62
Podstawowe dane statystyczne	63
Komentarz	67
Wnioski i rekomendacje	85

IV. Język łaciński

Opis arkusza maturalnego	86
Dane dotyczące populacji zdających	86
Przebieg egzaminu	87
Podstawowe dane statystyczne	88
Komentarz	94
Wnioski i rekomendacje	104

Filozofia

Opis arkusza egzaminu maturalnego

W roku szkolnym 2024/2025 egzamin maturalny z filozofii został przeprowadzony na podstawie wymagań egzaminacyjnych określonych w rozporządzeniu Ministra Edukacji z dnia 28 czerwca 2024 r.¹

Arkusz egzaminacyjny z filozofii składał się z dwóch części i zawierał 17 zadań.

Część pierwsza – test – sprawdzała wiedzę z zakresu historii filozofii oraz umiejętność analizy krytycznej tekstu filozoficznego (fragment *Timajosa* Platona) oraz tekstu niefilozoficznego (fragment powieści *Nowy wspaniały świat* Aldousa Huxleya).

Część druga obejmowała zadanie rozszerzonej odpowiedzi, którego celem było napisanie wypracowania na jeden z dwóch tematów:

Temat 1.

Utożsamienie dobra własnego z dobrem ogółu świadczy o pełnej rozumności człowieka i o tym, że jest w stanie tworzyć wspólnotę wolnych i równych. I tylko tak rozumni obywatele mogą brać udział w życiu publicznym: rządzić, dowodzić, sądzić, wybierać.

Alasdair MacIntyre

Czy zgadzasz się z myślą wyrażoną przez Alasdaira MacIntyre'a w powyższym cytacie? Rozważ problem w kontekście sporu z zakresu filozofii polityki o naturę społeczeństwa, toczzonego między zwolennikami kolektywizmu a zwolennikami indywidualizmu.

Temat 2.

Tak wiele dysput w filozofii jest skutkiem błędnie zdefiniowanych słów i idei.

William James

Czy zgadzasz się, że jednym z głównych źródeł sporów w filozofii są różnice w rozumieniu słów i idei? Swoją odpowiedź rozważ w kontekście ogólniejszego pytania o rolę logiki w filozofii.

Za poprawne rozwiązanie wszystkich zadań zdający mógł otrzymać 50 punktów.

¹ Rozporządzenie Ministra Edukacji z dnia 28 czerwca 2024 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie podstawy programowej kształcenia ogólnego dla liceum ogólnokształcącego, technikum oraz branżowej szkoły II stopnia (Dz.U. z 2024 r. poz. 1019).

Dane dotyczące populacji zdających

TABELA 1. ZDAJĄCY ROZWIĄZUJĄCY ZADANIA W ARKUSZU STANDARDOWYM*

Liczba zdających (Formuła 2023)		478
Zdający rozwiązujący zadania w arkuszu standardowym	z liceów ogólnokształcących	440
	z techników	35
	z branżowych szkół II stopnia	3
	ze szkół na wsi	10
	ze szkół w miastach do 20 tys. mieszkańców	47
	ze szkół w miastach od 20 tys. do 100 tys. mieszkańców	62
	ze szkół w miastach powyżej 100 tys. mieszkańców	359
	ze szkół publicznych	315
	ze szkół niepublicznych	163
	kobiety	343
	mężczyźni	135
	bez dysleksji rozwojowej	386
	z dysleksją rozwojową	92
	obywatele Ukrainy ²	0

* Dane w tabeli dotyczą tegorocznych absolwentów.

Z egzaminu zwolniono 38 osób – laureatów i finalistów Olimpiady Filozoficznej.

TABELA 2. ZDAJĄCY ROZWIĄZUJĄCY ZADANIA W ARKUSZACH DOSTOSOWANYCH

Zdający rozwiązujący zadania w arkuszach dostosowanych	z autyzmem, w tym z zespołem Aspergera	34
	słabowidzący	1
	niewidomi	0
	słabosłyszący	0
	niesłyszący	0
	z niepełnosprawnością ruchową spowodowaną mózgowym porażeniem dziecięcym	0
	z zaburzeniem widzenia barw	1
	Ogółem	36

² Zdający – obywatele Ukrainy przystąpili do egzaminu maturalnego na podstawie § 3c ust. 1 rozporządzenia Ministra Edukacji i Nauki z dnia 21 marca 2022 r. w sprawie organizacji kształcenia, wychowania i opieki dzieci i młodzieży będących obywatelami Ukrainy (Dz.U. z 2023 r. poz. 2094 z późn. zm.).

Przebieg egzaminu

TABELA 3. INFORMACJE DOTYCZĄCE PRZEBIEGU EGZAMINU

Termin egzaminu			9 maja 2025
Czas trwania egzaminu dla arkusza standardowego			180 minut
Liczba szkół			172
Liczba zespołów egzaminatorów			
Liczba egzaminatorów-weryfikatorów			1
Liczba egzaminatorów			-
Liczba obserwatorów ³ (§ 8 ust. 1)			1
Liczba unieważnień ³	w przypadku:		
	art. 44zzv pkt 1	stwierdzenia niesamodzielnego rozwiązywania zadań przez zdającego	0
	art. 44zzv pkt 2	wniesienia lub korzystania przez zdającego w sali egzaminacyjnej z urządzenia telekomunikacyjnego	0
	art. 44zzv pkt 3	zakłócenia przez zdającego prawidłowego przebiegu egzaminu	0
	art. 44zzw ust. 1	stwierdzenia podczas sprawdzania pracy niesamodzielnego rozwiązywania zadań przez zdającego	0
	art. 44zzy ust. 7	stwierdzenie naruszenia przepisów dotyczących przeprowadzenia egzaminu maturalnego	0
	art. 44zzy ust. 10	niemożność ustalenia wyniku (np. zaginięcie karty odpowiedzi)	0
Liczba wglądów ⁴ (art. 44zzz)			29

³ Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 1 sierpnia 2022 r. w sprawie egzaminu maturalnego (Dz.U. poz. z 2024 poz. 302, z późn. zm.).

⁴ Ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz.U. z 2025 r. poz. 881).

Podstawowe dane statystyczne

Wyniki zdających

WYKRES 1. ROZKŁAD WYNIKÓW ZDAJĄCYCH

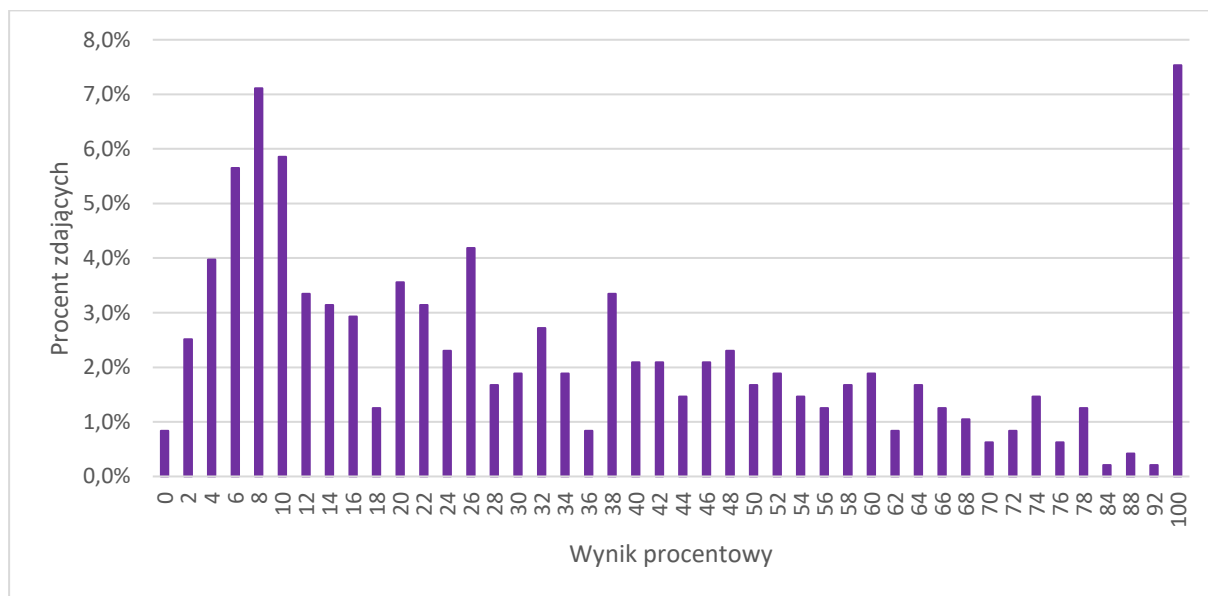

TABELA 4. WYNIKI ZDAJĄCYCH – PARAMETRY STATYSTYCZNE*

Zdający	Liczba zdających	Minimum (%)	Maksimum (%)	Mediana (%)	Modalna (%)	Średnia (%)	Odchylenie standardowe (%)
ogółem	478	0	100	28	100	35	28
w tym:							
z liceów ogólnokształcących	440	0	100	30	100	37	28
z techników	35	0	84	8	6	17	18
z branżowych szkół II stopnia	3	–	–	–	–	–	–

* Parametry statystyczne są podane dla grup liczących 30 lub więcej zdających.

Poziom wykonania zadań

TABELA 5. POZIOM WYKONANIA ZADAŃ

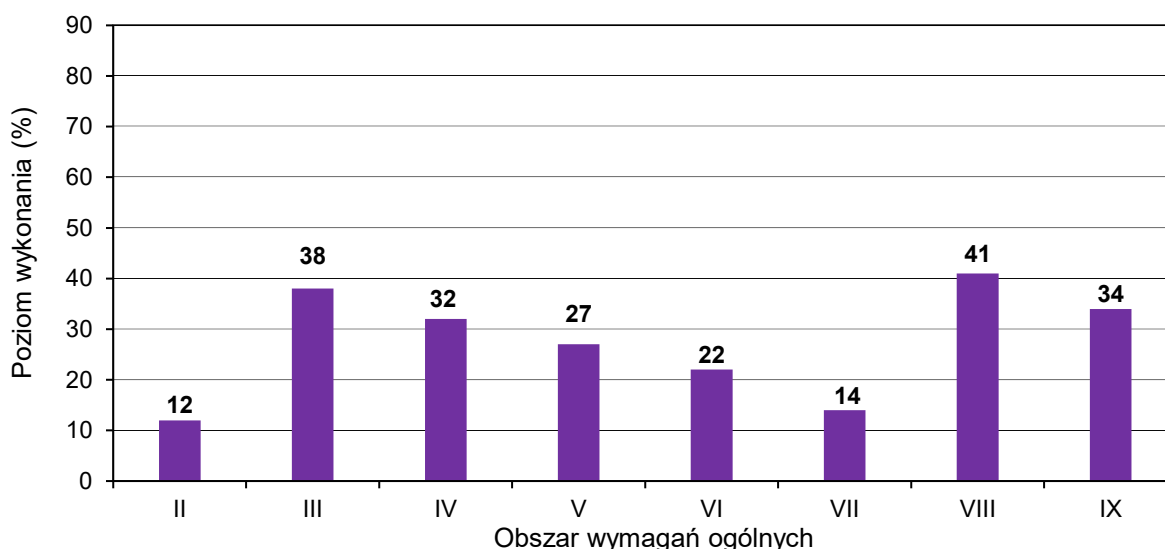
Wymagania podstawy programowej			
Nr zad.	Wymagania ogólne	Wymagania szczegółowe	Poziom wykonania zadania (%)
1.	IV. Rozumienie ważniejszych pojęć, zagadnień i stanowisk głównych dyscyplin filozoficznych.	III. Wybrane problemy filozofii. 1. Dyscypliny filozofii. Zdający wymienia następujące dyscypliny filozofii oraz określa przedmioty ich badań: 1) dyscypliny podstawowe (ogólniejsze) – teoria bytu (ontologia, metafizyka), teoria poznania (epistemologia), ogólna teoria wartości (aksjologia) wraz z teorią moralności (etyką); 2) dyscypliny szczegółowe – filozofia człowieka (antropologia filozoficzna), filozofia przyrody, filozofia nauki, filozofia kultury, filozofia religii (wraz z teologią filozoficzną), filozofia piękna i sztuki (estetyka filozoficzna), filozofia polityki.	43
2.	IV. Rozumienie ważniejszych pojęć, zagadnień i stanowisk głównych dyscyplin filozoficznych. VIII. Stosowanie narzędzi logiki w analizie tekstu filozoficznego i zawartej w nim argumentacji, a także w obronie przed manipulacją.	I. Kultura logiczna. 2. Logiczne wady wypowiedzi: sprzeczność wewnętrzna, nieostrość, wieloznaczność. Zdający: 1) odróżnia wyrażenia sprzeczne wewnętrznie od wyrażeń fałszywych i nonsensownych.	42
3.	III. Znajomość poglądów filozofów reprezentatywnych dla poszczególnych epok kultury europejskiej. IV. Rozumienie ważniejszych pojęć, zagadnień i stanowisk głównych dyscyplin filozoficznych. VIII. Stosowanie narzędzi logiki w analizie tekstu filozoficznego i zawartej w nim argumentacji, a także w obronie przed manipulacją.	Poziom podstawowy VI. Filozofia Platona jako paradygmat antynaturalizmu. Zdający: 1) wyjaśnia platońską teorię idei jako niematerialnych, niezmiennych i wiecznych wzorców dla zmiennych i czasowych rzeczy fizycznych. Poziom rozszerzony II. Elementy historii filozofii. 1. Filozofia starożytna. Zdający opanowuje wszystkie treści nauczania – wymagania szczegółowe zawarte w podstawie programowej w zakresie przedmiotu filozofia w zakresie podstawowym. III. Wybrane problemy filozofii. 2. Wybrane spory metafizyczne (ontologiczne). Zdający, definiując odpowiednie terminy i analizując argumenty, rekonstruuje następujące spory o: 1) stosunek rzeczy do umysłu (realizm – idealizm); 2) różnorodność bytów (monizm – pluralizm).	63
4.	III. Znajomość poglądów filozofów reprezentatywnych dla poszczególnych epok kultury europejskiej. IV. Rozumienie ważniejszych	Poziom podstawowy VI. Filozofia Platona jako paradygmat antynaturalizmu. Zdający: 1) wyjaśnia platońską teorię idei jako niematerialnych, niezmiennych i wiecznych wzorców	49

	pojęć, zagadnień i stanowisk głównych dyscyplin filozoficznych. VII. Posługiwanie się podstawowymi kategoriami logiki i dbanie o kulturę logiczną wypowiedzi.	dla zmiennych i czasowych rzeczy fizycznych. Poziom rozszerzony II. Elementy historii filozofii. 1. Filozofia starożytna. Zdający opanowuje wszystkie treści nauczania – wymagania szczegółowe zawarte w podstawie programowej w zakresie przedmiotu filozofia w zakresie podstawowym. III. Wybrane problemy filozofii. 2. Wybrane spory metafizyczne (ontologiczne). Zdający, definiując odpowiednie terminy i analizując argumenty, rekonstruuje następujące spory o: 1) stosunek rzeczy do umysłu (realizm – idealizm).	
5.	III. Znajomość poglądów filozofów reprezentatywnych dla poszczególnych epok kultury europejskiej. IV. Rozumienie ważniejszych pojęć, zagadnień i stanowisk głównych dyscyplin filozoficznych. VIII. Stosowanie narzędzi logiki w analizie tekstu filozoficznego i zawartej w nim argumentacji, a także w obronie przed manipulacją.	Poziom podstawowy VI. Filozofia Platona jako paradygmat antynaturalizmu. Zdający: 2) objaśnia platońską koncepcję człowieka [...]; 4) objaśnia termin <i>anamneza</i> i prezentuje platońskie stanowisko w kwestii źródeł poznania (aprioryzm). Poziom rozszerzony I. Kultura logiczna. 5. Uzasadnianie pośrednie: wnioskowanie (rozumowanie) niezawodne (oparte na wynikaniu logicznym) i zawodne, wybrane schematy (reguły) wnioskowań. Zdający: 2) rozstrzyga, czy dane zdanie wynika logicznie z innego zdania lub zbioru zdań. II. Elementy historii filozofii. 1. Filozofia starożytna. Zdający opanowuje wszystkie treści nauczania – wymagania szczegółowe zawarte w podstawie programowej w zakresie przedmiotu filozofia w zakresie podstawowym.	20
6.	III. Znajomość poglądów filozofów reprezentatywnych dla poszczególnych epok kultury europejskiej. IV. Rozumienie ważniejszych pojęć, zagadnień i stanowisk głównych dyscyplin filozoficznych.	Poziom podstawowy VI. Filozofia Platona jako paradygmat antynaturalizmu. Zdający: 1) wyjaśnia platońską teorię idei jako niematerialnych, niezmiennych i wiecznych wzorców dla zmiennych i czasowych rzeczy fizycznych; 2) objaśnia platońską koncepcję człowieka [...]; 3) rekonstruuje spór o to, czy ludzkie czynności umysłowe można wyjaśnić wyłącznie w odwołaniu do procesów fizycznych: materializm (naturalizm) vs. dualizm (antynaturalizm); X. Początki filozoficznej teologii. Zdający: 3) rekonstruuje filozoficzno-duchowe poszukiwania św. Augustyna: [...] neoplatonizm [...]. Poziom rozszerzony II. Elementy historii filozofii. 1. Filozofia starożytna. Zdający opanowuje wszystkie treści nauczania – wymagania szczegółowe zawarte w podstawie programowej w zakresie przedmiotu filozofia w zakresie podstawowym.	27
7.	III. Znajomość poglądów filozofów reprezentatywnych dla poszczególnych epok kultury europejskiej.	Poziom podstawowy VI. Filozofia Platona jako paradygmat antynaturalizmu. Zdający:	26

		1) wyjaśnia platońską teorię idei jako niematerialnych, niezmiennych i wiecznych wzorców dla zmiennych i czasowych rzeczy fizycznych. X. Początki filozoficznej teologii. Zdający: 1) przedstawia główne starożytne koncepcje absolutu (Boga): demiurg oraz idea dobra (Platon) [...]. Poziom rozszerzony II. Elementy historii filozofii. 1. Filozofia starożytna. Zdający opanowuje wszystkie treści nauczania – wymagania szczegółowe zawarte w podstawie programowej w zakresie przedmiotu filozofia w zakresie podstawowym.	
8.1.	IV. Rozumienie ważniejszych pojęć, zagadnień i stanowisk głównych dyscyplin filozoficznych. VIII. Stosowanie narzędzi logiki w analizie tekstu filozoficznego i zawartej w nim argumentacji, a także w obronie przed manipulacją.	I. Kultura logiczna. 2. Logiczne wady wypowiedzi: sprzeczność wewnętrzna, nieostrość, wieloznaczność. Zdający: 1) odróżnia wyrażenia sprzeczne wewnętrznie od wyrażen fałszywych i nonsensownych.	74
8.2.	VIII. Stosowanie narzędzi logiki w analizie tekstu filozoficznego i zawartej w nim argumentacji, a także w obronie przed manipulacją.	I. Kultura logiczna. 5. Uzasadnianie pośrednie: wnioskowanie (rozumowanie) niezawodne (oparte na wynikaniu logicznym) i zawodne, wybrane schematy (reguły) wnioskowań. Zdający: 1) odróżnia w rozumowaniu przesłanki od wniosku [...]. 3) zna i stosuje przykładowe schematy wnioskowań (<i>modus ponendo ponens</i> [...]).	34
9.	VIII. Stosowanie narzędzi logiki w analizie tekstu filozoficznego i zawartej w nim argumentacji, a także w obronie przed manipulacją.	I. Kultura logiczna. 6. Błędy w rozumowaniach: [...] ekwiwokacja. Zdający: 1) ocenia dane rozumowanie pod względem materialnym i formalnym i wskazuje powody swojej oceny; 3) wyjaśnia, na czym polega błąd ekwiwokacji w podanym rozumowaniu.	18
10.	VII. Posługiwanie się podstawowymi kategoriami logiki i dbanie o kulturę logiczną wypowiedzi. VIII. Stosowanie narzędzi logiki w analizie tekstu filozoficznego i zawartej w nim argumentacji, a także w obronie przed manipulacją.	I. Kultura logiczna. 3. Definicje jako środek uściślenia myśli i mowy: typy definicji, kryteria poprawności definicji. Zdający: 1) wymienia wybrane odmiany definicji (definicja klasyczna [...]) i podaje ich przykłady; 3) określa, które z warunków poprawności łamie określona definicja, i usuwa znalezione wady (nieadekwatność [...]).	19
11.	V. Umiejętność stawiania pytań światopoglądowych (w tym moralnych) i poszukiwania odpowiedzi na nie	Poziom podstawowy VII. Filozofia Arystotelesa jak próba pogodzenia dotychczasowych opozycji filozoficznych. Zdający: 5) przedstawia koncepcję cnoty jak trwałej dyspozycji do zachowania właściwej miary [...].	30

	z wykorzystaniem wiedzy filozoficznej. VI. Podejmowanie rzetelnej dyskusji filozoficznej oraz formułowanie w niej jasnego i uzasadnionego stanowiska.	VIII. Epikureizm i stoicyzm. Zdający: 4) rozpatruje wybrane problemy moralne z punktu widzenia etyki epikurejskiej [...]. Poziom rozszerzony II. Elementy historii filozofii. 8. John Stuart Mill. Zdający: 1) przedstawia główne tezy etyki utilitarystycznej; 3) rozpatruje wybrane problemy moralne z punktu widzenia utilitaryzmu i zasady niekrzywdzenia innych.	
12.	III. Znajomość poglądów filozofów reprezentatywnych dla poszczególnych epok kultury europejskiej. VI. Podejmowanie rzetelnej dyskusji filozoficznej oraz formułowanie w niej jasnego i uzasadnionego stanowiska.	II. Elementy historii filozofii. 3. René Descartes. Zdający: 1) wyjaśnia, na czym polega kartezjański racjonalizm, sceptycyzm metodyczny i dualizm psychofizyczny; 2) objaśnia sens formuły „myślę, więc jestem”; 3) krytycznie rekonstruuje kartezjański argument na rzecz istnienia świata zewnętrznego.	23
13.	III. Znajomość poglądów filozofów reprezentatywnych dla poszczególnych epok kultury europejskiej. IV. Rozumienie ważniejszych pojęć, zagadnień i stanowisk głównych dyscyplin filozoficznych.	II. Elementy historii filozofii. 12. Egzystencjalizm. Zdający: 1) przedstawia główne idee egzystencjalizmu Jean-Paula Sartre’a.	50
14.	II. Rozpoznawanie związków między filozofią a innymi działami kultury europejskiej, zwłaszcza między filozofią a sztuką (w tym literaturą piękną) [...]. III. Znajomość poglądów filozofów reprezentatywnych dla poszczególnych epok kultury europejskiej. IV. Rozumienie ważniejszych pojęć, zagadnień i stanowisk głównych dyscyplin filozoficznych.	III. Wybrane problemy filozofii. 9. Wybrane spory z zakresu filozofii polityki. Zdający, definiując odpowiednie terminy i analizując argumenty, rekonstruuje następujące spory o: 1) naturę społeczeństwa (indywidualizm – kolektywizm).	14
15.	II. Rozpoznawanie związków między filozofią a innymi działami kultury europejskiej, zwłaszcza między filozofią a sztuką (w tym literaturą piękną) [...]. III. Znajomość poglądów filozofów reprezentatywnych dla poszczególnych epok kultury europejskiej. IV. Rozumienie ważniejszych pojęć, zagadnień i stanowisk głównych dyscyplin	III. Wybrane problemy filozofii. 4. Wybrane spory antropologiczne. Zdający, definiując odpowiednie terminy i analizując argumenty, rekonstruuje następujące spory o: 1) istotę człowieka (naturalizm lub redukcjonizm biologiczny lub społeczny – antynaturalizm lub antyredukcjonizm, np. personalizizm); 3) wolność woli (libertarianizm – fatalizm – kompatybilizm).	15

	filozoficznych. VI. Podejmowanie rzetelnej dyskusji filozoficznej oraz formułowanie w niej jasnego i uzasadnionego stanowiska.		
16.	II. Rozpoznawanie związków między filozofią a innymi działami kultury europejskiej, zwłaszcza między filozofią a sztuką (w tym literaturą piękną) [...]. III. Znajomość poglądów filozofów reprezentatywnych dla poszczególnych epok kultury europejskiej. IV. Rozumienie ważniejszych pojęć, zagadnień i stanowisk głównych dyscyplin filozoficznych. VI. Podejmowanie rzetelnej dyskusji filozoficznej oraz formułowanie w niej jasnego i uzasadnionego stanowiska.	II. Elementy historii filozofii. 6. Immanuel Kant. Zdający: 3) prezentuje i objaśnia treść imperatywu kategorycznego (formuła powszechnego prawa oraz formuła człowieczeństwa jako celu) oraz stosuje jego formuły do analizy i oceny przykładowych problemów moralnych; III. Wybrane problemy filozofii. 5. Wybrane spory etyczne. Zdający, definiując odpowiednie terminy i analizując argumenty, rekonstruuje następujące spory o: 2) sposób formułowania i uzasadniania ocen moralnych (konsekwencjalizm, w szczególności utilitaryzm – nonkonsekwencjalizm, w szczególności deontologizm kantowski); 3) źródło moralnych zobowiązań (autonomizm – heteronomizm).	26
17.1.	IX. Umiejętność pisania tekstu (eseju) filozoficznego, w którym – korzystając ze zdobytej wiedzy z zakresu logiki i historii filozofii – identyfikuje się i rozpatruje określone poglądy filozoficzne.		65
17.2.1.			45
17.2.2.			35
17.2.3a			36
17.2.3b			27
17.2.3c			19
17.2.4.			38
17.3.			62

WYKRES 2. POZIOM WYKONANIA ZADAŃ W OBSZARZE WYMAGAŃ OGÓLNYCH

Komentarz

Średni wynik tegorocznego egzaminu maturalnego z filozofii był w przypadku abiturientów z województwa mazowieckiego wyższy o 5 punktów procentowych od wyniku egzaminu ubiegłorocznego i wyniósł 35%.

Spośród dziewięciu wymagań ogólnych maturzyści najlepiej radzili sobie z zadaniami z zakresu wymagania VIII. (*Stosowanie narzędzi logiki w analizie tekstu filozoficznego i zawartej w nim argumentacji, a także w obronie przed manipulacją*) – poziom wykonania zadań wyniósł 41%, a najgorzej z zakresu wymagania II. (*Rozpoznawanie związków między filozofią a innymi działami kultury europejskiej, zwłaszcza między filozofią a sztuką (w tym literaturą piękną)*) – poziom wykonania zadań wyniósł jedynie 12%.

Spośród siedemnastu zdań zamieszczonych w pierwszej części arkusza, pięć było zadaniami zamkniętymi (zadania 2., 3., 6., 8.1., 13.). Jedno z zadań tego typu (6.) okazało się dla zdających trudne (poziom wykonania – 27%). Wśród zadań otwartych bardzo trudne dla zdających okazały się zadania: 5. (poziom wykonania – 20%), 9. (poziom wykonania – 18%), 10. (poziom wykonania – 19%), 14. (poziom wykonania – 14%), 15. (poziom wykonania – 15%). Zadaniem najwyżej ocenianym było zadanie 8.1., które okazało się łatwe (poziom wykonania – 74%). Pozostałe zadania były dla zdających trudne lub umiarkowanie trudne.

Pierwsze cztery zadania bezpośrednio odnosiły się do zamieszczonego w arkuszu maturalnym fragmentu tekstu filozoficznego Platona *Timajos*.

Zadanie 1. było zadaniem otwartym i należało do zadań trudnych (poziom wykonania – 43%). Poprawne rozwiązanie tego zadania wymagało udzielenia dwóch właściwych odpowiedzi. Po pierwsze, należało podać nazwę jednej z kilku dyscyplin filozoficznych,

w obrębie których mieści się problematyka tekstu źródłowego. Po drugie, należało podać jedno z występujących w tekście źródłowym zagadnień filozoficznych, które mieści się w obrębie wymienionej przez zdającego dyscypliny filozoficznej. Uzyskanie jednego punktu za rozwiązanie tego zadania, wymagało udzielenia dwóch właściwych, powiązanych ze sobą, odpowiedzi. Wskazana złożoność zadania stanowiła dodatkową trudność dla zdających, co prawdopodobnie wpłynęło na relatywnie niski poziom wykonania tego zadania. Należy podkreślić, że zadania sprawdzające znajomość nazw dyscyplin filozoficznych oraz umiejętność rozpoznania problematyki filozoficznej, pojawiają się w każdym arkuszu maturalnym z filozofii i na ogół duża część zdających nie ma problemów z ich poprawnym rozwiązaniem. W tegorocznym arkuszu maturalnym tę samą wiedzę i umiejętność sprawdzało jedno zadanie. Poniżej zaprezentowano dwa rozwiązania, które nie uzyskały pozytywnej oceny – w każdym z nich zdający nie wykonali poprawnie jednej z dwóch wymaganych czynności (przykład 1. i 2.).

Przykład 1.

Dyscyplina filozoficzna: *Metafizyka*
 Zagadnienie: *Rozmyślenie nad tym co jest prawdziwe a co nie*

Przykład 2.

Dyscyplina filozoficzna: *Idealizm ontologiczny*
 Zagadnienie: *Zakłada istnienie rzeczy ponad materialnych, gdzie w tekście widoko przedstawiono koncepcję powstania świata, które powstało na wzór innego wzor świata niematerialnie idealnego*

Komentarz: W przykładzie pierwszym zdający podał właściwą nazwę dyscypliny filozoficznej, ale nie wskazał zagadnienia, które wprost wystąpiło w tekście źródłowym i które można byłoby uznać za zagadnienia metafizyczne. Z kolei w rozwiązaniu drugim zdający w poprawny sposób przywołał filozoficzne wątki występujące w tekście źródłowym (wpisujące się w spór, którego jednym ze stanowisk jest wskazany przez zdającego idealizm ontologiczny), niestety, zdający w pierwszej części odpowiedzi nie podał nazwy dyscypliny filozoficznej, lecz nazwę stanowiska metafizycznego (idealizm ontologiczny).

Zadanie 2. było zadaniem zamkniętym i okazało się dla zdających trudne (poziom wykonania – 42%). Zadanie to sprawdzało rozumienie tekstu filozoficznego i miało typową postać dla zadań tego typu. Relatywnie niski wynik uzyskany przez zdających świadczy o niezadowalającym poziomie rozumienia tekstu filozoficznego (w szczególności występującej w nim terminologii) oraz trudnościach w dostrzeganiu zależności logicznych występujących pomiędzy poszczególnymi zdaniami tekstu, ewentualnie o braku należytej koncentracji zdających.

Zadanie 3. było również zadaniem zamkniętym. Sprawdzało ono rozumienie tekstu filozoficznego oraz pojęć metafizycznych typowych dla filozofii Platona. Zadaniem zdających było wskazanie tych kategorii bytów – spośród sześciu podanych w zadaniu – *które zawsze trwają i nie znają urodzin* (które istnieją realnie). Zadanie to okazało się dla zdających umiarkowanie trudne (poziom wykonania – 63%). Aby uzyskać maksymalną liczbę dwóch punktów, należało wybrać dwie kategorie bytów. Dosyć częsty błąd zdających polegał na tym, że – zaznaczając poprawnie jedną lub dwie kategorie – zaznaczano także odpowiedź błędną, często odpowiedź B. (idee w umyśle ludzkim), co ilustruje przykład 3.

Przykład 3.

- ☒ A. Stwórca
- ☒ B. idee w umyśle ludzkim
- ☒ C. idee (formy platońskie)
- ☐ D. chmury
- ☐ E. rydwan
- ☐ F. miasto Ateny

Byty, które zawsze trwają i nie znają urodzin: ... A B C

Komentarz: Za tego typu rozwiązanie zdający uzyskiwali jeden punkt (na dwa). Pokazane rozwiązanie wskazuje na to, że jego autor nie dostrzega różnicy między ideą (formą platońską) jako realnym bytem („który zawsze trwa i nie zna urodzin”), a ideami w umyśle ludzkim, którym nie można przypisać odwieczności. Konsekwencją utożsamienia idei w ludzkim umyśle z pojęciami – w kontekście platońskiej koncepcji człowieka (Platon nie uważał duszy ludzkiej za odwieczną) – jest przyjęcie tezy o ideach jako obiektach mających początek w czasie, co jest niezgodne z platońską koncepcją idei jako bytów istniejących niezależnie od poznających umysłów.

Zadanie 4. było zadaniem otwartym, sprawdzającym rozumienie tekstu filozoficznego. Rozwiązanie zadania polegało na wyjaśnieniu, dlaczego Timajos twierdzi w tekście źródłowym, że to, co się rodzi i umiera nie może być przedmiotem wiedzy a tylko mniemania. Za poprawne rozwiązanie tego zadania zdający mógł uzyskać jeden punkt. Warto zwrócić uwagę na to, że zgodnie z formułą zadania zdający mógł uzyskać punkt także wtedy, gdy przedstawił poprawne wyjaśnienie, odwołując się do wiedzy własnej. Udzielając właściwej odpowiedzi nie musiał zatem odwoływać się bezpośrednio do stosownego fragmentu tekstu źródłowego, choć taki sposób rozwiązania wydaje się być prostszy.

Kolejne cztery zadania nawiązywały do tekstu źródłowego lub do elementów filozofii Platona wykraczających poza treść tekstu źródłowego – zasadnicze cele tych zadań wykraczały poza sprawdzenie wiedzy o filozofii Platona.

Pierwszym z zadań tego typu było **zadanie 5.**, które było zadaniem otwartym, za rozwiązanie którego zdający mógł uzyskać dwa punkty. Pierwszy punkt zdający mógł uzyskać za poprawne wyjaśnienie terminu *anamneza*. Co warto odnotowania, uzyskanie przez zdającego punktu nie wymagało przedstawienia platońskiej koncepcji anamnezy – wystarczające było poprawne wyjaśnienie samego terminu. Drugi punkt uzyskiwali ci zdający, którzy właściwie odpowiedzieli na pytanie o to, czy z platońskiej koncepcji anamnezy

wynika logicznie teza o nieśmiertelności duszy oraz gdy podali poprawne uzasadnienie swojej odpowiedzi. Uzasadniając swoje rozstrzygnięcie, zdający musieli wykazać się właściwym rozumieniem anamnezy w filozofii Platona oraz właściwym rozumieniem pojęcia wynikania logicznego. Zadanie to okazało się trudne (poziom wykonania – 20%), na czym zaważyła przede wszystkim druga jego część. Ilustruje to przykład 4., za który zdający uzyskał jeden punkt, ponieważ zadowalająco wyjaśnił termin *anamneza* (mimo pewnych mankamentów językowych, odpowiedź zdającego oddaje istotę tego, co w filozofii nazywane jest *anamnezą*), nie wykazał się jednak właściwym rozumieniem wynikania logicznego.

Przykład 4.

Znaczenie terminu: *Wzrostek przypomina sobie utraconą*
wiedzę po narodzeniu w świecie materialnym.

Rozstrzygnięcie: ^{Tak.} *Teza o nieśmiertelności duszy wynika logicznie z koncepcji anamnezy.*

Uzasadnienie: *Platon zakłada istnienie duszy, zanim ona trafi do ciała. Rozumiejąc koncepcję anamnezy wiemy, że ~~teza~~ przyjmując istnienie duszy która była rozumna i utraciła swą wiedzę gdy uwieczniona została w ciele (materii).*

Komentarz: Uzasadnienie nie zawiera zdania fałszywego i wiernie oddaje poglądy filozoficzne Platona, co jednak nie wystarcza do przyznania punktu (przede wszystkim ze względu na błędne rozstrzygnięcie). Prawdziwość zdań występujących w uzasadnieniu nie uprawnia do przyjęcia tezy, za którą opowiedział się zdający (właśnie ze względu na brak wynikania logicznego). Fakt istnienia duszy przed jej wcieleniem – co faktycznie zakłada platońska koncepcja anamnezy – nie pociąga za sobą z konieczności tego, aby po śmierci ludzkiego ciała, dusza istniała wiecznie. Nie jest w tym przypadku istotne, co w tej kwestii sądził Platon (a nawet jak jest faktycznie). Wynikanie logiczne jest relacją zachodzącą między zdaniami (między przesłankami a wnioskiem). Rozstrzygając, czy z pewnego zdania (zdań) wynika logicznie inne zdanie, uwaga koncentruje się na formalnej poprawności wnioskowania, nie zaś na tym, czy poszczególne zdania są prawdziwe czy fałszywe (lub co twierdził Platon). Związek między poprawnością formalną wnioskowania a prawdziwością poszczególnych zdań, jest istotny w analizie logicznej, nie można jednak utożsamiać poprawności formalnej z prawdziwością zdań tworzących wnioskowanie. Wśród wielu wnioskowań, w których występują tylko zdania prawdziwe (i przesłanki i wniosek są zdaniami prawdziwymi), jedynie niektóre mają charakter niezawodny (występuje w nich związek wynikania logicznego). Co ciekawe, nawet gdyby zdający postawił właściwą tezę (że z platońskiej koncepcji anamnezy nie wynika logicznie teza o nieśmiertelności duszy), to przedstawione uzasadnienie nie wystarczyłoby do przyznania zdającemu drugiego punktu, ponieważ znajdujące się w ramach uzasadnienia zdania nie uprawniają do przyjęcia tezy (zdający nie wykazuje, że pomiędzy tezą a jej racjami zachodzi wynikanie logiczne).

Omówienie tego zadania warto uzupełnić o komentarz do rozwiązania zawartego w przykładzie 5.

Przykład 5.

Znaczenie terminu: ...Anamneza oznacza wydobycie duszy. Platon uważa, że dusza jest czymś „wyższym” od ciała i nie jest u niego na trwałe związana. Może opuścić ten świat oraz ciało (wspieranie) i oglądać idee.

Rozstrzygnięcie: Z tej tezy nie wynika logicznie nieśmiertelność duszy.

Uzasadnienie: Z samego stwierdzenia, że dusza może oderwać się od ciała, nie ~~wynika, że musi~~ wynika, że musi istnieć wiecznie. W systemie Platona istnieją byty bardziej niezmysłowe niż dusza – idee. One same są też ułożone w hierarchię. Dlatego dusza mogłaby teoretycznie powstać i istnieć, przemijać, a przynajmniej sama teza o anamnezie tego nie wyklucza.

Komentarz: Autor powyższego rozwiązania niewłaściwie wyjaśnił termin *anamneza* oraz – rozwiązując drugą część zadania – nie odwołał się do platońskiej koncepcji anamnezy, w konsekwencji nie otrzymał żadnego punktu. Ze względów dydaktycznych warto jednak zwrócić uwagę na to rozwiązanie, ponieważ świadczy ono o tym, że jego autor prawdopodobnie właściwie rozumie pojęcie wynikania logicznego i potrafi się swoją wiedzą posłużyć. Gdyby zadanie miało następującą postać: *Czy z teorii metempsychozy wynika logicznie teza o nieśmiertelności duszy ludzkiej*, to odpowiedź o postaci zbliżonej do zaprezentowanej, należałoby uznać za poprawną. Niestety, zdający bezzasadnie utożsamiał anamnezę z metempsychozą, czego konsekwencją była negatywna ocena całego rozwiązania. Faktem jest natomiast, że zgodnie z tym, co napisał zdający, z teorii metempsychozy nie wynika logicznie teza o nieśmiertelności duszy (co zdający wykazał w swoim uzasadnieniu).

Zadanie 6. było zadaniem zamkniętym, za rozwiązanie którego zdający mogli uzyskać jeden punkt. Zadanie to sprawdzało znajomość trzech tez oraz wiedzę na temat poglądów filozoficznych Platona, Epikura, św. Augustyna i Augusta Comte’a (jedynie w kontekście tych trzech tez). Zważywszy na treść zadania, jego typ oraz formę (zadania o tej postaci znajdują się w arkuszach maturalnych z filozofii z lat ubiegłych), negatywnie zaskakuje niski wynik uzyskany przez zdających (poziom wykonania – 27%). Należy podkreślić, że zarówno tezy występujące w tym zadaniu, jak też wskazani w nim filozofowie – poza A. Comte – występują w treściach nauczania filozofii z poziomu podstawowego. Prawdopodobną przyczyną niskiego poziomu wykonania tego zadania jest nieznanie tez, które pojawiły się w zadaniu, w szczególności tez naturalizmu i antynaturalizmu metafizycznego (tezy te pojawiają się w treściach nauczania podstawy programowej filozofii z poziomu podstawowego).

Zadanie 7. było zadaniem otwartym i okazało się trudne (poziom wykonania – 26%). Za rozwiązanie tego zadania zdający mogli uzyskać dwa punkty, wykazując się wiedzą na temat tego, jakie kategorie ontologiczne z zakresu filozofii Platona pełnią funkcję przyczyn platońskiego świata rzeczy widzialnych i zrodzonych. Niskie wyniki uzyskane przez zdających świadczą o brakach w podstawowej wiedzy z zakresu ontologii, w tym przypadku na temat rodzajów przyczyn i ich rozumienia. Warto podkreślić, że rozumienie tekstu źródłowego powinno przełożyć się na wskazanie co najmniej dwóch kategorii bytów odgrywających fundamentalną rolę w ontologii Platona: demiurga (stwórcy świata) oraz idei (na których wzorował się demiurg, tworząc świat rzeczy widzialnych i zrodzonych).

Kolejne dwa **zadania: 8.1. i 8.2.** tworzyły krótką wiązkę. Pierwsze z nich było zadaniem zamkniętym i sprawdzało rozumienie tekstu źródłowego, pełniąc zarazem funkcję założenia zadania 8.2. Zadanie 8.1. było dla zdających łatwe (poziom wykonania – 74%). Zdecydowanie gorzej radzili sobie zdający z zadaniem 8.2., które sprawdzało znajomość jednego ze schematów logicznych (*modus ponendo ponens*) oraz umiejętność utworzenia (z podanych w zadaniu 8.1. zdań) rozumowania zgodnego ze wskazanym schematem. Mimo relatywnie niskiego wyniku uzyskanego przez zdających (poziom wykonania – 34%), należy odnotować pewien progres kompetencji zdających z zakresu edukacji formalno-logicznej, gdyż w latach ubiegłych poziom wykonania zadań podobnego typu zwykle nie przekraczał 20%.

Zadanie 9. było zadaniem otwartym i okazało się dla zdających bardzo trudne. Zostanie ono obszerniej omówione w *Problemie pod lupą*.

Zadanie 10. było zadaniem otwartym z zakresu edukacji logicznej. Zdający za rozwiązanie tego zadania mogli uzyskać dwa punkty – jeden za wyjaśnienie, czym charakteryzuje się definicja klasyczna oraz drugi – za właściwą ocenę (wraz z uzasadnieniem) podanej w zadaniu definicji kłamstwa pod względem jej adekwatności. Tak sformułowane zadanie okazało się bardzo trudne (poziom wykonania – 19%), co jest dosyć zaskakujące zważywszy na fakt, że podobne zadanie znajduje się w informatorze maturalnym z filozofii, a ocena definicji pod względem ich logicznej poprawności, była przedmiotem dwóch zadań maturalnych z filozofii na przestrzeni ostatnich kilku lat. Uzyskany przez zdających wynik świadczy nie tylko o braku wiedzy z zakresu logiki – skądinąd przydatnej w wielu obszarach kształcenia – ale także o niewłaściwym sposobie przygotowania się do egzaminu maturalnego, którego ważnym elementem powinno być przepracowanie wzorcowych zadań maturalnych zamieszczonych w informatorze maturalnym z filozofii oraz typowych zadań występujących we wcześniejszych edycjach matury z filozofii. Przykład 6. przedstawia rozwiązanie, które zostało ocenione na dwa punkty.

Przykład 6.

Wyjaśnienie: Definicja klasyczna polega na umieszczeniu pojęcia definiowanego w pełnej, większej kategorii oraz wskazaniu cechy, która odróżnia pojęcie definiowane od pozostałych elementów tej kategorii.

Ocena: Podana definicja jest uproszczona za uprzedzenia i uproszczenia za szeroko.

Uzasadnienie: Ta definicja jest za uprzedzenia, gdyż ogólniejsze tłumaczenie do atywnego mówienia nieprawdy, wyrażając z tej kategorii pisanie nieprawdy, jest tu celowe promulowanie uprzedzenia, które zmienia ocenę sytuacji. Jedną definicja jest za szeroko, gdyż bo uznaje także mówienie nieprawdy za tłumaczenie błąd podwójny ewentualności pomyłki lub nie wiedzy.

Komentarz: Warto podkreślić, że zdający wyjaśniając pojęcie definicji klasycznej, nie użył typowej formuły występującej zwykle w podręcznikach, lecz użył opisu czynności poznawczej, która dobrze oddała istotę definiowania (przy klasycznym rozumieniu dyskusji). W drugiej części rozwiązania zdający dokonał trafnej oceny kwestii adekwatności podanej w zadaniu definicji i poprawnie tę ocenę uzasadnił, posługując się stosowną terminologią. Warto podkreślić, że wystarczające było wskazywanie na jeden z wymiarów nieadekwatności występującej w podanej w zadaniu definicji – zdający wskazał na dwa.

Zadanie 11. było zadaniem otwartym, sprawdzającym umiejętność formułowania i uzasadniania oceny moralnej, z wykorzystaniem pojęć lub twierdzeń jednej ze wskazanych teorii etycznej. Zadanie okazało się trudne dla zdających (poziom wykonania – 30%), mimo tego, że zdający mieli możliwość wyboru jednej spośród trzech podanych w zadaniu teorii etycznych: arystotelesowskiej, epikurejskiej i utilitarystycznej. Rozwiązując to zadanie, zdający najczęściej wybierali teorię utilitarystyczną i zwykle w tych przypadkach uzyskiwali pozytywny wynik, co ilustruje przykład 7.

Przykład 7.

Wybrana teoria: etyka utilitarystyczna

Ocena: Wykonanie tego tłumaczenia jest moralnie właściwe.

Uzasadnienie: Utilitaryzm jest przykładem konsekwencjalizmu, a więc ocenia moralność czynu na jego konsekwencjach. W konsekwencji wykonania tego tłumaczenia osoba mówiąca jest w stanie uzyskać niższą cenę, co przekłada się na jej szczęście, a wraz ze sprzedażą mogą uczestniczyć w przyjemnej czynności kupowania się. To tłumaczenie maksymalizuje ilość szczęścia w świecie, co jest dla utilitarystów głównym kryterium oceny etyczności czynu.

Komentarz: W zaprezentowanym rozwiązaniu zdający posłużył się terminologią typową dla szeroko pojętej etyki utilitarystycznej i jej tezami, i mimo tego, że jego ocena przedstawionego w zadaniu przypadku kłamania jest dyskusyjna, a uzasadnienie nie w pełni przekonujące, to – ze względu na fakt, iż zarówno przedstawiona ocena, jak i jej uzasadnienie mieszczą się w modelu etyki utilitarystycznej (zdający posłużył się stosowną terminologią i tezą) – jego rozwiązanie uznaje się za poprawne.

Zadanie 12. było zadaniem otwartym i okazało się dla zdających trudne (poziom wykonania – 23%). Zdający mieli rozstrzygnąć, czy podane w zadaniu zdanie: *Wydaje mi się, że czuję zapach róży*, jest prawdą niepowątpiewalną na gruncie filozofii Kartezjusza. Główną przyczyną niepowodzeń zdających podejmujących to zadanie, był brak pogłębionej wiedzy na temat filozofii Kartezjusza w jej szczególnie istotnej kwestii, jaką jest kartezjańskie rozumienie pewności przysługującej każdej treści poznawczej bezpośrednio dostępnej podmiotowi poznającemu. W przykładzie 8. zdający sprostował wymaganiom zadania 12., uchwytując w swojej odpowiedzi istotę zagadnienia.

Przykład 8.

Rozstrzygnięcie: Podana myśl jest prawdą niepowątpiewalną
 Uzasadnienie: Na podstawie stwierdzenia „myślę, więc jestem” autorstwa Descartes’a należy stwierdzić, że „wydaje mi się” odnosi się do myśli, czyli jedynej rzeczy, którą można stwierdzić niepodważalnie

Wśród rozwiązań tego zdania dominowały błędne – typową ich postać reprezentuje przykład 9.

Przykład 9.

Rozstrzygnięcie: Dla Descartes’a ta myśl nie jest prawdą niepowątpiewalną
 Uzasadnienie: Kartezjusz (Descartes) twierdził, że twierdzenia „Zmysłowe ~~nie~~ nie mogą być prawdą niepowątpiewalną – a więc tak, wobec której nie da się racjonalnie wyrazić wątpliwości. Taka prawda może być odkryta tylko przez rozum, bez udziału zmysłowych zmysłów. Myśl „wydaje mi się” ~~nie może być~~ można ją podważyć, gdyż nie jest to prawda rozumowa

Komentarz: Treść uzasadnienia przywołanego rozwiązania wskazuje na to, że zdający nie dostrzega istotnej różnicy między twierdzeniem, iż zmysły są zawodne poznawczo (że uzyskane za ich pośrednictwem informacje mogą być fałszywe), a pewnością podmiotu

poznającego co do samego faktu doświadczania danej treści poznawczej – w przypadku analizowanego zadania: *Wydaje mi się, że czuję zapach róży*. W myśl kartezjanizmu nie można odmówić pewności stwierdzeniu typu: *wydaje mi się ...* bez względu na to, co jest treścią tego, co się podmiotowi wydaje. Zdający zdaje się też nie wyciągać konsekwencji z faktu, iż inny status w filozofii Descartesa ma etap metodycznego wątpienia, a inny pozytywna część jego filozofii, która ma charakter dogmatyczny (Descartes jest epistemologicznym dogmatykiem). Należy pamiętać, że po odkryciu *Cogito*, Descartes wskazuje na źródło pewności poznania – (jasność i wyraźność) oraz dowodzi istnienia Boga, który w jego epistemologii pełni rolę gwaranta poznania jasnego i wyraźnego (oczywistego). Po etapie metodycznego wątpienia także twierdzeniom, których źródłem jest poznanie zmysłowe – o ile podmiot ujmuje określoną treść jasno i wyraźnie (w postaci nabytej idei jasnej i wyraźnej) – tego typu poznaniu przysługuje walor pewności (prawdziwości).

Zadanie 13. było zadaniem otwartym i sprawdzało wiedzę na temat sartre'owskiego rozumienia człowieka. Połowa zdających podała trafne rozwiązanie tego zdania.

Ostatnie trzy zadania tworzyły wiązkę. Postawą do sformułowania zadań był fragment cenionej powieści A. Huxleya *Nowy wspaniały świat*.

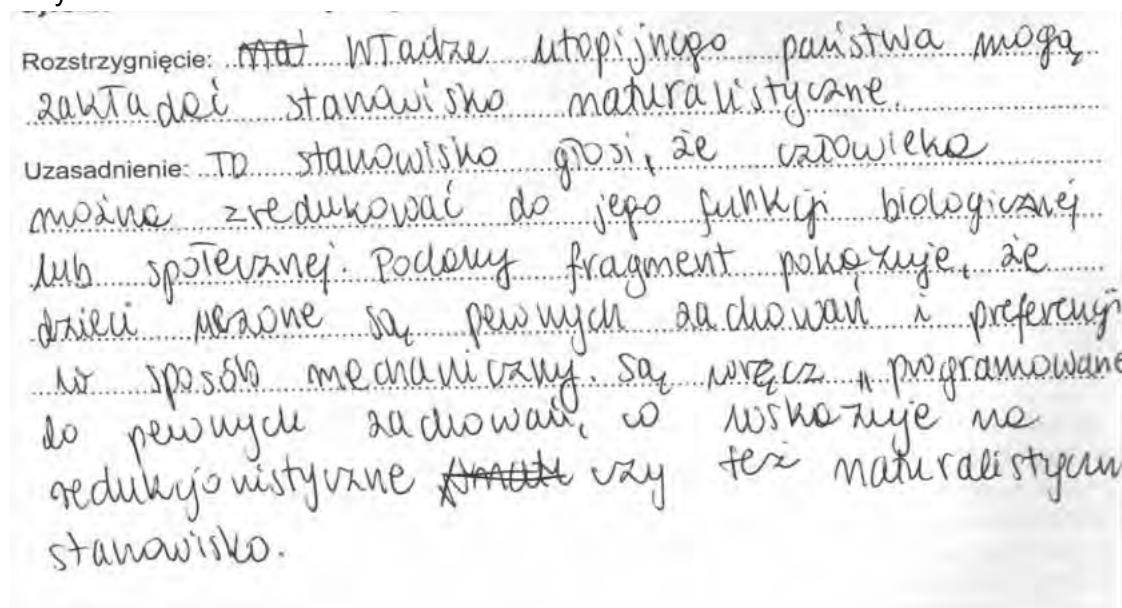
Zadanie 14. było zadaniem otwartym i okazało się najtrudniejsze ze wszystkich zadań tegorocznego arkusza maturalnego (poziomo wykonania wyniósł jedynie 14%). Zadaniem zdających było podanie nazwy i tezy stanowiska z zakresu filozofii polityki, która adekwatnie oddawała charakter relacji: państwo (władza) – jednostka, ukazanej w zaprezentowanym fragmencie tekstu literackiego. Jedną z ważkich przyczyn tak niskiego poziomu wykonania tego zadania był często pojawiający się błąd kategoryalny popełniany przez zdających, którzy w swoich odpowiedziach podawali nazwę „totalitaryzm”. Totalitaryzm jest nazwą systemu politycznego, nazwą wskazującą na określoną formę sprawowania władzy, nie zaś nazwą poglądu filozoficznego. Czymś innym jest to, że filozofowie pisali prace – skądinąd często znakomite – na temat totalitaryzmu, czymś innym zaś ich stanowiska z zakresu filozofii polityki, takie jak realizm polityczny, kolektywizm, indywidualizm czy paternalizm. Poza wskazaną przyczyną niepowodzeń zdających, były oczywiście także i inne. Przykład 10. wskazuje na to, że zdający miał dobry pomysł na sformułowanie właściwej odpowiedzi, lecz – w tym przypadku – zabrakło ugruntowanej wiedzy lub koncentracji – zdający wskazał bowiem jedną z akceptowalnych nazw, lecz pomylił tezę kolektywizmu z tezą stanowiska przeciwnego (indywidualizmu).

Przykład 10.

Nazwa:	kolektywizm
Teza:	tożsamość Dobro własne nie jest utożsamiane z dobrem ogółu. Dobro własne jest ponad dobrem ogółu.

Zadanie 15. było zadaniem otwartym i również okazało się dla zdających bardzo trudne (poziom wykonania – 15%). W ramach tego zadania zdający mieli wskazać jedno z dwóch stanowisk antropologicznych: naturalizm lub antynaturalizm, jako to, które można powiązać z przedstawionymi we fragmencie tekstu wypowiedziami i zachowaniami jednej z głównych postaci powieści – dyrektora RiW. Aby uzyskać punkt za rozwiązanie tego zadania, zdający musieli poprawie uzasadnić swoje rozstrzygnięcie. Przykład 11. wskazuje, że właściwa odpowiedź nie nasycała trudności interpretacyjnych, gdy zdający dysponował podstawową wiedzą na temat istoty sporu między antropologicznym naturalizmem (biologizmem) a antynaturalizmem.

Przykład 11.

Ostatnie **zadanie** z części testowej arkusza (16.) również było zadaniem otwartym i okazało się dla zdających trudne (poziom wykonania – 26%). Za właściwe rozwiązanie tego zadania zdający mogli uzyskać dwa punkty: jeden – za przytoczenie jednej z formuł imperatywu kategorycznego I. Kanta; drugi – za umiejętne posłużenie się podaną formułą do sformułowania oceny moralnej przedstawionych we fragmencie tekstu literackiego praktyk warunkowania dzieci. Niski wynik uzyskany przez zdających był spowodowany między innymi tym, że zaskakująco mało zdających podało akceptowalną formułę imperatywu kategorycznego, mimo tego, że w wielu arkuszach maturalnych z filozofii pojawiały się zadania, w których należało ocenić moralnie określone działania, wykorzystując teorię etyczną I. Kanta. Warto podkreślić, że nie wymagano podania imperatywu w brzmieniu dosłownym – wystarczające było podanie takiego sformułowania, które oddawało istotę stosownej formuły i nie przekłamywało myśli I. Kanta. W tę spolegliwą wykładnię wymagania dobrze wpisuje się rozwiązanie zaprezentowane w przykładzie 12.

Przykład 12.

Formuła imperatywu: ...Nie traktuj drogiego żadnej osoby istoty
myślącej jako narzędzia, tylko jako cel sam w sobie

Ocena: Praktyka narzekania dzieci jest niemoralna

Uzasadnienie: Dzieci ~~to~~ tym też są wykorzystywane
do indywidualnych celów państwa, pozbawiając je
wolności wyboru oraz ustanawiając je w taki tylko
sposób jaki tylko państwo sobie zamierza.

Wypracowanie

W drugiej części arkusza egzaminacyjnego (**zadanie 17.**) należało napisać wypracowanie na jeden z dwóch podanych tematów:

Temat 1.

Utożsamienie dobra własnego z dobrem ogółu świadczy o pełnej rozumności człowieka i o tym, że jest w stanie tworzyć wspólnotę wolnych i równych. I tylko tak rozumni obywatele mogą brać udział w życiu publicznym: rządzić, dowodzić, sądzić, wybierać.

Alasdair MacIntyre

Czy zgadzasz się z myślą wyrażoną przez Alasdaira MacIntyre'a w powyższym cytacie? Rozważ problem w kontekście sporu z zakresu filozofii polityki o naturę społeczeństwa, toczony między zwolennikami kolektywizmu a zwolennikami indywidualizmu.

Temat 2.

Tak wiele dysput w filozofii jest skutkiem błędnie zdefiniowanych słów i idei.

William James

Czy zgadzasz się, że jednym z głównych źródeł sporów w filozofii są różnice w rozumieniu słów i idei? Swoją odpowiedź rozważ w kontekście ogólniejszego pytania o rolę logiki w filozofii.

Zadanie 17. jako zadanie otwarte rozszerzonej odpowiedzi, sprawdzało umiejętność pisania tekstu filozoficznego, w którym – korzystając ze zdobytej wiedzy z zakresu logiki i historii filozofii – identyfikuje się i rozpatruje określone poglądy filozoficzne (ogólne wymaganie egzaminacyjne nr IX.). Za tę część arkusza egzaminacyjnego zdający mógł uzyskać 25 punktów. Należy zaznaczyć, że – w stosunku do zeszłorocznego egzaminu maturalnego z filozofii – model oceniania wypracowania maturalnego został zmodyfikowany. Zachowano dotychczas funkcjonujące dwa główne kryteria: spełnienie formalnych warunków polecenia oraz kompetencje filozoficzne i kulturowe, zrezygnowano natomiast z jednego z czterech głównych kryteriów dotyczących języka wypowiedzi (w latach ubiegłych zdający mogli

uzyskać za spełnienie tego kryterium 2 punkty) oraz maksymalnie uproszczono ocenę wypracowania w aspekcie jego kompozycji (wcześniej to kryterium obejmowało także spójność, a zdający mogli za jego spełnienie uzyskać 4 punkty).

Wypracowanie maturalne z filozofii od roku 2025 sprawdzane jest według trzech głównych kryteriów:

1. Spełnienie formalnych warunków polecenia (0–1)
2. Kompetencje filozoficzne i kulturowe (0–23)
3. Kompozycja i spójność wypowiedzi (0–1).

Poniżej przedstawiono uproszczony model oceniania z uwzględnieniem kryteriów szczegółowych:

Kryterium			
1. Spełnienie formalnych warunków polecenia (0–1)			
2. Kompetencje filozoficzne i kulturowe	2.1. Sformułowanie stanowiska (0–3)		
	2.2. Wykorzystanie wiedzy z zakresu historii filozofii (0–6)		
	2.3. Uzasadnienie stanowiska	a) argumentacja na rzecz stanowiska (0–6)	
		b) kontrargumentacja (zarzuty) (0–3)	
		c) odpowiedź na zarzuty (0–3)	
	2.4. Nawiązania kulturowe (0–2)		
3. Kompozycja wypowiedzi (0–1)			
Razem (0–25)			

Poziom wykonania zadania 17. wyniósł niemal 41%. Biorąc pod uwagę istotne z punktu widzenia edukacji filozoficznej kryteria szczegółowe, zdający najwyższe wyniki uzyskali za sformułowanie stanowiska (45%). Podobnie jak w latach ubiegłych, najtrudniejszym aspektem wypracowania okazało się formułowanie zarzutów (27%) oraz ich odpieranie (19%). Warto podkreślić, że w stosunku do roku ubiegłego zauważalnie wzrosła jakość wypracowań maturalnych (wzrost średniej oceny o niemal 7 punktów procentowych). Mając na uwadze wskazany progres, można wnioskować, że w ramach przygotowań do matury z filozofii, więcej uwagi poświęca się ćwiczeniom nad tworzeniem eseju filozoficznego (z uwzględnieniem kryteriów jego oceny).

Spośród dwóch zaproponowanych tematów zdający częściej wybierali pierwszy – prace z tego tematu uzyskiwały (na ogół) wyższą ocenę.

Poniżej zamieszczono bardzo dobrze napisane wypracowanie na temat 1., ocenione na 23 punkty.

WYPRAWOWANIE

na temat nr I...

Flasda. MacIntyre w powyższym cyklu sugeruje, że aby ~~przeistwić~~ ~~osiągnąć~~ osiągnąć ułomną obywatelską w życiu publicznym należy utożsamiać własne dobro z dobrem ogółu. Również twierdzi, że taka zdolność świadczy o rozumności człowieka i o tym, czy jest on w stanie tworzyć wspólnotę wolnych, równych ludzi. A. MacIntyre ~~popr~~ ~~przez~~ le słowa pokazuje główne założenia kolektywizmu, ja podzielał taką postawę. Leo Strauss uzasadnia swoje ^{swoje} stanowisko, musi się wyjaśnić spór o naturę społeczeństwa.

Jednym z głównych spórów z zakresu filozofii polityki o ~~naturę~~ naturę społeczeństwa jest spór między zwolennikami kolektywizmu *

i indywidualizmowi. Według indywidualistów najważniejszym w państwie jest wolność ~~przewodzących~~ ~~przewodzących~~ jednostki, i że przy podejmowaniu decyzji ~~ciężar~~ musi musi kierować się własnymi interesami. ~~Two~~ Zwolenniki indywidualizmu uważają, że własne wartości są istotniejsze ~~z~~ niż wartości wspólnoty. Natomiast kolektywiści przyjmują przeciwną postawę. Dla nich ~~wyższą~~ ~~wyższą~~ najwyższą ~~z~~ wartości są interesy ogółu. Zwolennicy kolektywizmu oceniają współpracę i takie grupy ludzi jak rodzina czy wspólnoty religijne. Według kolektywistów w swoich postępowaniach należy uwzględnić nie tylko własne interesy, a przede wszystkim interesy ogółu. Podobnie do kolektywistów, ja podziwiam tę postawę. ?

Podobnie do kolektywistów uważam, że taka postawa jest niezbędna w osiągnięciu państwa, obywateli którego będą wolni i równi. Pły wyrazić własne stanowisko, odwołując się do filozofii Arystotelesa.

Arystoteles twierdzi, że człowiek jest istotą polityczną i społeczną. Co, według niego, oznacza, że życie społeczne jest istotną częścią ludzkiej natury ludzkiej. Oprócz tego Arystoteles podkreślał wagę działalności etycznej człowieka w społeczeństwie. Stwierdził filozof według

starożytnego filozofa doskonałe relacje przyjacielskie możliwe tylko między ludźmi cnotliwymi, czyli takimi, które dzielą etycznie i mają trwałą dyspozycję do postępowania w ~~umiar~~ odnajdowania we wszystkim ~~umiaru~~ ^{środku} ~~umiaru~~. Sama pojęcie Cnotliwej przyjaźni Arystoteles uważał za warunek osiągnięcia eudaimonii - spełnienia własnego potencjału i szczęścia. Byli uważali relacje między ludźmi ~~za niezbędny~~ (w szczególności przyjaźń między osobami cnotliwymi) za niezbędny warunek osiągnięcia szczęścia. Także mówi: Można wywnioskować, że te poglądy Arystotelesa ~~zgod~~ mają w sobie charakter kolektywistyczny. Można zdaniem, życie zgodne z takimi poglądami prowadzi do życia spokojnego i umiarkowanego, ponieważ uwzględniła naturę ludzką i dbanie o innych i siebie.

Natomiast poglądy F. Nietzschego były indywidualistyczne. Nietzsche krytykował chrześcijańską wspólnotę chrześcijańską i ich wartości. ~~Utwierdził~~ ^{Twierdził}, że człowiek sam musi wyznaczać własne wartości i postępować zgodnie z nimi. Ostrzegł, że który ~~sam~~ ^{sam} ~~odrzuca~~ ^{odrzuca} wartości narzucone mu przez innych wartości i posługując własną świadomością, wyzna sam ~~wyznacze~~ ^{wyznacze} co jest dla niego wartościowym. Nietzsche

marzywał nadziorowickiem. Taką osobę
 filozof uważał za wyższą ze społeczeństwa.
 Chociaż uważam, że człowiek może sam
 samodzielnie wyznaczyć co dla niego jest
 wartościowym, ~~ale~~ krytykuje ~~jest~~ koncepcję
 nadziorowicką. Ta idea pokazuje, jak
 indywidualizm może prowadzić do zniszczenia
 innych i podniesienia siebie nad innych,
 co w społeczeństwie, gdzie ludzie ~~po~~
 przyjmują taką postawę nie będzie
 umiarkowania, tylko chaos i brak wspólnoty,
~~tylko~~ ^{samotne} samotne jednostki.

W literaturze mówiąc o kolektywizmie
 i indywidualizmie, warto również wspomnieć
 literaturę, w szczególności ~~dramata~~ ^{dramat} III cz.
 III cz. dramatu A. Mickiewicza "Prziady".
 Postawę indywidualistyczną, autor pokazuje
 przez głównego bohatera Konrada, który
 buntuje przeciw Bogu i prosi go o
 wolność. Bóg mu nie odpowiada
 i bohaterowi nie udało się osiągnąć
 swojego celu. Natomiast przez Krzyszka
 Krzyska Piotra autor Mickiewicz podkreśla
 istotność współpracy. W widzeniu mężczyzny
 bóg byłby tylko symbolem, które wskazywało
 na to, że naród polski jest narodem
 wybranym, który przez swoje cierpienia
 odłup ~~winę~~ ^{winnę} całej Europy. Mickiewicz

brzytkuje bunt Konrada i pokazuje, że aby osiągnąć rezultatu należy działać wspólnie całym narodem.

Natomiast, niektórzy ludzie mogą zaznać, że kolektywizm może prowadzić do totalitaryzmu, gdzie wolność jednostki nie jest uwzględniana. Jednak do takich skrajnych sytuacji prowadzi nie kolektywizm, nawet jeśli na początku powstania państwa władza kierowała się kolektywistycznymi ideaми. Do totalitaryzmu prowadzi skrajny i drugi ten fakt, że władza myśli o własnych interesach, co jest cechą indywidualizmu. Nawet wszelkie wojny z są spowodowane tym zapomnieniem o potrzebach ogółu. Na przykład jak to było w Związku Radzieckim, ta idea, która była równość wszystkich ludzi, ale partia i władza były uprzedmiotowione i dokonywały represji i represji nad obywateli. Jednak do takich skrajnych sytuacji prowadzi nie kolektywizm, nawet jeśli na początku powstania państwa władza kierowała się takimi ideaми. Do totalitaryzmu prowadzi ten fakt, że władza myśli ^{własne} o własnych interesach, co jest cechą indywidualizmu. Nawet wszelkie

Wojny są spowodowane ~~całkowicie~~
zapobieganiem o potrzebach opłcu i
myślenie o własnych interesach, ~~na przykład~~
Wniosek, totalitaryzm nie jest spowodo-
wany kolektywizmem, ale Natomiast radykal-
na odmiana indywidualizmu może sp-
rowadzić do takich skutków.

W swojej pracy przedstawiam
i wyjaśniam spór ~~na~~ o naturę
społeczeństwa. Również odwołuję się
do różnych myśli filozoficznych
i uzasadniam swoją ~~op~~ postawę na
rzecz kolektywizmu, ~~z~~ idea którego opisał
A. MacIntyre w ~~podany~~ cytacie

Punktacja

Kryterium			Liczba przyznanych punktów
1. Spełnienie formalnych warunków polecenia (0–1)			1
2. Kompetencje filozoficzne i kulturowe	2.1. Sformułowanie stanowiska (0–3)		3
	2.2. Wykorzystanie wiedzy z zakresu historii filozofii (0–6)		6
	2.3. Uzasadnienie stanowiska	a) argumentacja na rzecz stanowiska (0–6)	4
		b) kontrargumentacja (zarzuty) (0–3)	3
		c) odpowiedź na zarzuty (0–3)	3
	2.4. Nawiązania kulturowe (0–2)		2
3. Kompozycja wypowiedzi (0–1)			1
Razem (0–25)			23

Komentarz: W przedstawionym wypracowaniu jego autor w prosty a zarazem wzorcowy sposób sformułował swoje stanowisko, twierdząc, że podziela wyrażoną w cytacie myśl A. MacIntyre'a, którą zinterpretował w duchu kolektywistycznym. Wyjaśnił także problem sygnalizowany w temacie wypracowania, prezentując istotę sporu między kolektywizmem a indywidualizmem (jako filozoficznymi tezami w sporze o naturę społeczeństwa). Na rzecz swojej tezy przedstawił jeden pogłębiony argument ze społecznej natury człowieka, nawiązujący do arystotelesowskiej koncepcji człowieka jako bytu rozumnego, społecznego i zdolnego do zawiązywania relacji przyjacielskich ze względu na dzielność etyczną. Ponieważ zdający nie przedstawił innego argumentu na rzecz swojej tezy, uzyskał w ramach stosownego kryterium 4 punkty (na 6 możliwych). Zdający przedstawił dwa funkcjonalne i pogłębione zarzuty (jeden, nawiązujący do indywidualistycznie zinterpretowanych poglądów F. Nietzschego oraz do związków kolektywizmu z totalitaryzmem. Obydwa zarzuty w interesujący sposób odparł. W ramach sprawnie przeprowadzonego wywodu zdający swobodnie przywołał poglądy filozoficzne dwóch klasyków myśli filozoficznej (Arystotelesa i F. Nietzschego) – odwołując się do poglądów wskazanych filozofów uczynił to w sposób funkcjonalny i pogłębiony, nie dopuszczając się błędów rzeczowych. W wypracowaniu znalazły się także dwa funkcjonalne konteksty pozafilozoficzne – w ramach pierwszego zdający nawiązał funkcjonalnie do twórczości A. Mickiewicza, a ramach drugiego (historyczno-społeczno-politologicznego) do totalitarnej formy rządów w Związku Radzieckim. Poza kryterium odnoszącym się do argumentacji na rzecz postawionej tezy, w ramach wszystkich pozostałych kryteriów szczegółowych wypracowanie zostało ocenione na maksymalną liczbę punktów.

Wypracowanie na temat 2.

Logika w filozofii ma niewątpliwie znaczenie, jest ona nieodzownie użyciem przy przedstawianiu koncepcji, formułowaniu definicji i rozważaniu na temat sporów filozoficznych. Pytanie jakie powinniśmy sobie zadać, to jak dużą wartość ma logika w filozofii? William James postawił tezę, że wiele dysput w filozofii jest skutkiem błędnego zdefiniowania słów i idei. Ponieważ możemy zrehabilitować się z tym stwierdzeniem ponieważ odpowiednie przedstawienie swoich racji jest konieczne, aby rozmówca, czy oponent zrozumiał, co zamierzamy im przekazać. Jednak nawet jeśli obie strony poprawnie zdefiniują swoje słowa, dalej możemy odnajdywać niezgodę między ich stanowiskami. Niemniej formułowanie swoich racji zgodnie z prawami logiki wpływa na odbiór naszego stanowiska. Nie

zmienia to jednak fakt, iż istnieją racje tak odrębne od siebie, że wynikiem sporu nie są błędy lubiżone.

Najczęściej są to dwa skrajne stanowiska, które nie posiadają żadnych punktów wspólnych. W tym przypadku, poszukiwanie kompromisu jest nieosiągalne. Jednym z tego rodzaju sporów jest konflikt ~~filozoficzny~~ na polu etycznym dotyczący subiektywizmu / relatywizmu a obiektywizmu.

Za przedstawicieli relatywizmu etycznego uważać możemy sofistów, którzy głosili, że cnoty jest miarą użyteczności, co oznaczało, iż to właśnie on był wyznacznikiem prawdy i moralności. W przeciwieństwie do sofistów stał Sokrates, który uważał, że istnieją obiektywne prawdy moralne. Uważał on intelektualizm ~~etyczny~~ etyczny i pisał, że cnoty czyni zło z uwagi na brak wiedzy.

Kolejnym sporem, w którym dysputy nie są wynikiem braku logiki jest spór pomiędzy mortalistami i immortalistami. Są to dwie, tak różne od siebie koncepcje, iż ich spór jest wynikiem odmiennych stanowisk, a nie, nie logiczne formułowanych tez. Jedni z nich uważają śmierć za definitywny koniec, ~~innych~~ inni natomiast uważają, że jest ona jedynie przejściem. Przedstawicielem mortalizmu jest Epikur, który sam powiedział, że nie musimy obawiać się śmierci ponieważ po śmierci natchodzi nas już nie ma. Co jest bezpośrednim dowodem, że jest on mortalista. Immortalizm odnaleźć możemy również w społeczeństwie, konkretnie w wierze chrześcijańskiej, której wyznawcy wierzą w spotkanie duszy z Bogiem po śmierci. Jak widzimy dysputy filozoficzne nie są skutkiem

jedynie błędów logicznych, a wynikają z odmiennych
nacji i poglądów.

W opozycji do tego stanowiska wyróżnić możemy filozofię
języka, zajmującą się poprawnością konstruowania zdań
i definicji. Oni zapewne uznali by, iż logika ma ~~fundament~~
fundamentalne znaczenie w sporach filozoficznych.

~~Jednak~~ jednak, ~~na~~ patrząc na to od strony pragmatyzmu
celem jest wzajemne zrozumienie obu stron i komunikacyjne
przekazanie sobie swoich nacji i stanowisk. W ten
sposób logika dla przeciętnej jednostki może stracić znaczenie,
gdyż skupią się oni na wzajemnym zrozumieniu, odnosząc się do np. metafor.
Dla nauki więc logika odgrywa istotną rolę, której nie
należy umniejszać, jednak to wzajemne zrozumienie jest celem.
A poprawnie sformułowane stanowiska nie gwarantują
braku konfliktu. Przykład takiego sporu odnotować możemy
nawet w literaturze, konkretnie w dramacie Sofoklesa
„Antypona”. Konflikt ten przedstawia władzę, który
uwaga swoje prawa i prawa za niemanuszałne oraz
Antyponę, które przedstawia prawa ~~z~~ boskie nad
ziemskimi, tym samym nie ~~zwana~~ zwana nie prawo ustanowione
przez Kreon. W ten do sposób ukazuje się nam dwie
skrajne nacje, które mimo konfrontacji swoich stanowisk
nie dochodzą do ~~po~~ porozumienia. ~~Wła~~ Niepoda
pomiedzy nimi nie wynika z błędów logicznych czy niezrozumienia,
lecz z wiary w swoje nacje i wartości. Ich stanowisk nie
sposób porządkować. ~~Wła~~

Podsumowując logika odgrywa ogromną rolę w ~~filozofii~~ filozofii.
Część sporów może wywodzić się z błędów logicznych, niemniej

Wiele dysput jest skutkiem odmiennych stanowisk, wagi i przekonań. W tego typu sporach logika nie jest rozwiązaniem i nie jest stycy. Pełni funkcję jasnego i głównego przekazu treści, na tak by drugą stronę można się do nich konsekwentnie odnieść. Zatem logika niewątpliwie w sporach uczestniczy, ale nie jest najważniejszą rolę może być pomocnym narzędziem i warto z niej korzystać, lecz nie pełni najważniejszej roli.

Punktacja

Kryterium			Liczba przyznanych punktów
1. Spełnienie formalnych warunków polecenia (0–1)			1
2. Kompetencje filozoficzne i kulturowe	2.1. Sformułowanie stanowiska (0–3)		3
	2.2. Wykorzystanie wiedzy z zakresu historii filozofii (0–6)		5
	2.3. Uzasadnienie stanowiska	a) argumentacja na rzecz stanowiska (0–6)	5
		b) kontrargumentacja (zarzuty) (0–3)	1
		c) odpowiedź na zarzuty (0–3)	0
	2.4. Nawiązania kulturowe (0–2)		2
3. Kompozycja wypowiedzi (0–1)			1
Razem (0–25)			18

Komentarz: Wybór zaprezentowanego w sprawozdaniu wypracowania jest podyktowany nietypową postacią sformułowanego przez zdającego stanowiska, za które uzyskał maksymalną liczbę 3 punktów. Zdający zadowolająco wyjaśnił temat, kilkakrotnie – choć na dosyć ogólnym poziomie – pisząc o roli logiki w filozofii oraz nawiązał do przytoczonego w formule tematu cytatu W. Jamesa: *Tak wiele dysput w filozofii jest skutkiem błędnie*

zdefiniowanych słów i idei, zaznaczając, że: „Poniekąd możemy zgodzić się z tym stwierdzeniem”. W trakcie wywodu zdający niuansował swoją tezę, rekapitułując w zakończeniu następująco: „Część sporów może wywodzić się z błędów logicznych, niemniej wiele dysput jest skutkiem odmiennych stanowisk, racji i przekonań. W tego typu sporach logika nie jest rozwiązaniem ...”. Tak wyrażoną tezę należy uznać za w pełni jasną, mimo tego, że we wstępie zdający nie przedstawił jej w tej samej postaci. Przetworzona w wypracowaniu argumentacja prowadzi jednak konsekwentnie do tezy o tej postaci, którą zaprezentował zdający w zakończeniu. Tak sformułowane stanowisko świadczy o wartej odnotowania sprawności i dobrze pojętej kreatywności zdającego, który dostrzegł, że sformułowanie tematu pozwala na postawienie tezy zniuansowanej i – zasadniczo – konfrontacyjnej wobec wyrażonego w cytacie stanowiska W. Jamesa. O ile nie jest bardzo wielkim problemem argumentowanie na rzecz tak zniuansowanej tezy – choć jest to trudniejsze, niż w przypadku tez formułowanych jednoznacznie i w typowy sposób – o tyle więcej problemów sprawia ocena takiej argumentacji wedle sformułowanych zasad oceniania. Mimo ciekawego i dosyć oryginalnego (jak na wypracowanie maturalne pisane pod presją czasu) wywodu, zdający nie zadbał w trakcie pisania swojego eseju o tego typu metauwagi, które w przekonujący sposób pozwoliłyby odróżniać argumentację na rzecz tezy, od zarzutów i ich odparcia (mimo podjętej przez zdającego próby tego typu). Mając powyższe na względzie, można ocenić, że zdający przedstawił jeden, pogłębiony argument na rzecz tezy, iż zwykle przyczyną sporów w filozofii nie są różnice w definicjach kluczowych słów, lecz odmienne stanowiska (poglądy) i ewentualnie stojące za nimi racje. Na tak zarysowany argument złożyły się odniesienia do dwóch ważnych sporów filozoficznych: relatywizm vs. obiektywizm etyczny oraz mortalizm vs. immortalizm. Obydwa spory zostały przedstawione poprawnie, z przywołaniem poglądów filozoficznych Sokratesa, sofistów i Epikura. Tego rozwiązania nie można jednak traktować jako dwóch różnych i pogłębionych argumentów na rzecz przywołanej już tezy – są dwoma wariantami tej samej racji (że przyczyną sporów w filozofii jest rozbieżność stanowisk a nie różnice pojęciowe). Na początku wywodu zdający wypowiada interesującą uwagę, którą można potraktować jako interesujący wariant argumentu głównego, wariant ujawniający jednak na tyle zauważaną różnicę (w stosunku do argumentu głównego), że pozwala uznać to stwierdzenie zdającego za drugi z argumentów na rzecz tezy przedstawionej w zakończeniu pracy. W swojej pracy zdający zauważa bowiem, że strony sporów mogą w ten sam sposób definiować kluczowe słowa, a mimo to istotnie się różnić w swoich poglądach. Niestety, zdający nie powiązał bezpośrednio tego stwierdzenia z doprecyzowaną w zakończeniu tezą – można powiedzieć, że zdający albo nie dostrzegł potencjału argumentacyjnego w swojej uwadze, albo uznał, że przedstawiona argumentacja jest wystarczająca dla wykazania zasadności tezy. Warto jednak z racji dydaktycznych zarysować argumentację bazującą na przywołanym, krótkim stwierdzeniu zdającego, nadając jej postać rozbudowanej implikacji o następującej postaci: Skoro można w ten sam sposób definiować kluczowe terminy, podobnie rozumieć kluczowe idee, a nadal zajmować różne stanowiska, to nie w definicjach lub ideach należy upatrywać głównego źródła sporów w filozofii. Niestety, zdający swojej uwagi wygłoszonej na początku eseju nie rozwinął w sposób zbliżony do przedstawionego, ani nie zilustrował jej przykładami z historii filozofii. Konkludując, w wypracowaniu zdającego daje się wyodrębnić dwa poprawne argumenty – jeden pogłębiony i jeden niepogłębiony, co umożliwia przyznanie zdającemu (w ramach stosownego kryterium szczegółowego) 5 punktów (na 6 możliwych). W ramach swojego wywodu – intencjonalnie – zdający przywołuje, dosyć zdawkowo, niestety, tradycję filozofii języka, co można potraktować jako próbę kontrargumentowania. Niestety, zdający nie rozwinął swojego zarzutu, w związku z czym uzyskał 1 punkt w ramach

stosownego kryterium. Próby odparcia tego zarzutu nie można uznać za udaną, ponieważ pisząc, że „logiki dla przeciętnej jednostki może stracić znaczenie” oraz o roli logiki w nauce, zdający wykracza poza temat wypracowania, który wymagał rozważań dotyczących roli logiki w filozofii oraz znaczenia, jakie odgrywają różnice w rozumieniu słów i idei – także w filozofii. W związku z powyższą niefunkcjonalnością próby odparcia zarzutu, wypracowanie w ramach stosownego kryterium nie mogło zostać ocenione pozytywnie.

W ramach swojego wywodu zdający przywołał poglądy wymienionych już filozofów i tradycji filozoficznych. Można uznać, że przynajmniej jeden fragment, w którym przywołuje poglądy Epikura, wpisując je w spór między mortalistami i immortalistami, spełnia wymóg prezentacji myśli filozoficznej w sposób pogłębiony. W związku z powyższym – w ramach stosownego kryterium szczegółowego – przyznaje się 5 punktów (na 6 możliwych).

W ramach pozostałych kryteriów szczegółowych wypracowanie należy ocenić na maksymalną liczbę punktów, ponieważ kompozycja wypracowania jest nienaganna, a dwa przywołane konteksty pozafilozoficzne (odwołania do Antygony Sofoklesa i idei nieśmiertelności duszy ludzkiej funkcjonującej w obrębie religii chrześcijańskiej) należy uznać za funkcjonalne.

Problem pod lupą

W ramach tegorocznego sprawozdania szczególną uwagę poświęcono omówieniu zadania 9., które okazało się dla zdających bardzo trudne (jego poziom wykonania wyniósł tylko 18%).

Wyeksponowane w komentarzu założenie i funkcja zadania, w powiązaniu z analizą trzech wybranych rozwiązań tego zadania, mają przede wszystkim na celu wskazanie najbardziej prawdopodobnych przyczyn niskich wyników uzyskanych przez zdających.

Zadanie 9. było zadaniem otwartym, sprawdzającym wiedzę i umiejętności z zakresu logiki. Aby uzyskać dwa punkty, zdający musieli wyjaśnić, na czym polega materialna poprawność rozumowań oraz wskazać błąd występujący w podanym w zadaniu rozumowaniu. Uzyskanie drugiego punktu było łatwiejsze wówczas, gdy zdający rozumieli, czym jest materialna poprawność (w formule zadania założono, że podane w zadaniu rozumowanie jest materialnie poprawne). Warto zwrócić uwagę, że o ile pierwsza część zadania sprawdzała wiedzę deklaratywną zdających (czy zdający potrafią poprawnie wyjaśnić, czym jest materialna poprawność rozumowań), o tyle druga część sprawdzała dwie kwestie: czy zdający dostrzegą w podanym w zadaniu rozumowaniu błąd logiczno-językowy oraz czy potrafią wykorzystać rozumienie materialnej poprawności do udzielenia trafnej odpowiedzi odnoszącej się do drugiej części zadania. Należy podkreślić, że udzielenie poprawnej odpowiedzi na pierwszą część polecenia, nie było koniecznym warunkiem uzyskania drugiego punktu – zdający mogli nie wiedzieć, na czym polega materialna poprawność rozumowań (lub nie potrafili tego dobrze wyjaśnić), mogli zaś rozpoznać i wyjaśnić występujący w podanym rozumowaniu błąd ekwiwokacji.

Przykład 1. prezentuje rozwiązanie zadania 9., które jest błędne (zdający nie uzyskał za nie żadnego punktu). Warto jednak przyrzeć się sformułowanemu w rozwiązaniu uzasadnieniu, gdyż – z jednej strony – treść tego uzasadnienia pozwala upewnić się, że zdający nie rozumie, czym jest materialna poprawność, z drugiej jednak strony, pozwala poczynić

dodatkową, ważną dydaktycznie natury ogólnej, na temat wagi pogłębionego rozumienia treści zadania oraz korzystania z wiedzy przedmiotowej.

Przykład 1.

Wyjaśnienie poprawności materialnej rozumowania: Najpierw definicja,
następnie określenie osoby słowem definio-
-wanym, wniosek - określenie osoby definicją słów
Rozstrzygnięcie: zawiera błąd
Uzasadnienie: Zdanie „Wszyscy materialści zabiegają
o bogactwo” ~~zawiera~~ zawiera uogólnienie.
Być może niektórzy materialści nie zabiegają
o bogactwo, nie wyklucza istnienia choć
wskkiej takiej grupy.

Komentarz: Należy podkreślić, że gdyby zdający rozumiał, czym jest materialna poprawność rozumowań, najpewniej nie napisałby w uzasadnieniu o błędzie nieuprawnionego uogólnienia, gdyż znajdujące się w zadaniu założenie (że przedstawione w nim rozumowanie jest materialnie poprawne) wyklucza możliwość uznania dowolnej przesłanki za zdanie o wątpliwej wartości poznawczej (co sugeruje zdający pisząc o błędzie nieuprawnionego uogólnienia). Nawet gdyby zdający poprawnie odpowiedział na pierwszą część polecenia (wiedza deklaratywna), to druga jego część świadczyłaby o braku rozumienia tego, co napisał w części pierwszej. Taki hipotetyczny scenariusz pozwala dostrzec różnicę między znajomością czegoś (zdający mógłby w odpowiedzi przywołać akceptowalne wyjaśnienie materialnej poprawności), a rzeczywistą wiedzą, której przejawem jest ujawniające się w praktyce rozumienie zapamiętanej informacji i korzystanie z niej w innych aktach (o charakterze teoretycznym lub praktycznym).

W świetle komentarza do pierwszego z przedstawionych rozwiązań zadania 9., nabiera wagi często powtarzane zalecenie, aby uważnie czytać polecenia i korzystać z szeroko rozumianej wiedzy. W przypadku omawianego zadania rozumienie kwestii, o którą pytano w pierwszej części zadania, mogła istotnie dopomóc w uzyskaniu drugiego punktu (za wskazanie błędu w rozumowaniu).

Kolejne dwa rozwiązania zadania 9. świadczą o opanowaniu przez zdających stosownej terminologii logicznej i przyswojeniu pewnego zakresu wiedzy z logiki (przykład 2. i 3.). Niestety, rozwiązania te świadczą także i o tym, że wiedza zdających była fragmentaryczna, co uniemożliwiło poprawne wykonanie całego zadania. W rozwiązaniu drugim zidentyfikowano błąd logiczny w podanym rozumowaniu, lecz niewłaściwie wyjaśniono, na czym polega jego materialna poprawność; z kolei w rozwiązaniu trzecim znalazło się poprawne wyjaśnienie materialnej poprawności, nie wskazano w nim jednak, czy w podanym w zadaniu rozumowaniu występuje jakiś błąd logiczno-językowy. Warto podkreślić, że

w podstawie programowej filozofii wymienia się jedynie kilka błędów logiczno-językowych (w tym błąd ekwiwokacji występujący w podanym rozumowaniu).

Przykład 2.

Wyjaśnienie poprawności materialnej rozumowania: Rozumowanie jest materialnie poprawne, gdy wszystkie przesłanki oraz wniosek są zdaniami prawdziwymi.

Rozstrzygnięcie: Rozumowanie zawiera błąd niespójności definicji.

Uzasadnienie: Nie zostało wyjaśnione pojęcie materializmu przez co zachodzi uzasadnione podejrzenie, że słowo to występuje w obu przesłankach w innym znaczeniu. U.1. – jest użyte potocznie na określenie postawy życiowej, stylu życia, a U.2. – jako stanowisko filozoficzne z zakresu ontologii. Można, ale nie trzeba być materialistą w obu znaczeniach tego słowa jednocześnie.

Przykład 3.

Wyjaśnienie poprawności materialnej rozumowania: Poprawność materialna polega na prawdziwości przesłanek jeśli przesłanki są prawdziwe, a rozumowanie jest dedukcyjne, to wniosek także jest prawdziwy.

Rozstrzygnięcie: Nie. Rozumowanie nie zawiera innego błędu.

Uzasadnienie: Przytłżone rozumowanie jest tautologią i wpisuje się w schemat o maxwie modus ponendo ponens. W związku z tym nie zawiera błędu formalnego. Jego zapis to $[(p \rightarrow q) \wedge p] \rightarrow q$.

(prawdziwe)

Komentarz: Za rozwiązanie 2. przyznano jeden punkt, gdyż zdający dostrzegł wadliwość logiczną podanego w zadaniu rozumowania. Wprawdzie zdający nie podał właściwej nazwy występującego w rozumowaniu błędu, ale, po pierwsze, nie wymagano tego w zadaniu, a po drugie, wypowiedź zdającego – nie wolna od niedoskonałości na poziomie językowym – świadczy o tym, iż dostrzegł w rozumowaniu błąd ekwiwokacji i w zadowalający sposób wyjaśnił, na czym ten błąd polega, odnosząc się do konkretnych zdań występujących w rozumowaniu. Za rozwiązanie to nie przyznano jednak drugiego punktu, ponieważ zdający niewłaściwie wyjaśnił, czym jest materialna poprawność rozumowań, twierdząc, że dotyczy ona wszystkich zdań występujących w rozumowaniu (w aspekcie ich prawdziwości). Materialna poprawność ma miejsce wówczas, gdy wszystkie przesłanki są zdaniami prawdziwymi (niekiedy przyjmuje się szersze rozumienie materialnej poprawności, uznając te rozumowania za materialnie poprawne, w których wszystkie przesłanki uznaje się za dobrze uzasadnione), ale nie dotyczy bezpośrednio wniosku! Z racji dydaktycznych warto dodać, że jedynie we wnioskowaniach niezawodnych prawdziwość przesłanek gwarantuje prawdziwość

wniosku, ale dzieje się tak na mocy zachodzącego między przesłankami a wnioskiem związku logicznego (wynikanie logiczne) – wskazana w odpowiedzi zdającego zależność nie dotyczy wszystkich rozumowań.

Za rozwiązanie 3. także przyznano jeden punkt, lecz za właściwą odpowiedź odnoszącą się do części pierwszej zadania. Zdający zadowalająco wyjaśnił, na czym polega materialna poprawność rozumowań, dopełniając swoją odpowiedź trafną uwagą o koniecznym związku zachodzącym między prawdziwością przesłanek a prawdziwością wniosku w rozumowaniach dedukcyjnych (co wykraczało już poza zakres wiedzy wymagany w zadaniu, nie wpływając negatywnie na wyjaśnienie materialnej poprawności). Jako że zdający nie dostrzegł w podanym rozumowaniu błędu logiczno-językowego, nie uzyskał za swoje rozwiązanie dwóch punktów. Warto też podkreślić, że rozwiązanie 3. świadczy o solidnej (jak na ucznia szkoły ponadpodstawowej) wiedzy zdającego z zakresu logiki, o czym przekonuje poprawne użycie (kontekstowe) terminu „tautologia” oraz znajomość jednego z niezawodnych schematów logicznych, poprawnie zapisanego w języku klasycznego rachunku zdań. Pomysł zdającego na wykazanie poprawności formalnej przedstawionego w zadaniu rozumowania należy docenić, lecz nie można uznać jego realizacji tego za udaną, gdyż do tego zabrakło odpowiedniej standaryzacji przedstawionego argumentu – rozumowanie w wyjściowej swojej postaci z zadania 9. nie podpada pod wskazany w odpowiedzi schemat logiczny.

Wnioski i rekomendacje

1. Analiza tegorocznych matur z filozofii – przede wszystkim uzyskanych przez zdających wyników – prowadzi do podtrzymania kluczowych wniosków prezentowanych w sprawozdaniach wcześniejszych. Wciąż zdecydowana większość zdających ma wyraźne luki w wiedzy z zakresu historii filozofii oraz w wiedzy z zakresu kultury logicznej. Wielu zdających nie zna podstawowych pojęć i tez filozoficznych oraz nie opanowało podstawowych sprawności logicznych, co w efekcie uniemożliwia uzyskiwanie zadowalających wyników z egzaminu maturalnego z filozofii. W związku z powyższą uwagą należy podtrzymać kluczową, najogólniejszą rekomendację: jeżeli zdający chcą uzyskiwać wyższe wyniki z matury z filozofii, to muszą zdecydowanie więcej czasu poświęcić na przyswojenie podstawowej wiedzy z zakresu filozofii, wskazanej w podstawie programowej filozofii.
2. Analiza zadań z zakresu kultury logicznej ujawniła, że następuje stopniowy progres w tym obszarze edukacji filozoficznej, o czym nie świadczą w pierwszej kolejności uzyskiwane przez zdających wyniki – te wciąż są niezadowalające i niższe od wyników uzyskiwanych przez zdających z zadań z innych obszarów edukacji filozoficznej – lecz fakt, iż zdający podejmują w zdecydowanie większym zakresie próby rozwiązywania zadań tego typu, przy czym część rozwiązań świadczy o tym, że zdający podjęli próbę nabycia wiedzy i umiejętności z zakresu logiki. Niestety, opanowana przez część zdających wiedza jest fragmentaryczna i w większości przypadków nie pozwala uzyskiwać w pełni zadowalających wyników.
3. Aby zwiększyć motywację zdających do przyswajania wiedzy i umiejętności logicznych, należy przy różnych okazjach wykazywać uniwersalną ważność wiedzy

tego typu (nie tylko wiedzy o charakterze deklaratywnym, lecz przede wszystkim wiedzy proceduralnej). Opanowanie nawet podstawowej wiedzy z logiki i wyćwiczenie części sprawności logicznych, pozwoli na osiągnięcie nie tylko wyższych wyników z części testowej egzaminu maturalnego z filozofii, lecz przyczyni się także do tworzenia zdecydowanie bardziej wartościowych tekstów argumentacyjnych i podniesie jakość dyskusowania, co nierzadko przekłada się na osiągane wyższych wyników z innych egzaminów maturalnych, a także wpływa na osiągnięcia na innych polach (obecnie i w przyszłości).

4. Analiza wypracowań maturalnych z filozofii pozwala poczynić przynajmniej dwie uwagi o pozytywnym wydźwięku. Uzyskane przez zdających w tym roku wyniki za napisane wypracowania (poziom wykonania niemal 41%) są wyższe od ubiegłorocznych o ok. dziesięć punktów procentowych.
5. W ramach treningu zorientowanego na pisanie wypracowań maturalnych z filozofii, należy pamiętać, że na stanowisko zdającego składa się nie tylko teza, lecz również wyjaśnienie tematu wypracowania (zadowalające wyjaśnienie tematu przekłada się zwykle na klarowność tezy i dobry pomysł na argumentację). Warto w tym miejscu podkreślić, że najtrudniejszym aspektem tworzenia wypracowań jest argumentowanie, które w świetle przyjętych zasad oceniania zawiera trzy składowe: argumenty na rzecz tezy, zarzuty oraz ich odpieranie. Warto ćwiczyć tak rozumianą argumentację w dobrze przygotowanych ćwiczeniach, wykorzystując przy tym stosowną terminologię i nawiązując do poglądów klasyków myśli filozoficznej.
6. Zaleca się, aby w ramach przygotowań do matury z filozofii, analizować zadania maturalne opublikowane w informatorze maturalnym z filozofii oraz rozwiązywać zadania znajdujące się w arkuszach maturalnych z lat ubiegłych i – co kluczowe – oceniać te rozwiązania, wskazując powody określonych ocen. Należy mieć na względzie, że co do zasady zadania maturalne nie powtarzają się, lecz ich forma nie ulega istotnym zmianom. Rozwiązywanie i omawianie zadań typu maturalnego, powiązane ze znajomością problematyki filozoficznej (którą wyznaczają treści nauczania podstawy programowej) i zasad oceniania, jest mało wdzięcznym, ale skutecznym modelem przygotowań do egzaminu maturalnego z filozofii.

Historia muzyki

Opis arkusza egzaminu maturalnego

W roku szkolnym 2024/2025 egzamin maturalny z historii muzyki został przeprowadzony na podstawie wymagań egzaminacyjnych określonych w rozporządzeniu Ministra Edukacji z dnia 28 czerwca 2024 r.¹

Arkusz egzaminacyjny z historii muzyki składał się z dwóch części i zawierał 17 zadań.

W części pierwszej arkusza znalazły się zadania otwarte i zamknięte, sprawdzające umiejętność analizy utworów muzycznych oraz wiedzę dotyczącą historii muzyki od starożytności do czasów współczesnych.

Część druga polegała na napisaniu wypracowania na jeden z dwóch tematów.

Do wybranych zadań w arkuszu dołączone były przykłady dźwiękowe nagrane kolejno na płycie oraz przykłady nutowe. Zdający mógł korzystać z odtwarzacza nagrań.

Za rozwiązanie wszystkich zadań można było otrzymać łącznie 60 punktów.

Dane dotyczące populacji zdających

TABELA 1. ZDAJĄCY ROZWIĄZUJĄCY ZADANIA W ARKUSZU STANDARDOWYM*

Liczba zdających (Formuła 2023)		50
Zdający rozwiązujący zadania w arkuszu standardowym	z liceów ogólnokształcących	45
	z techników	4
	z branżowych szkół II stopnia	1
	ze szkół na wsi	0
	ze szkół w miastach do 20 tys. mieszkańców	1
	ze szkół w miastach od 20 tys. do 100 tys. mieszkańców	12
	ze szkół w miastach powyżej 100 tys. mieszkańców	37
	ze szkół publicznych	30
	ze szkół niepublicznych	20
	kobiety	26
	mężczyźni	24
	bez dysleksji rozwojowej	37
	z dysleksją rozwojową	13
	obywatele Ukrainy ²	0

* Dane w tabeli dotyczą tegorocznych absolwentów.

Z egzaminu zwolniono 0 osób – laureatów i finalistów Olimpiady Artystycznej.

¹ Rozporządzenie Ministra Edukacji z dnia 28 czerwca 2024 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie podstawy programowej kształcenia ogólnego dla liceum ogólnokształcącego, technikum oraz branżowej szkoły II stopnia (Dz.U. z 2024 r. poz. 1019).

² Zdający – obywatele Ukrainy przystąpili do egzaminu maturalnego na podstawie § 3c ust. 1 rozporządzenia Ministra Edukacji i Nauki z dnia 21 marca 2022 r. w sprawie organizacji kształcenia, wychowania i opieki dzieci i młodzieży będących obywatelami Ukrainy (Dz.U. z 2023 r. poz. 2094 z późn. zm.).

TABELA 2. ZDAJĄCY ROZWIĄZUJĄCY ZADANIA W ARKUSZACH DOSTOSOWANYCH

Zdający rozwiązujący zadania w arkuszach dostosowanych	z autyzmem, w tym z zespołem Aspergera	1
	słabowidzący	0
	niewidomi	0
	słabosłyszący	0
	niesłyszący	0
	z niepełnosprawnością ruchową spowodowaną mózgowym porażeniem dziecięcym	0
	z zaburzeniem widzenia barw	0
Ogółem		1

Przebieg egzaminu

TABELA 3. INFORMACJE DOTYCZĄCE PRZEBIEGU EGZAMINU

Termin egzaminu			8 maja 2025
Czas trwania egzaminu dla arkusza standardowego			180 minut
Liczba szkół			27
Liczba zespołów egzaminatorów			-
Liczba egzaminatorów-weryfikatorów			-
Liczba egzaminatorów			-
Liczba obserwatorów ³ (§ 8 ust. 1)			0
Liczba unieważnień ³	w przypadku:		
	art. 44zzv pkt 1	stwierdzenia niesamodzielnego rozwiązywania zadań przez zdającego	0
	art. 44zzv pkt 2	wniesienia lub korzystania przez zdającego w sali egzaminacyjnej z urządzenia telekomunikacyjnego	0
	art. 44zzv pkt 3	zakłócenia przez zdającego prawidłowego przebiegu egzaminu	0
	art. 44zzw ust. 1	stwierdzenia podczas sprawdzania pracy niesamodzielnego rozwiązywania zadań przez zdającego	0
	art. 44zzy ust. 7	stwierdzenie naruszenia przepisów dotyczących przeprowadzenia egzaminu maturalnego	0
	art. 44zzy ust. 10	niemożność ustalenia wyniku (np. zaginięcie karty odpowiedzi)	0
Liczba wglądów ⁴ (art. 44zzz)			3

³ Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 1 sierpnia 2022 r. w sprawie egzaminu maturalnego (Dz.U. poz. z 2024 poz. 302, z późn. zm.).

⁴ Ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz.U. z 2025 r. poz. 881).

Podstawowe dane statystyczne

Wyniki zdających

WYKRES 1. ROZKŁAD WYNIKÓW ZDAJĄCYCH

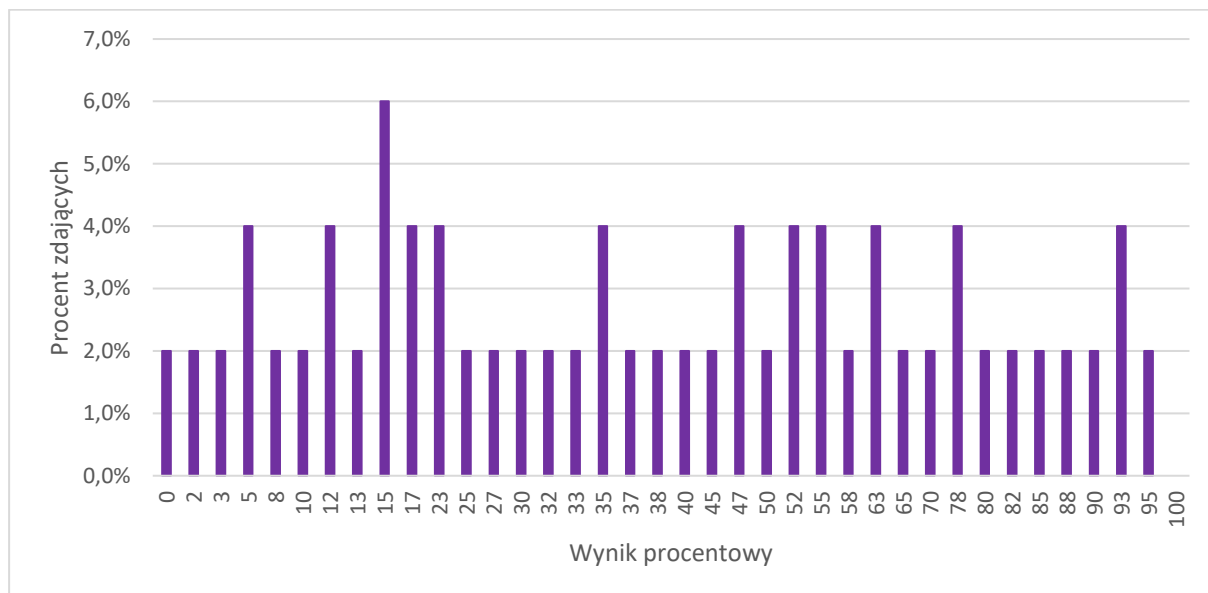

TABELA 4. WYNIKI ZDAJĄCYCH – PARAMETRY STATYSTYCZNE*

Zdający	Liczba zdających	Minimum (%)	Maksimum (%)	Mediana (%)	Modalna (%)	Średnia (%)	Odchylenie standardowe (%)
ogółem	50	0	95	38	15	42	29
w tym:							
z liceów ogólnokształcących	45	0	95	38	15	44	29
z techników	4	-	-	-	-	-	-
z branżowych szkół II stopnia	1	-	-	-	-	-	-

* Parametry statystyczne są podane dla grup liczących 30 lub więcej zdających.

Poziom wykonania zadań

TABELA 5. POZIOM WYKONANIA ZADAŃ

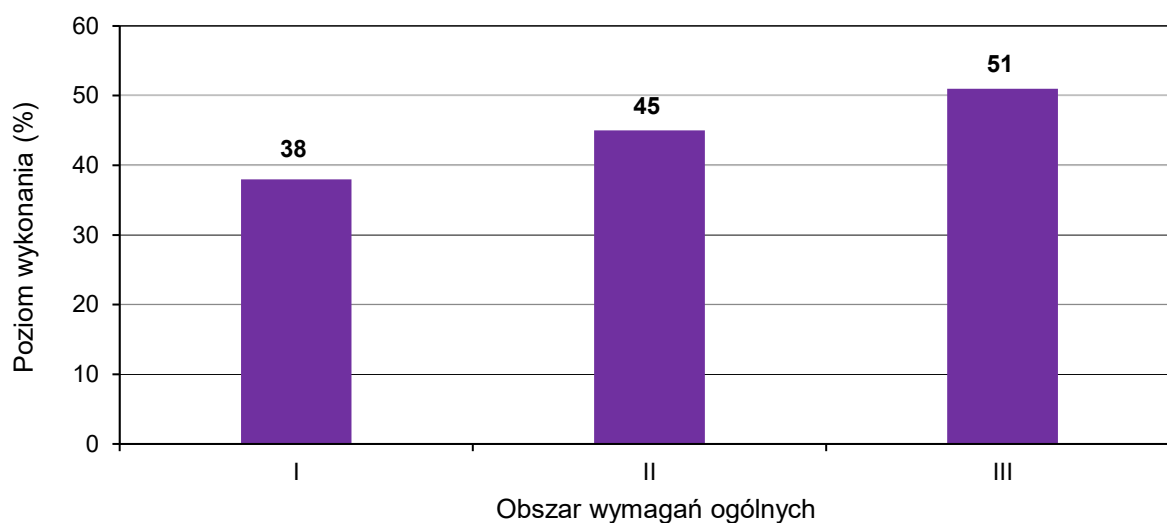
Wymagania podstawy programowej			
Nr zad.	Wymagania ogólne	Wymagania szczegółowe	Poziom wykonania zadania (%)
1.1.	I. Muzyka w ujęciu historycznym – periodyzacja, język, właściwości i charakterystyka. 1. Poznanie muzyki w ujęciu historycznym od zarania dziejów, przez starożytność do współczesności.	I. Muzyka w ujęciu historycznym [...]. 1. Starożytność ([...] Izrael). Zdający: 4) wymienia i klasyfikuje starożytne instrumenty muzyczne ([...] lira, kithara [...]).	46
1.2.	I. Muzyka w ujęciu historycznym – periodyzacja, język, właściwości i charakterystyka. 2. Postrzeganie muzyki w kontekście kultury poszczególnych epok, kształtujących ją zjawisk społecznych i wydarzeń historycznych oraz powiązanej z nimi estetyki.	I. Muzyka w ujęciu historycznym [...]. 1. Starożytność ([...] Izrael). Zdający: 3) rozróżnia i charakteryzuje gatunki muzyczne ([...] psalm [...]).	52
2.1.	II. Analiza i interpretacja dzieł muzycznych. 1. Dokonywanie analizy percepcyjnej i opisu różnorodnych dzieł muzycznych reprezentatywnych dla poszczególnych epok pod względem estetycznym, formalnym, strukturalnym i stylistycznym [...].	II. Analiza i interpretacja dzieł muzycznych. Zdający: 4) dokonuje analizy percepcyjnej, uwzględniając: b) podstawowe techniki kompozytorskie, c) cechy stylów muzycznych.	56
2.2.	II. Analiza i interpretacja dzieł muzycznych. 1. Dokonywanie analizy percepcyjnej i opisu różnorodnych dzieł muzycznych reprezentatywnych dla poszczególnych epok pod względem estetycznym, formalnym, strukturalnym i stylistycznym [...].	II. Analiza i interpretacja dzieł muzycznych. Zdający: 4) dokonuje analizy percepcyjnej, uwzględniając: a) elementy muzyki.	34
2.3.	I. Muzyka w ujęciu historycznym – periodyzacja, język, właściwości i charakterystyka. 1. Poznanie muzyki w ujęciu historycznym od zarania dziejów, przez starożytność do współczesności.	I. Muzyka w ujęciu historycznym [...]. 2. Średniowiecze. Zdający: 3) omawia początki i rozwój wielogłosowości ([...] <i>ars nova</i>); 7) zna kompozytorów i teoretyków średniowiecznych ([...] Guillaume de Machaut).	44
3.1.	II. Analiza i interpretacja dzieł muzycznych. 1. Dokonywanie analizy percepcyjnej i opisu różnorodnych dzieł	II. Analiza i interpretacja dzieł muzycznych. Zdający: 1) zna podstawowe terminy i pojęcia właściwe dla opisu i zrozumienia wybranych dzieł muzycznych; 4) dokonuje analizy percepcyjnej, uwzględniając:	38

	muzycznych reprezentatywnych dla poszczególnych epok pod względem estetycznym, formalnym, strukturalnym i stylistycznym [...].	a) elementy muzyki, b) podstawowe techniki kompozytorskie, c) cechy stylów muzycznych.	
3.2.	II. Analiza i interpretacja dzieł muzycznych. 1. Dokonywanie analizy percepcyjnej i opisu różnorodnych dzieł muzycznych reprezentatywnych dla poszczególnych epok pod względem estetycznym, formalnym, strukturalnym i stylistycznym oraz ich interpretacja wraz z uzasadnieniem.	II. Analiza i interpretacja dzieł muzycznych. Zdający: 4) dokonuje analizy percepcyjnej, uwzględniając: a) elementy muzyki, b) podstawowe techniki kompozytorskie, c) cechy stylów muzycznych.	38
3.3.	I. Muzyka w ujęciu historycznym – periodyzacja, język, właściwości i charakterystyka. 1. Poznanie muzyki w ujęciu historycznym od zarania dziejów, przez starożytność do współczesności.	I. Muzyka w ujęciu historycznym [...]. 4. Barok. Zdający: 4) wymienia i charakteryzuje twórczość kompozytorów (Claudio Monteverdi [...]).	24
4.1.	II. Analiza i interpretacja dzieł muzycznych. 1. Dokonywanie analizy percepcyjnej i opisu różnorodnych dzieł muzycznych reprezentatywnych dla poszczególnych epok pod względem estetycznym, formalnym, strukturalnym i stylistycznym oraz ich interpretacja wraz z uzasadnieniem.	II. Analiza i interpretacja dzieł muzycznych. Zdający: 5) rozpoznaje cechy stylistyczne utworu reprezentującego określoną epokę muzyczną.	30
4.2.	II. Analiza i interpretacja dzieł muzycznych. 1. Dokonywanie analizy percepcyjnej i opisu różnorodnych dzieł muzycznych reprezentatywnych dla poszczególnych epok pod względem estetycznym, formalnym, strukturalnym i stylistycznym [...].	II. Analiza i interpretacja dzieł muzycznych. Zdający: 4) dokonuje analizy percepcyjnej, uwzględniając: b) podstawowe techniki kompozytorskie.	22
4.3.	I. Muzyka w ujęciu historycznym – periodyzacja, język, właściwości i charakterystyka. 1. Poznanie muzyki w ujęciu historycznym od starożytności do współczesności.	I. Muzyka w ujęciu historycznym [...]. 4. Barok. Zdający: 4) wymienia i charakteryzuje twórczość kompozytorów [...].	58
5.	I. Muzyka w ujęciu historycznym – periodyzacja, język, właściwości i charakterystyka. 1. Poznanie muzyki w ujęciu historycznym od starożytności do współczesności.	I. Muzyka w ujęciu historycznym [...]. 3. Renesans. Zdający: 5) zna [polskich] kompozytorów renesansowych ([...] Mikołaj Zieliński). 4. Barok. Zdający: 5) omawia polską muzykę barokową i jej twórców (Adam Jarzębski, Bartłomiej Pękiel [...]).	13

6.	II. Analiza i interpretacja dzieł muzycznych. 1. Dokonywanie analizy percepcyjnej i opisu różnorodnych dzieł muzycznych reprezentatywnych dla poszczególnych epok pod względem estetycznym, formalnym, strukturalnym i stylistycznym oraz ich interpretacja wraz z uzasadnieniem.	II. Analiza i interpretacja dzieł muzycznych. Zdający: 1) zna podstawowe terminy i pojęcia właściwe dla opisu i zrozumienia wybranych dzieł muzycznych; 4) dokonuje analizy percepcyjnej, uwzględniając: a) elementy muzyki, b) podstawowe techniki kompozytorskie, c) cechy stylów muzycznych, d) strukturę gatunków i form muzycznych [...].	38
7.1.	II. Analiza i interpretacja dzieł muzycznych. 1. Dokonywanie analizy percepcyjnej i opisu różnorodnych dzieł muzycznych reprezentatywnych dla poszczególnych epok pod względem estetycznym, formalnym, strukturalnym i stylistycznym oraz ich interpretacja wraz z uzasadnieniem.	II. Analiza i interpretacja dzieł muzycznych. Zdający: 4) dokonuje analizy percepcyjnej, uwzględniając: b) podstawowe techniki kompozytorskie, d) strukturę gatunków i form muzycznych, ich zmiany i rozwój.	20
7.2.	III. Tworzenie wypowiedzi związanych z historią i kulturą muzyczną. Stymulowanie umiejętności krytyczno-refleksyjnego myślenia o muzyce w różnych kontekstach (kulturowym, etnicznym, społecznym, użytkowym i in.).	III. Tworzenie wypowiedzi związanych z historią i kulturą muzyczną. Zdający: 3) interpretuje i odczytuje w kontekście dokonań epoki wybrane dzieła muzyczne.	54
8.1.	I. Muzyka w ujęciu historycznym – periodyzacja, język, właściwości i charakterystyka. 1. Poznanie muzyki w ujęciu historycznym od starożytności do współczesności. II. Analiza i interpretacja dzieł muzycznych. 1. Dokonywanie analizy percepcyjnej i opisu różnorodnych dzieł muzycznych reprezentatywnych dla poszczególnych epok pod względem estetycznym, formalnym, strukturalnym i stylistycznym oraz ich interpretacja wraz z uzasadnieniem.	I. Muzyka w ujęciu historycznym [...]. 6. Romantyzm. Zdający: 4) wymienia kompozytorów romantyzmu i charakteryzuje ich twórczość ([...] Hector Berlioz [...]). II. Analiza i interpretacja dzieł muzycznych. Zdający: 5) rozpoznaje cechy stylistyczne utworu reprezentującego określoną epokę muzyczną.	42
8.2.	I. Muzyka w ujęciu historycznym – periodyzacja, język, właściwości i charakterystyka. 1. Poznanie muzyki w ujęciu historycznym od starożytności do współczesności.	I. Muzyka w ujęciu historycznym [...]. 6. Romantyzm. Zdający: 2) omawia cechy wybranych form i gatunków muzycznych ([...] symfonia [...]); 4) wymienia kompozytorów romantyzmu i charakteryzuje ich twórczość ([...] Hector Berlioz [...]).	04
8.3.	I. Muzyka w ujęciu historycznym – periodyzacja, język, właściwości i charakterystyka.	I. Muzyka w ujęciu historycznym [...]. 6. Romantyzm. Zdający: 4) wymienia kompozytorów romantyzmu i charakteryzuje ich twórczość ([...] Hector Berlioz,	22

	1. Poznanie muzyki w ujęciu historycznym od starożytności do współczesności.	[...] Ferenc Liszt, [...] Gustav Mahler, [...] Piotr Czajkowski).	
9.	I. Muzyka w ujęciu historycznym – periodyzacja, język, właściwości i charakterystyka. 1. Poznanie muzyki w ujęciu historycznym od starożytności do współczesności.	I. Muzyka w ujęciu historycznym [...]. 6. Romantyzm. Zdający: 4) wymienia kompozytorów romantyzmu i charakteryzuje ich twórczość (Franz Schubert [...] Antonín Dvořák); 5) charakteryzuje polską muzykę romantyczną i jej twórców (Fryderyk Chopin, [...] Stanisław Moniuszko [...]).	28
10.	II. Analiza i interpretacja dzieł muzycznych. 2. Ukazywanie zmienności wybranych form muzycznych w kontekście ich rozwoju i przeobrażeń w poszczególnych epokach.	II. Analiza i interpretacja dzieł muzycznych. Zdający: 4) dokonuje analizy percepcyjnej, uwzględniając: d) strukturę gatunków i form muzycznych, ich zmiany i rozwój; 5) rozpoznaje cechy stylistyczne utworu reprezentującego określoną epokę muzyczną.	44
11.	I. Muzyka w ujęciu historycznym – periodyzacja, język, właściwości i charakterystyka. 1. Poznanie muzyki w ujęciu historycznym od starożytności do współczesności.	I. Muzyka w ujęciu historycznym [...]. 6. Romantyzm. Zdający: 5) charakteryzuje polską muzykę romantyczną i jej twórców (Fryderyk Chopin [...]).	36
12.	I. Muzyka w ujęciu historycznym – periodyzacja, język, właściwości i charakterystyka. 1. Poznanie muzyki w ujęciu historycznym od starożytności do współczesności.	I. Muzyka w ujęciu historycznym [...]. 7. Muzyka XX i XXI w. Zdający: 3) wymienia i charakteryzuje twórczość kompozytorów ([...] Aleksander Skriabin, [...] Béla Bartók [...]); 4) omawia polską muzykę XX w. i jej twórców ([...] Grażyna Bacewicz [...]).	44
13.1.	II. Analiza i interpretacja dzieł muzycznych. 1. Dokonywanie analizy percepcyjnej i opisu różnorodnych dzieł muzycznych reprezentatywnych dla poszczególnych epok pod względem estetycznym, formalnym, strukturalnym i stylistycznym oraz ich interpretacja wraz z uzasadnieniem.	II. Analiza i interpretacja dzieł muzycznych. Zdający: 4) dokonuje analizy percepcyjnej, uwzględniając: d) strukturę gatunków i form muzycznych, ich zmiany i rozwój.	30
13.2.	II. Analiza i interpretacja dzieł muzycznych. 1. Dokonywanie analizy percepcyjnej i opisu różnorodnych dzieł muzycznych reprezentatywnych dla poszczególnych epok pod względem estetycznym, formalnym, strukturalnym i stylistycznym oraz ich interpretacja wraz z uzasadnieniem.	II. Analiza i interpretacja dzieł muzycznych. Zdający: 5) rozpoznaje cechy stylistyczne utworu reprezentującego określoną epokę muzyczną.	34

13.3.	I. Muzyka w ujęciu historycznym – periodyzacja, język, właściwości i charakterystyka. 1. Poznanie muzyki w ujęciu historycznym od starożytności do współczesności.	I. Muzyka w ujęciu historycznym [...]. 7. Muzyka XX i XXI w. Zdający: 4) omawia polską muzykę XX w. i jej twórców ([...] Henryk Mikołaj Górecki [...]).	32
14.1.	II. Analiza i interpretacja dzieł muzycznych. 1. Dokonywanie analizy percepcyjnej i opisu różnorodnych dzieł muzycznych reprezentatywnych dla poszczególnych epok pod względem estetycznym, formalnym, strukturalnym i stylistycznym oraz ich interpretacja wraz z uzasadnieniem.	II. Analiza i interpretacja dzieł muzycznych. Zdający: 5) rozpoznaje cechy stylistyczne utworu reprezentującego określoną epokę muzyczną.	59
14.2.	I. Muzyka w ujęciu historycznym – periodyzacja, język, właściwości i charakterystyka. 1. Poznanie muzyki w ujęciu historycznym od starożytności do współczesności.	I. Muzyka w ujęciu historycznym [...]. 7. Muzyka XX i XXI w. Zdający: 4) omawia polską muzykę XX w. i jej twórców ([...] Wojciech Kilar [...]).	48
15.	I. Muzyka w ujęciu historycznym – periodyzacja, język, właściwości i charakterystyka. 1. Poznanie muzyki w ujęciu historycznym od starożytności do współczesności.	I. Muzyka w ujęciu historycznym [...]. 2. Średniowiecze. Zdający: 2) omawia chorał gregoriański [...] oraz formy i gatunki z nim związane [...]. 3. Renesans. Zdający: 2) charakteryzuje formy i gatunki muzyczne [...]; 6) zna pojęcia: [...] tabulatura [...]. 7. Muzyka XX i XXI w. Zdający: 1) charakteryzuje muzykę w kontekście estetyki epoki – wymienia i opisuje wybrane style i techniki muzyki XX i XXI w. [...].	32
16.	I. Muzyka w ujęciu historycznym – periodyzacja, język, właściwości i charakterystyka. 1. Poznanie muzyki w ujęciu historycznym od starożytności do współczesności.	I. Muzyka w ujęciu historycznym [...]. 7. Muzyka XX i XXI w. Zdający: 3) wymienia i charakteryzuje twórczość kompozytorów ([...] Maurice Ravel [...] Arnold Schönberg); 4) omawia polską muzykę XX w. i jej twórców ([...] Karol Szymanowski [...]).	61
17.1.	III. Tworzenie wypowiedzi związanych z historią i kulturą muzyczną. Stymulowanie umiejętności krytyczno- refleksyjnego myślenia o muzyce w różnych kontekstach (kulturowym, etnicznym, społecznym, użytkowym i in.).	III. Tworzenie wypowiedzi związanych z historią i kulturą muzyczną. Zdający: 1) wypowiada się w formie [...] pisemnej o dziełach muzycznych opierając się na podstawowej terminologii; 2) przybliża twórczość i działalność przedstawicieli różnych obszarów kultury muzycznej; 3) interpretuje i odczytuje w kontekście dokonań epoki wybrane dzieła muzyczne; 4) formułuje logiczną wypowiedź na temat dzieł, form, gatunków, stylów, technik i twórców muzycznych, uwzględniając zależności między nimi w kontekście: genezy, przeobrażeń, porównań.	74
17.2.			52
17.3.			54
17.4.			66

WYKRES 2. POZIOM WYKONANIA ZADAŃ W OBSZARZE WYMAGAŃ OGÓLNYCH

Komentarz

Wstęp

W 2025 roku średni wynik osiągnięty przez maturzystów z województwa mazowieckiego przystępujących do egzaminu z historii muzyki wyniósł 42% i był niższy o dwa punkty procentowe od wyniku krajowego. Wyniki zdających pokazują, że zawarte w arkuszu egzaminacyjnym zadania były dla nich trudne.

Maturzyści najlepiej poradzili sobie z zadaniami zakresu III obszaru wymagań ogólnych (tworzenie wypowiedzi związanych z historią i kulturą muzyczną), dla którego poziom wykonania wyniósł 51%. Na poziomie 45% wykonane zostały zadania odwołujące się do II obszaru (umiejętność analizy i interpretacji dzieł muzycznych). Najslabiej wypadła realizacja zadań dotyczących I obszaru (muzyka w ujęciu historycznym), dla którego poziom wykonania wyniósł 38%.

Dwa zadania mieściły się w granicach zadań bardzo trudnych. Najwięcej – 21 zadań – mieściło się w przedziale zadań trudnych. 7 zadań okazało się umiarkowanie trudnych. Arkusz nie zawierał zadań łatwych ani bardzo łatwych.

Arkusz maturalny z historii muzyki składał się z 29 pojedynczych zadań/poleceń, ujętych w 16 wiązek tematycznych, a także wypracowania na jeden z dwóch tematów.

Za rozwiązanie wszystkich zadań można było otrzymać łącznie 60 punktów.

Analiza jakościowa zadań

Zadania, z którymi zdający poradzili sobie najslabiej

Dwa najtrudniejsze zadania należały do I obszaru wymagań ogólnych i bazowały na wiedzy. Pierwszym z nich było zadanie 5. (poziom wykonania – 13%). Zdający mieli wykazać się znajomością kompozytorów i dzieł XVII-wiecznej muzyki polskiej. Należało uzupełnić zdania,

przyporządkowując wymienionym utworom ich twórców. Drugim było zadanie 8. składające się z wiązki zadań poświęconej *Symfonii fantastycznej* Hectora Berlioza. O ile część analityczna tej wiązki (zadanie 8.1.), polegająca na rozpoznaniu tytułu prezentowanego fragmentu utworu, nie sprawiła zdającym dużej trudności – 42% zdających trafnie wskazało tytuł *Marsz na miejsce stracenia*, o tyle prawidłowe uporządkowanie wymienionych w przypadkowej kolejności tytułów części symfonii (zadanie 8.2.) okazało się bardzo trudne (poziom wykonania – 0,4%). Trudne było również trzecie zadanie omawianej wiązki – zadanie 8.3. W tym przypadku 1 punkt przyznawano za podanie prawidłowego tytułu innej XIX-wiecznej symfonii programowej wraz z nazwiskiem jej kompozytora. Niestety bardzo często podawano niewłaściwy tytuł bądź błędnie łączono tytuł z nazwiskiem twórcy. Poziom wykonania tego zadania wynosił 22%.

Nieco wyższy poziom wykonania (29%) osiągnęli zdający w zadaniu 9. Należało w nim uporządkować, zgodnie z porządkiem chronologicznym, cztery wydarzenia związane z muzyką XIX stulecia. Sprostać temu poleceniu mogli jedynie uczniowie, którzy posiadali gruntowną wiedzę na temat twórczości kompozytorów romantycznych, w tym polskich. W realizacji tego zadania często mylono kolejność dwóch wydarzeń z pierwszej połowy XIX wieku, np. skomponowanie przez Franciszka Schuberta pieśni *Małgorzata przy kołowrotku* (1814 r.), uznawanej często za początek muzycznego romantyzmu, oraz ostatniego publicznego koncertu Chopina w Warszawie (1830 r.). W tym przypadku niezbędne było odniesienie się do wydarzeń historycznych – wszak Chopin wyjechał z Polski na krótko przed wybuchem powstania listopadowego. Mylono także kolejność oddalonych o blisko 40 lat faktów związanych z twórczością Moniuszki i Dvořáka.

Zadania, z którymi zdający poradzili sobie najlepiej

Zadaniem o zadowalającym stopniu realizacji było zadanie 16. (poziom wykonania – 61%). Zdający prawidłowo skojarzyli źródła inspiracji z tytułami podanych kompozycji (średniowieczna sekwencja jako źródło inspiracji dla *Stabat Mater* Karola Szymanowskiego, balet *Dafnis i Chloe* Maurycego Ravela zainspirowany mitologią grecką, *Ocalały z Warszawy* Arnolda Schönberga mający swe źródło w dramacie Holokaustu).

Zdający dość dobrze poradzili sobie z wiązką tematyczną poświęconą muzyce filmowej Wojciecha Kilara. Realizacja obu zadań mieściła się w przedziale zadań umiarkowanie trudnych. W zadaniu 14.1. (poziom wykonania – 59%) na podstawie analizy słuchowej należało rozpoznać trzy tańce, które zostały poddane stylizacji i wykorzystane w filmowych ścieżkach dźwiękowych. Duża część zdających prawidłowo rozpoznała stylizowane tańce (tango, walc i polonez). Nieco słabiej, choć wciąż w przedziale zadań umiarkowanie trudnych, uplasowało się zadanie 14.2., w którym wymagano podania nazwiska kompozytora wysłuchanych fragmentów (poziom wykonania – 48%).

Wypracowanie

W **zadaniu 17.** (tworzenie wypowiedzi związanych z historią i kulturą muzyczną) zaproponowano maturzystom dwa tematy wypracowań. W pierwszym zdający mieli omówić różne sposoby przedstawiania treści pozamuzycznych w muzyce instrumentalnej, odwołując się do przykładów z dwóch dowolnie wybranych epok. W drugim temacie, na podstawie wypowiedzi Stefana Kisielewskiego: *Chopin doskonale mieścił się w historii i klimacie muzyki europejskiej, a jednocześnie był organicznym elementem słowiańskiej, patriotyczno-mesjanistycznej [...] legendy*, zdający mieli scharakteryzować twórczość Fryderyka Chopina, uwzględniając jej wymiar uniwersalny oraz wymiar narodowy.

W obu wypracowaniach zdający powinni wnikliwie potraktować temat oraz skoncentrować się na elementach istotnych dla poruszanego problemu. Wskazane było użycie różnorodnej i bogatej terminologii, a także odwołanie się do właściwie dobranych przykładów z literatury muzycznej.

Egzaminatorzy przyznawali punkty w czterech głównych kryteriach: spełnienie formalnych warunków polecenia (0–1 pkt), wartość merytoryczna (0–10 pkt), terminologia (0–2 pkt), kompozycja i język (0–2 pkt). Nieprzyznanie punktu w ramach pierwszego kryterium (w sytuacji, gdy zdający nie omówił przynajmniej jednego, poprawnego merytorycznie przykładu dzieła muzycznego oraz jeśli wypracowanie w żadnym wymiarze nie dotyczyło problemu wskazanego w poleceniu, a także w przypadku przedstawienia wypowiedzi w formie planu lub w punktach) skutkowało niemożnością oceny pozostałych kryteriów.

W wypracowaniu najlepiej wypadło pierwsze kryterium – spełnienie formalnych warunków polecenia (poziom wykonania – 74%). Dość wysoko oceniono także kompozycję i język wypowiedzi (poziom wykonania – 66%), połowa zdających posługiwała się właściwą terminologią (54%). Nieco niżej oceniono wartość merytoryczną wypracowań (poziom wykonania – 52%).

Realizacja pierwszego z tematów wymagała opisu różnorodnych sposobów przedstawiania treści pozamuzycznych w muzyce instrumentalnej. Do omówienia należało wykorzystać co najmniej dwie kompozycje powstałe w różnych epokach. Maturzyści bardzo często sięgali po *VI Symfonię F-dur „Pastoralną”* op. 68 Ludwiga van Beethovena (przykład 1.) oraz po *Symfonię fantastyczną* Hectora Berlioz (przykład 2.). Niestety, wielu piszącym nie udało się uniknąć błędów natury merytorycznej (np. błędnie usytuowano Beethovena na pograniczu baroku i klasycyzmu – przykład 1.). W przypadku podawania pełnych tytułów utworów zdający w obu przykładach nieprawidłowo zapisywali nazwę gatunku małą literą.

Przykład 1.

.....Najlepszym...przekazem...wyrażania...emocji...jest...muzyka...programowa...
Zapoczątkował...ją...L.V. Beethoven, który...tworzył...na...przełomie...baroku...
i...klasycyzmu...Stworzył...on...symfonię „Pastoralną” F-dur...op. 68...Nie...tworzył...
ono...jedynego...opowiadania, ale...odnosi...się...do...urwisk...np. z...naturą...przele...
wszystkim...z...naturą...Na...pięć...części:.....

Przykład 2.

Tak właśnie zrobił Hector Berlioz z jego.....
symfonią fantastyczną. Cała symfonia ~~opowiada~~ opowiada „epizod z życia
artysty” który jest zawarty w pięciu częściach (oprócz tego każda z części
ma swój osobny tytuł).

Wśród wymienianych utworów pojawiały się także *IX Symfonia e-moll „Z Nowego Świata”* op. 95 Antonína Dvořáka i *VI Symfonia h-moll „Patetyczna”* op. 74 Piotra Czaikowskiego.

O wartości merytorycznej prac decydował opis sposobu wyrażania treści pozamuzycznych. Zdający podejmowali próby takich opisów (przykłady 3., 4. i 5.).

Przykład 3.

- Radosne emocje po przyjeździe na wieśⁿ - część w miarę szybka i radosna
- Scena nad strumykiemⁿ - słysząc instrumenty, które imitują naturę i ptactwo
- Plot - słowika, przepiórki - obaj...

Przykład 4.

Myśle, że najbardziej ilustracyjną jest część o sztukach.....
„Sen o mocy Srebrowi” ~~to~~ narysowana też „Sakutena Czarnowic” - napiewie.....
i ekspresja myślowa w tej części są zachwycające i pięknie wzmacniają się na.....
koncu. Co więcej, Badacz cytuje fragment Średnio-wiejskiej schizofrenii.....
Dies. Ibre. ~~to~~ (Lohien. gnień) wchochowej w sztukach ~~to~~ masy załobowej.

Przykład 5.

- „Marnotrawstwo i namierzoność” - on bohater załamany swoim dotychczasowym życiem spotyka idealną, nieskazitelną kobietę. Zakochuje się bez opamiętania.....
- Wtedy po raz pierwszy słyszymy melodie „idée fixe” graną na instrumencie dętym. Symbolizuje ona spotkanie dziewczyny.....
- „Bal” - bohater na balu znówu spotyka swoją wybrankę.....
- „Scena na polach” - sielanka, spokój, syci chłopi w tle dwóch postępy.....

„Marsz na miejsce stracenia” – preraiony bohater w swym śnie jest
 prowadzony na ścięgło głowy, w ostatnim momencie pojawia się
 idée fixe co symbolizuje pamięć o wybrance w ostatnim momencie
 „Sen o nocny sobota” – gdy mężczyzna znajduje się na kłocie czarnym
 słychać karykaturalne idée fixe co symbolizuje że kobieta się
 z niego śmieje – zdradza go. Pod koniec słychać preksztalone
 „Dies Irae”

W przykładzie 4. zdający zwraca uwagę na szczególną ilustracyjność komentowanej części, jednak w dalszym opisie nie znajdujemy zbyt wielu konkretnych rozwiązań kompozytorskich. Podobnie przykład 5. ogranicza się głównie do podania tytułów i przedstawianych w każdej z części treści pozamuzycznych, nie zawiera niestety satysfakcjonującego opisu środków muzycznych treści te wyrażających.

Przy ocenianiu trzeciego kryterium brano pod uwagę umiejętność prawidłowego posługiwania się terminologią muzyczną. Maksymalną punktację (2 pkt) przyznawano za właściwie użyte, bogate i różnorodne terminy, a także za unikanie błędów terminologicznych. Jeden punkt przyznawano za przywołanie nieco mniejszej ilości odpowiednich terminów, praca nie zawierała rażących błędów terminologicznych.

W ramach ostatniego kryterium oceniano kompozycję i język wypracowań. Dwa punkty przyznawano za proporcjonalność i trójdzielną budowę pracy oraz za komunikatywność wypowiedzi, jeden punkt – w przypadku zaburzenia kompozycji, przy zachowaniu komunikatywności języka. Brak punktów wiązał się z nieuporządkowaną, niekompletną budową i dużą ilością (więcej niż 8) błędów językowych.

W pozytywnie ocenionych pracach zdający właściwie konstruowali trójdzielną kompozycję. W przytoczonym niżej wstępie do pracy na pierwszy z tematów (przykład 6.) zdający rysuje sytuację, w której kompozytorzy sięgali po środki wyrażające treści pozamuzyczne. Zdziwienie może budzić zakończenie tej wypowiedzi; niestety, w dalszej części pracy nie znajdujemy uzasadnienia postawionej przez autora tezy o niezrozumieniu intencji twórcy przez część słuchaczy.

Przykład 6.

„Kompozytorzy od zawsze prali zainspirowani wpływem
 swojego otoczenia. To co widzieli wokół siebie, słyszeli, miało
 odzwierciedlenie w ich twórczości i motywowało do kompono-
 wania. Motywowała ich zarówno sztuka, a także literatura,
 i inne i własne doświadczenia życiowe. Artysty, aby

...oddac to co widzimy lub czujemy wplywajac na innych
 ...sposobami, które nie zawsze zostaja odbierane
 ...z wlaściwym zrozumieniem.

We wstępie do innej pracy (przykład 7.) zdający podejmuje próbę usystematyzowania działań kompozytorskich mających na celu właściwy odbiór dzieła.

Przykład 7.

...Jednym z najprostszych sposobów i naszym zdaniem najbardziej czytelnym
 dla każdego, zarówno dla zwyczajnego melomana jak i profesjonalnego
 słuchacza jest nadanie tytułów poszczególnym częściom utworu.
 Wtedy czytając program koncertu słuchaczowi jest dużo łatwiej wyobrazić
 sobie i podziwiać zawartość sztuki a co ważniejsze kampania chłopi
 w tym konkretnym utworze czy też części.

Znacznie więcej trudności przysporzyło maturzystom zamknięcie pracy krótkim podsumowaniem. W jednym z poniższych przykładów (przykład 8.) uderza nieznamość właściwej terminologii. W kolejnym (przykład 9.) zabrakło logicznego zamknięcia – to nie sama treść pozamuzyczna pozwala zrozumieć utwór, a właśnie owe sposoby jej muzycznej realizacji.

Przykład 8.

...Podsumowując, treści pozamuzyczne są potrzebny elementem utworu,
 aby zachęcić odbiorcę Beethovena przez swoją prostolinijność i mógł liczyć
 na taki odbiór słuchacza. Berlioz swoją symfonię potraktował jak
 serial, w zadaniu o to żeby była spójna. Obydwie formy przekazują silne
 emocje.

Przykład 9.

..... Myślę, że nie ma jednej ~~główności~~ jednego, ściśle określonego sposobu.....
 ..policzyć treści prawnicznej. Każdy kompozytor wie, boki jest w stanie ocenić..
 ..co boki najlepsze dla jego kompozycji. Każda przedstawiana praca ma..
 ..opis.. ma swoje plusy i minusy.. jednak jedna jest pewna, dzieło treści..
 ..prawniczej.. stworzonej przez kompozytora.. jesteśmy w stanie lepiej zrozumieć..
 ..dany utwór.....

W drugim z tematów należało dokonać charakterystyki twórczości Fryderyka Chopina w aspekcie zarówno uniwersalnym, jak i narodowym. Klucz do realizacji tematu stanowiła analiza właściwie dobranych dzieł polskiego twórcy. Niezbędnym warunkiem wypowiedzi było odniesienie się do załączonego cytatu autorstwa Stefana Kisielewskiego.

Niestety i tym razem zdający zbyt często sięgali po uogólnienia, unikali także merytorycznie wyczerpujących opisów (przykłady 10., 11., 12. i 13.). Nie wskazywali też cech wyraźnie określających narodowy i uniwersalny wymiar dokonań Chopina.

Przykład 10.

kompozytor ten, nawet, gdy wyjechał
 z ojczystego kraju, nigdy go nie zapomnieli.
 Często w swoich dziełach dodawali
 nutkę muzyki słowiańskiej. Zawsze Polska
 była dla niego ważnym elementem
 w życiu, podkreślali to w swoich dziełach.

Przykład 11.

"Dokładnym przykładem melancholii ~~ma~~" jest walc #cis-moll, przywołuje
 ma myśl smutek, coś allegro. Tańce takie jak Krakowiak,
 mazur czy kłajawiak są główną tworzącą licznym stylizowanych
 mazurków, wiemy po tym, że przez polski raport kompozytorowi w ręce.

Przykład 12.

Popularyzatorem muzyki F. Chopina stał się sam Chopin. Oczywiście i bez wątpienia jego największym dziedziną są kompozycje, ale ~~to~~ także swoje życie prędko na fortepianie, był znakomitym wirtuozem i oprócz tego pedagogiem. Wiele utworów powstało dla tych celów. Dwa zbiory etюд - op. 10 i op. 25 - wiele z nich było napisane z myślą o uczniach i utwory te są charakterystyczne dla dobrej wirtuozerskiej ~~z~~ tego czasu.

Przykład 13.

Fryderyk Chopin był mełanomatym patuotą. W mazurkach, etюдach i innych jego utworach widzimy to „polskość”. Kompozycje chęć nam ją przećwiczyć i zrobić to w inakomity sposób. Świetnie dubluje dźwiękami tak, aby zacięć sianaciami swoim utworem. W jego dźwiękach usłyszymy delikatność, patuotym, muzykę ²³⁸ europejską ²³⁹.

Poniżej przedstawiono przykład oceniany w ramach trzeciego kryterium (przykład 14.). W zakończeniu pracy zdający, zgodnie z jej wymogami, odwołuje się do wypowiedzi Kisielewskiego, czyniąc z niej podsumowanie swojego wyводу.

Przykład 14.

Stefan Kisielewski w swojej wypowiedzi o Fryderyku Chopinie, stwierdza: "Chopin doskonałe miejsce stał w historii i klimacie muzyki europejskiej, a jednocześnie był organicznym elementem słowiańskiej, patriotycznej - mesjanistycznej legendy." Definitywnie ta wypowiedź doskonale odzwierciedla charakter twórczości Chopina, który jest doskonały, uniwersalny i autentyczny w swojej wyjątkowości.

Wnioski i rekomendacje

1. Analiza arkuszy maturalnych po raz kolejny potwierdza nie dość zadowalającą wiedzę maturzystów. Osoba decydująca się na rozszerzoną maturę z historii muzyki powinna bez większych problemów dokonywać właściwej periodyzacji epok, charakteryzować język muzyczny ich przedstawicieli, swobodnie opisywać formy i gatunki, znać instrumentarium. Wskazane jest zwracanie szczególnej uwagi na umiejętność łączenia zdarzeń i zjawisk muzycznych ze zjawiskami obecnymi w innych obszarach kultury, a także z faktami historycznymi (przykłady braku tej umiejętności omówiono m.in. w zadaniu 9.).

2. Tradycyjnie już, lepiej wypadły polecenia umiejętnościowe związane z analizą i interpretacją zamieszczonych dzieł muzycznych. We fragmentach analitycznych, tak w pojedynczych zadaniach, jak i w wypracowaniach, uderza jednak nieumiejętność posługiwania się adekwatną terminologią muzyczną. Skutkuje to przewagą uogólnień, brakiem konkretów, sięganiem po określenia z pogranicza kolokwializmów (jak choćby w zamieszczonych wyżej przykładach 8. i 13.). Zgodnie z wymaganiem szczegółowym trzeciego obszaru wymagań ogólnych – „1) [zdający] wypowiada się w formie ustnej (np. dyskusja, prezentacja, debata) i/lub pisemnej (np. esej, referat) o dziełach muzycznych w oparciu o podstawową terminologię” – rekomenduje się zadawanie uczniom większej ilości wypowiedzi ustnych/pisemnych, które mogłyby być poprzedzone sporządzeniem planu zawierającego właściwie dobraną terminologię muzyczną.

3. Problem jest słaba znajomość przykładów z literatury muzycznej. Mając do dyspozycji dobrej jakości nagrania i partytury, możemy naprowadzać uczniów na właściwe tropy, wspólnie poszukiwać w utworze wyznaczników stylu. Właściwie przygotowana analiza dzieł reprezentatywnych dla epoki, kierunku czy twórcy jest z pewnością niezbędnym elementem zajęć z historii muzyki. Należy jednak zachęcać uczniów do bardziej aktywnego słuchania, do samodzielnych analiz i wyciągania z nich odpowiednich wniosków, które pomogą lepiej postrzegać muzykę „w kontekście kultury poszczególnych epok, kształtujących ją zjawisk społecznych i wydarzeń historycznych oraz powiązanej z nimi estetyki”.

Historia sztuki

Opis arkusza egzaminu maturalnego

W roku szkolnym 2024/2025 egzamin maturalny z filozofii został przeprowadzony na podstawie wymagań egzaminacyjnych określonych w rozporządzeniu Ministra Edukacji z dnia 28 czerwca 2024 r.¹

Arkusz egzaminacyjny z historii sztuki składał się z dwóch części i zawierał 15 zadań.

Część pierwsza składała się z zadań zamkniętych oraz otwartych, które sprawdzały umiejętność opisu i analizy dzieł sztuki oraz wiedzę o epokach i kierunkach w sztuce, znajomość twórczości wybitnych artystów, a także znajomość terminów i pojęć z dziedziny sztuki, technik artystycznych i ikonografii. Zadania były ilustrowane reprodukcjami dzieł sztuki.

W drugiej części arkusza zdający musieli wykazać się umiejętnością pisania wypracowania na jeden z zaproponowanych tematów:

Temat 1.

Architektura jako wyraz prestiżu i władzy. Rozważ problem na podstawie trzech przykładów budowli z okresu nowożytnego.

Temat 2.

Nic nie jest wart obraz, który nie szokuje.

Marcel Duchamp

Odwołując się do słów Marcela Duchampa omów trzy dzieła sztuki, które zszokowały odbiorców w okresie XIX–XX wieku.

Za poprawne rozwiązanie wszystkich zadań można było uzyskać 60 punktów.

¹ Rozporządzenie Ministra Edukacji z dnia 28 czerwca 2024 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie podstawy programowej kształcenia ogólnego dla liceum ogólnokształcącego, technikum oraz branżowej szkoły II stopnia (Dz.U. z 2024 r. poz. 1019).

Dane dotyczące populacji zdających

TABELA 1. ZDAJĄCY ROZWIĄZUJĄCY ZADANIA W ARKUSZU STANDARDOWYM*

Liczba zdających (Formuła 2023)		619
Zdający rozwiązujący zadania w arkuszu standardowym	z liceów ogólnokształcących	590
	z techników	29
	z branżowych szkół II stopnia	0
	ze szkół na wsi	3
	ze szkół w miastach do 20 tys. mieszkańców	34
	ze szkół w miastach od 20 tys. do 100 tys. mieszkańców	62
	ze szkół w miastach powyżej 100 tys. mieszkańców	520
	ze szkół publicznych	399
	ze szkół niepublicznych	220
	kobiety	526
	mężczyźni	93
	bez dysleksji rozwojowej	486
	z dysleksją rozwojową	133
	obywatele Ukrainy ²	0

* Dane w tabeli dotyczą tegorocznych absolwentów.

Z egzaminu zwolniono 11 osób – laureatów i finalistów Olimpiady Artystycznej.

TABELA 2. ZDAJĄCY ROZWIĄZUJĄCY ZADANIA W ARKUSZACH DOSTOSOWANYCH

Zdający rozwiązujący zadania w arkuszach dostosowanych	z autyzmem, w tym z zespołem Aspergera	44
	słabowidzący	3
	niewidomi	0
	słabosłyszący	1
	nieśłyszący	1
	z niepełnosprawnością ruchową spowodowaną mózgowym porażeniem dziecięcym	0
	z zaburzeniem widzenia barw	0
	Ogółem	50

² Zdający – obywatele Ukrainy przystąpili do egzaminu maturalnego na podstawie § 3c ust. 1 rozporządzenia Ministra Edukacji i Nauki z dnia 21 marca 2022 r. w sprawie organizacji kształcenia, wychowania i opieki dzieci i młodzieży będących obywatelami Ukrainy (Dz.U. z 2023 r. poz. 2094 z późn. zm.).

Przebieg egzaminu

TABELA 3. INFORMACJE DOTYCZĄCE PRZEBIEGU EGZAMINU

Termin egzaminu			14 maja 2025
Czas trwania egzaminu dla arkusza standardowego			180 minut
Liczba szkół			170
Liczba zespołów egzaminatorów			1
Liczba egzaminatorów-weryfikatorów			1
Liczba egzaminatorów			15
Liczba obserwatorów ³ (§ 8 ust. 1)			1
Liczba unieważnień ³	w przypadku:		
	art. 44zzv pkt 1	stwierdzenia niesamodzielnego rozwiązywania zadań przez zdającego	0
	art. 44zzv pkt 2	wniesienia lub korzystania przez zdającego w sali egzaminacyjnej z urządzenia telekomunikacyjnego	0
	art. 44zzv pkt 3	zakłócenia przez zdającego prawidłowego przebiegu egzaminu	0
	art. 44zzw ust. 1	stwierdzenia podczas sprawdzania pracy niesamodzielnego rozwiązywania zadań przez zdającego	0
	art. 44zzy ust. 7	stwierdzenie naruszenia przepisów dotyczących przeprowadzenia egzaminu maturalnego	0
	art. 44zzy ust. 10	niemożność ustalenia wyniku (np. zaginięcie karty odpowiedzi)	0
Liczba wglądów ⁴ (art. 44zzz)			30

³ Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 1 sierpnia 2022 r. w sprawie egzaminu maturalnego (Dz.U. poz. z 2024 poz. 302, z późn. zm.).

⁴ Ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz.U. z 2025 r. poz. 881).

Podstawowe dane statystyczne

Wyniki zdających

WYKRES 1. ROZKŁAD WYNIKÓW ZDAJĄCYCH

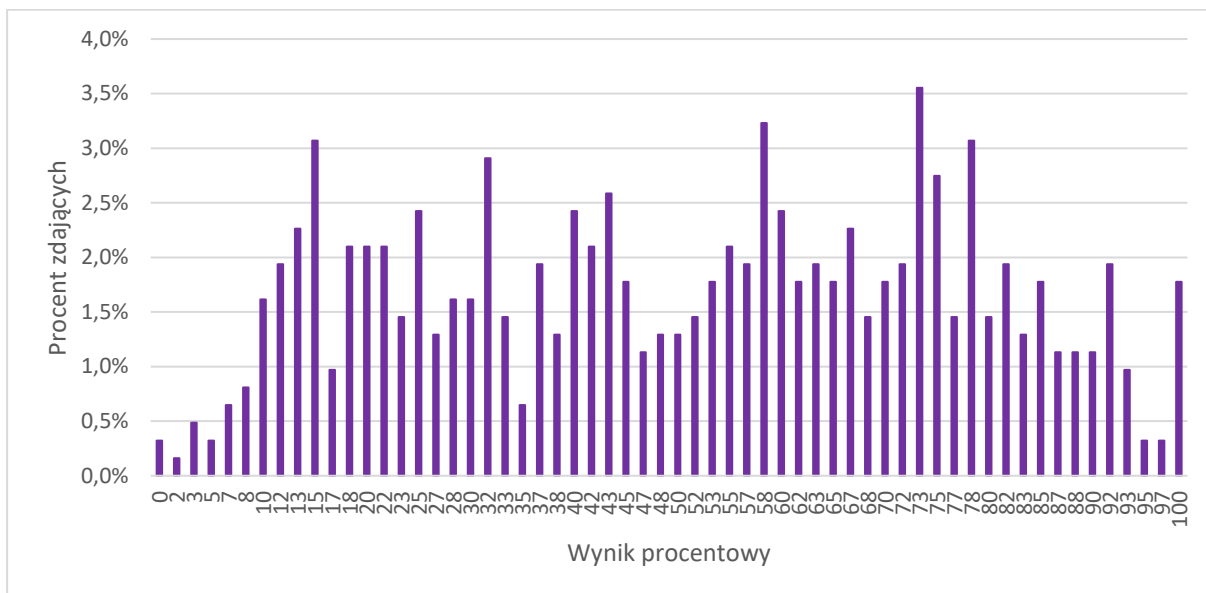

TABELA 4. WYNIKI ZDAJĄCYCH – PARAMETRY STATYSTYCZNE*

Zdający	Liczba zdających	Minimum (%)	Maksimum (%)	Mediana (%)	Modalna (%)	Średnia (%)	Odchylenie standardowe (%)
ogółem	619	0	100	53	73	51	26
w tym:							
z liceów ogólnokształcących	590	0	100	55	73	52	25
z techników	29	-	-	-	-	-	-

* Parametry statystyczne są podane dla grup liczących 30 lub więcej zdających.

Poziom wykonania zadań

TABELA 5. POZIOM WYKONANIA ZADAŃ

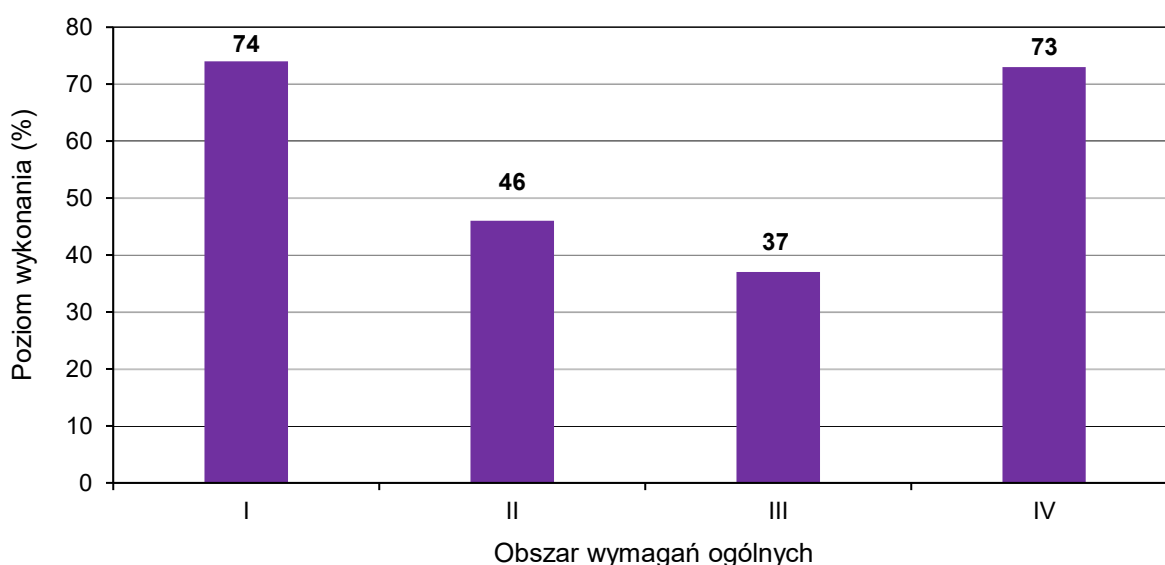
Wymagania podstawy programowej			
Nr zad.	Wymagania ogólne	Wymagania szczegółowe	Poziom wykonania zadania (%)
1.1.	II. Zapoznanie z najwybitniejszymi dziełami w zakresie architektury i sztuk plastycznych.	Zdający: II.1) rozpoznaje najbardziej znane dzieła sztuki [...]. II.8) wskazuje różne funkcje dzieł sztuki, takie jak: sakralna [...].	49
1.2.	II. Zapoznanie z najwybitniejszymi dziełami w zakresie architektury i sztuk plastycznych.	II.11) Zdający dokonuje opisu i analizy [...] dzieł z uwzględnieniem ich cech formalnych w: a) architekturze: [...] układu przestrzennego, opisu fasady i elewacji.	62
2.	II. Zapoznanie z najwybitniejszymi dziełami w zakresie architektury i sztuk plastycznych.	II.14) Zdający rozpoznaje [...] bogów greckich na podstawie atrybutów.	43
3.	II. Zapoznanie z najwybitniejszymi dziełami w zakresie architektury i sztuk plastycznych. IV. Kształcenie w zakresie rozumienia i stosowania terminów i pojęć związanych z dziełami sztuki, ich strukturą i formą, tematyką oraz techniką wykonania.	Zdający: II.5) wymienia podstawowe gatunki w dziełach sztuk plastycznych, m.in. [...] historyczna (w tym batalistyczna) [...]; II.9) rozpoznaje gatunek artystyczny, który dzieło reprezentuje. IV.4) [...] rozróżnia techniki sztuk plastycznych, takie jak: d) techniki zdobnicze: [...] inkrustacja.	86
4.1.	II. Zapoznanie z najwybitniejszymi dziełami w zakresie architektury i sztuk plastycznych. IV. Kształcenie w zakresie rozumienia i stosowania terminów i pojęć związanych z dziełami sztuki, ich strukturą i formą, tematyką oraz techniką wykonania.	Zdający: II.1) rozpoznaje najbardziej znane dzieła sztuki; łączy je z właściwą epoką, stylem lub kierunkiem w sztuce. IV.1) poprawnie stosuje terminy związane z opisem formy i struktury dzieła architektonicznego, w tym określenia dotyczące [...] elementów konstrukcyjnych i dekoracyjnych (dekoracji fasady [...]) [...].	60
4.2.	I. Rozwijanie zdolności rozumienia przemian w dziejach sztuki w kontekście ich uwarunkowań kulturowych, środowiskowych, epok, kierunków, stylów i tendencji w sztuce. II. Zapoznanie z najwybitniejszymi dziełami w zakresie architektury i sztuk plastycznych.	Zdający: I.7) porównuje style i kierunki oraz ich wzajemne oddziaływanie; uwzględnia źródła inspiracji [...]. II.1) dokonuje opisu i analizy, w tym porównawczej, dzieł z uwzględnieniem ich cech formalnych w: b) rzeźbie: bryły, kompozycji, faktury, relacji z otoczeniem. [...]	57
5.1.	III. Zapoznanie z dorobkiem najwybitniejszych twórców dzieł architektury i sztuk plastycznych.	Zdający: III.1) wymienia najistotniejszych twórców dla danego stylu lub kierunku w sztuce;	47

		III.2) zna najwybitniejsze dzieła z dorobku artystycznego wybitnych przedstawicieli poszczególnych epok, kierunków i tendencji w sztuce od starożytności po czasy współczesne [...]; III.3) sytuuje twórczość artystów powszechnie uznawanych za najwybitniejszych w czasie, w którym tworzyli [...] oraz we właściwym środowisku artystycznym.	
5.2.	II. Zapoznanie z najwybitniejszymi dziełami w zakresie architektury i sztuk plastycznych.	II.11) dokonuje opisu i analizy, w tym porównawczej, dzieł z uwzględnieniem ich cech formalnych w: b) rzeźbie: bryły, kompozycji, faktury, relacji z otoczeniem [...].	60
6.1.	III. Zapoznanie z dorobkiem najwybitniejszych twórców dzieł architektury i sztuk plastycznych.	Zdający: III. 2) zna najwybitniejsze dzieła z dorobku artystycznego wybitnych przedstawicieli poszczególnych epok, kierunków i tendencji w sztuce od starożytności po czasy współczesne [...].	31
6.2.	II. Zapoznanie z najwybitniejszymi dziełami w zakresie architektury i sztuk plastycznych.	II.12) Zdający wskazuje środki stylistyczne i środki ekspresji, które identyfikują analizowane dzieło z odpowiednim stylem [...].	35
7.	II. Zapoznanie z najwybitniejszymi dziełami w zakresie architektury i sztuk plastycznych.	Zdający: II.11) dokonuje opisu i analizy, w tym porównawczej, dzieł z uwzględnieniem ich cech formalnych w: a) architekturze: planu, układu przestrzennego [...].	84
8.1.	II. Zapoznanie z najwybitniejszymi dziełami w zakresie architektury i sztuk plastycznych. III. Zapoznanie z dorobkiem najwybitniejszych twórców dzieł architektury i sztuk plastycznych.	Zdający: II.2) wskazuje twórców najsłynniejszych i najbardziej reprezentatywnych dzieł; 3) umiejscawia dzieła w [...] w przestrzeni geograficznej. III.2) zna najwybitniejsze dzieła z dorobku artystycznego wybitnych przedstawicieli poszczególnych epok, kierunków i tendencji w sztuce od starożytności po czasy współczesne [...].	22
8.2.	II. Zapoznanie z najwybitniejszymi dziełami w zakresie architektury i sztuk plastycznych.	Zdający: II.11) dokonuje opisu i analizy, w tym porównawczej, dzieł z uwzględnieniem ich cech formalnych w: c) malarstwie [...]: kompozycji, koloru, sposobów ukazania iluzji przestrzeni, kształtowania formy przez światło, w dziełach figuratywnych stopnia oddania rzeczywistości lub jej deformacji.	64
9.1.	II. Zapoznanie z najwybitniejszymi dziełami w zakresie architektury i sztuk plastycznych.	I.1) Zdający rozpoznaje najbardziej znane dzieła sztuki; łączy je z właściwą epoką, stylem lub kierunkiem w sztuce.	36
9.2.	IV. Kształcenie w zakresie rozumienia i stosowania terminów i pojęć związanych z dziełami sztuki, ich strukturą i formą, tematyką oraz techniką wykonania.	IV.1) poprawnie stosuje terminy związane z opisem formy i struktury dzieła architektonicznego, w tym określenia dotyczące [...] elementów konstrukcyjnych i dekoracyjnych (dekoracji fasady [...]) [...].	61

10.1.	II. Zapoznanie z najwybitniejszymi dziełami w zakresie architektury i sztuk plastycznych. III. Zapoznanie z dorobkiem najwybitniejszych twórców dzieł architektury i sztuk plastycznych.	Zdający: II.2) wskazuje twórców najsłynniejszych i najbardziej reprezentatywnych dzieł; III.2) zna najwybitniejsze dzieła z dorobku artystycznego wybitnych przedstawicieli poszczególnych epok, kierunków i tendencji w sztuce od starożytności po czasy współczesne [...].	21
10.2.	II. Zapoznanie z najwybitniejszymi dziełami w zakresie architektury i sztuk plastycznych.	II.11) Zdający dokonuje opisu i analizy [...] dzieł z uwzględnieniem ich cech formalnych w: c) malarstwie [...]: kompozycji [...].	47
10.3.	II. Zapoznanie z najwybitniejszymi dziełami w zakresie architektury i sztuk plastycznych.	II.11) Zdający dokonuje opisu i analizy [...] dzieł z uwzględnieniem ich cech formalnych w: c) malarstwie [...]: [...] koloru [...].	63
10.4.	II. Zapoznanie z najwybitniejszymi dziełami w zakresie architektury i sztuk plastycznych.	II.11) Zdający dokonuje opisu i analizy [...] dzieł z uwzględnieniem ich cech formalnych w: c) malarstwie [...]: [...] kształtowania formy przez światło [...].	72
11.	IV. Kształcenie w zakresie rozumienia i stosowania terminów i pojęć związanych z dziełami sztuki, ich strukturą i formą, tematyką oraz techniką wykonania.	IV.2) Zdający poprawnie stosuje terminy związane z opisem formy i treści dzieła malarskiego [...], w tym m.in. [...] słownictwo niezbędne do opisu kolorystyki [...].	68
12.1.	I. Rozwijanie zdolności rozumienia przemian w dziejach sztuki w kontekście ich uwarunkowań kulturowych, środowiskowych, epok, kierunków, stylów i tendencji w sztuce.	I.8) Zdający analizuje teksty pisarzy, filozofów, krytyków sztuki i artystów, interpretuje je i wskazuje wpływ tych wypowiedzi na charakter stylów, epok i tendencji w sztuce oraz na kształt dzieła.	88
12.2.	I. Rozwijanie zdolności rozumienia przemian w dziejach sztuki w kontekście ich uwarunkowań kulturowych, środowiskowych, epok, kierunków, stylów i tendencji w sztuce.	I.8) Zdający analizuje teksty pisarzy, filozofów, krytyków sztuki i artystów, interpretuje je i wskazuje wpływ tych wypowiedzi na charakter stylów, epok i tendencji w sztuce oraz na kształt dzieła.	93
13.1.	II. Zapoznanie z najwybitniejszymi dziełami w zakresie architektury i sztuk plastycznych. III. Zapoznanie z dorobkiem najwybitniejszych twórców dzieł architektury i sztuk plastycznych.	Zdający: II.2) wskazuje twórców najsłynniejszych i najbardziej reprezentatywnych dzieł; III.2) zna najwybitniejsze dzieła z dorobku artystycznego wybitnych przedstawicieli poszczególnych epok, kierunków i tendencji w sztuce od starożytności po czasy współczesne [...].	10
13.2.	II. Zapoznanie z najwybitniejszymi dziełami w zakresie architektury i sztuk plastycznych.	II.12) Zdający wskazuje środki stylistyczne i środki ekspresji, które identyfikują analizowane dzieło z odpowiednim stylem, środowiskiem artystycznym lub autorem.	52

14.	III. Zapoznanie z dorobkiem najwybitniejszych twórców dzieł architektury i sztuk plastycznych.	Zdający: III.5) formułuje ogólne cechy twórczości takich artystów jak: [...] Piet Mondrian [...]. III. 6) porównuje dzieła różnych artystów tworzących w podobnym czasie.	51
15.1.	II. Zapoznanie z najwybitniejszymi dziełami w zakresie architektury i sztuk plastycznych.	II.16) Zdający: formułuje samodzielne, logiczne wypowiedzi argumentacyjne na temat dzieł sztuki.	74
15.2.			44
15.3.			38
15.4.			47

WYKRES 2. POZIOM WYKONANIA ZADAŃ W OBSZARZE WYMAGAŃ OGÓLNYCH

Komentarz

Analiza jakościowa zadań

W tym roku szkolnym do egzaminu maturalnego z historii sztuki przystąpili uczniowie szkół licealnych i techników i uzyskali średni wynik na poziomie 51%, co oznacza, że tegoroczny arkusz okazał się dla nich umiarkowanie trudny.

Maturzyści najlepiej poradzili sobie z zadaniami z obszaru I (*Rozwijanie zdolności rozumienia przemian w dziejach sztuki w kontekście ich uwarunkowań kulturowych i środowiskowych, epok, kierunków, stylów i tendencji w sztuce*) i IV (*Kształcenie w zakresie rozumienia i stosowania terminów i pojęć związanych z dziełami sztuki, ich strukturą i formą, tematyką, techniką wykonania*). Poziom opanowania umiejętności z zakresu tych obszarów wyniósł odpowiednio 74% i 73%. Trudniejsze okazały się zadania z obszaru II (*Zapoznanie*

z najwybitniejszymi dziełami w zakresie architektury i sztuk plastycznych), z zakresu którego poziom wykonania wyniósł 46%. Najtrudniejsze zadania obejmowały wiedzę i umiejętności z obszaru III (*Zapoznanie z dorobkiem najwybitniejszych twórców dzieł architektury i sztuk plastycznych*) – poziom wykonania to 37%.

Arkusz egzaminacyjny składał się z 15 zadań, z czego 9 ujętych było w wiązki tematyczne. Podzielony został na dwie części: test oraz wypracowanie.

Poziom wykonania zadań w większości klasyfikował się na poziomie trudnym i umiarkowanie trudnym. Jedno zadanie okazało się bardzo trudne (zadanie 13.1.), a jedno zadanie bardzo łatwe (zadanie 12.2.).

Zadania, z którymi zdający poradzili sobie najslabiej

Najtrudniejsze były zadania dotyczące identyfikacji i rozpoznawania konkretnych dzieł sztuki. W zadaniach tych zdający musieli wykazać się szczegółową wiedzą dotyczącą reprodukowanych zabytków: podać autora, tytuł dzieła albo nazwę kraju, w którym tworzył dany artysta.

Zadanie 13.1. odnosiło się do trzech fotografii przedstawiających XX-wiecznych rzeźbiarzy w swoich pracowniach. Należało podać nazwiska sfotografowanych artystów. Jedynie 10% zdających udzieliło trzech poprawnych odpowiedzi. Wielu zdających opuszczało to zadanie albo podawało tylko jedną poprawną odpowiedź. Należy nadmienić, że na każdej fotografii oprócz sylwetek artystów widoczne były najbardziej charakterystyczne dla nich prace. Liczne błędy w tym zadaniu świadczą o niewystarczającej znajomości zabytków sztuki XX wieku.

Jedynie nieco lepiej wypadły zadania dotyczące identyfikacji dzieł sztuki nowożytnej i XIX-wiecznej. W **zadaniu 10.1.** należało rozpoznać obraz Caspara Davida Friedricha *Skąły kredowe w Rugii* (poziom wykonania – 21%), w **zadaniu 6.1.** obraz Andrea Mantegni *Opłakiwanie zmarłego Chrystusa* (poziom wykonania – 31%), a **zadanie 8.1.** obejmowało twórczość Rubensa i Rembrandta (poziom wykonania – 22%). Niski wynik tych zadań pokazuje, że zdający mają trudność z rozpoznawaniem najbardziej charakterystycznych dzieł sztuki. Maturzyści często potrafią wskazać poprawnie autora dzieła, ale dużo większy problem sprawia im podanie poprawnego tytułu (przykład 1.)

Przykład 1.

Autor: Friedrich
Tytuł: Ludzie Montempijazy

Jedynie 43% zdających otrzymało 1 punkt za poprawne rozwiązanie zadania dotyczącego ikonografii. W **zadaniu 2.** należało podać imiona bogów greckich przedstawionych na antycznych naczyniach: Hermesa i Ateny. Zadanie wydawało się dość proste: postacie z mitologii greckiej są szeroko omawiane na lekcjach zarówno w szkole podstawowej jak i ponadpodstawowej, a atrybuty towarzyszące przedstawionym postaciom jednoznacznie wskazywały na ich identyfikację: Hermes ukazany został ze skrzydłami przy kostkach,

a Atena ma wojskowy hełm i tarczę. W poleceniu do zadania znajdowała się dodatkowa podpowiedź, że chodzi o bogów greckich. Pomimo tego zadanie to znalazło się w grupie zadań trudnych.

Podobny wynik zdający otrzymali także za **zadanie 9.1.**, w którym należało rozpoznać style, jakie reprezentują przedstawione na fotografiach budowle. Poziom wykonania tego zadania wyniósł jedynie 36%. Przedstawione budowle pochodzą z kanonu i są przykładem bardzo znanych polskich zabytków. Zdjęcia przedstawiają: dziedziniec Zamku Królewskiego na Wawelu, zamek w Kórniku oraz Pałac na Wodzie w Łazienkach Królewskich. Zdający nie musieli rozpoznawać tych obiektów, jedynie określić styl. Po samej analizie brył i fasad budowli można było podać poprawne odpowiedzi. Dodatkowe ułatwienie stanowiło to, że przedstawione budowle są powszechnie znane i omawiane na lekcjach historii sztuki. Najwięcej pomyłek pojawiało się przy zamku w Kórniku (budowla B.), w którym uczniowie mylili neogotyck z gotykiem (przykład 2.).

Przykład 2.

Budowla A: *Renesans*
 Budowla B: *Anielski gotyk*
 Budowla C: *neoklasycyzm*

Zbliżony wynik zdający uzyskali za **zadanie 6.2.**, które sprawdzało umiejętność klasyfikacji stylowej dzieł sztuki. Poziom wykonania tego zadania wyniósł tylko 35%. Zadanie wyposażone było w dwie reprodukcje dzieł Andrea Mantegna. Należało określić styl, jaki reprezentują te prace oraz wymienić trzy cechy tych dzieł, które są charakterystyczne dla tego stylu. Zaprezentowane prace są typowymi przykładami malarstwa renesansowego – epoki, która jest szeroko omawiana na lekcjach historii sztuki, jak i historii i języka polskiego. Uczniowie w znacznej mierze wskazywali na poprawny styl, ale mieli problem z podaniem cech. W poleceniu wyraźnie zostało podkreślone, że powinny być to cechy odnoszące się do renesansu, ale także widoczne na zamieszczonych reprodukcjach. Zdający często podawali jednak dowolne cechy kojarzące im się z renesansem (przykład 3.).

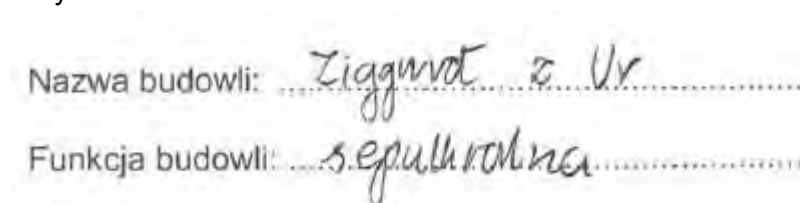
Przykład 3.

Styl: *renesans - młot intelektualny*
 Cechy:
 • *zainteresowanie człowiekiem, postawienie go w centrum*
 • *użycie nietypowej perspektywy*
 • *tematy biblijne*

Komentarz: Dwa pierwsze podpunkty są zbyt ogólnikowe i nieprecyzyjne, a podpunkt trzeci nie jest cechą typową dla renesansu, ponieważ malarstwo tego okresu prezentowało różnorodną tematykę.

Wśród puli zadań polegających na rozpoznawaniu dzieł sztuki i znajomości twórczości artystów nieco lepiej wypadły **zadania 1.1. i 5.1.** Poziom wykonania dla tych zadań wyniósł odpowiednio 49% i 47%. Pierwsze z tych zadań wyposażone było w reprodukcję przedstawiającą rekonstrukcję zigguratu. Należało podać nazwę tej budowli oraz określić jej funkcję. We wstępie do zadania dodatkowo znajdowała się informacja, że budowla ta pochodzi z okresu starożytnej Mezopotamii. Zaskakująco najczęściej błędów pojawiało się przy określaniu funkcji. Pojawiały się odpowiedzi błędne takie jak funkcja obronna albo sepulkralna (przykład 4.).

Przykład 4.

Zadanie 5.1. obejmowało znajomość twórczości Wita Stwosza. Za poprawne uzupełnienie tekstu dotyczącego twórczości tego artysty można było dostać 2 punkty.

Zadania, z którymi zdający poradzili sobie najlepiej.

Dużą grupę zadań w arkuszu stanowią zadania umiarkowane trudne, których poziom wykonania mieści się pomiędzy 50% a 69%. W tej puli znalazły się dwa zadania wymagające znajomości terminologii, technik artystycznych i tematyki dzieł sztuki. W **zadaniu 4.1.** należało uzupełnić tekst dotyczący fasady katedry w Reims. Zdający miał podać informacje dotyczące stylu obiektu, terminów architektonicznych oraz rozpoznać temat przedstawienia. Dwa punkty za to zadanie otrzymało aż 60 % zdających.

Zadania 9.2. i 11. były zadaniami zamkniętymi i ich poziom wykonania wyniósł odpowiednio 61% i 68%. Zadanie 9.2. sprawdzało umiejętność rozpoznawania elementów architektonicznych, a zadanie 11. znajomość rozumienia terminu „dywizjonizm”.

Pozostała grupa zadań umiarkowanie trudnych sprawdzała umiejętność analizy dzieł sztuki. Poziom wykonania tych zadań od kilku lat plasuje się na dość wysokim poziomie ponad 50%. Największą trudność stanowi precyzyjne i dokładne udzielanie odpowiedzi.

Zadanie 1.2. sprawdzało umiejętność analizy dzieła architektonicznego. Należało wymienić trzy cechy bryły widocznego na reprodukcji zigguratu. 62% zdających otrzymało za to zadanie maksymalną liczbę 2 punktów. Zdający udzielali odpowiedzi opisowych, bardziej rozbudowanych (przykład 6.), ale też pojawiały się odpowiedzi krótsze, sformułowane w formie haseł, również poprawne (przykład 7.).

Przykład 6.

- Bryła budowli jest zaskakująco masywna, co nadaje monumentalność budowli.
- Budowla przedstawia typ budowli schodkowej, której kontynuację zmniejszają trzy kolumny.
- Budowla ma wyrażoną przedstawianą rolę przy pomocy masywnych schodów.

Przykład 7.

- monumentalność
- uproszczona bryła, uproszczona dekoracja
- bryła składa się z prostych figur geometrycznych

Zadanie 4.2. sprawdzało umiejętność analizy dzieła rzeźbiarskiego, ale pod kątem inspiracji sztuką antyczną. Zdający mieli na podstawie zamieszczonej reprodukcji, uzasadnić dlaczego anonimowego autora grupy *Nawiedzenia* z katedry w Reims nazywa się Mistrzem Figur Antycznych. Poziom wykonania tego dania wyniósł 57%. Za pełną realizację można było otrzymać 2 punkty. Zdający w większości dobrze radzili sobie z zadaniem, nie mniej jednak pojawiały się odpowiedzi mało konkretne i zbyt ogólnikowe. Poniżej zamieszczono dwa przykłady odpowiedzi uczniów wraz z krótkim komentarzem (przykłady 8. i 9.).

Przykład 8.

- Rzeźby są statyczne / sityczne, nie ukazują ruchów.
- braku indywidualności przedstawianych postaci

Komentarz: Za tę realizację zdający otrzymał 0 punktów. Obie odpowiedzi są niepoprawne, wręcz prezentują przeciwne cechy niż figury, których dotyczy polecenie. Prawdopodobnie zdający pomylił grupy rzeźbiarskie, albo źle zrozumiał polecenie i opisał grupę *Zwiastowania*, a nie *Nawiedzenia*.

Przykład 9.

- weryzm przedstawienia Marii Magdaleny oraz
idealizacja przedstawienia Marii
- rasty postaci układają się w taki sposób by podkreślić
elementy anatomiczne postaci
- Kontrapost

Komentarz: W tym rozwiązaniu mamy do czynienia z błędem rzeczowym. Zdający napisał o weryzmie w przedstawieniu Marii Magdaleny, przy czym rzeźby te przedstawiają Marię i św. Elżbietę. Błąd ten spowodował, że odpowiedź ta jest niepoprawna.

Zadanie 5.2. (poziom wykonania – 60%) także dotyczyło analizy dzieła rzeźbiarskiego, ale dawało zdającym większą swobodę. Należało wybrać jedno z dzieł Wita Stwosza (Epitafium Kallimacha albo Krucyfiks Slackerowski) i dokonać jego analizy z uwzględnieniem jego formy i funkcji. Przykład 10. pokazuje wzorcową realizację tego zadania, oceniona na 2 punkty.

Przykład 10.

Wybrane dzieło: B.....

Analiza: Rzeźba pełni funkcję sakralną, jest
pełnoplastyczna, jednopostaciowa, poprawna
anatomicznie, postać ukazana jest frontalnie
szeregowe odzwierciedlenie ciała

Pojawiło się także dużo odpowiedzi, w których zdający odnieśli się do formy wybranego dzieła, ale nie uwzględnili jego funkcji. Taka odpowiedź mogła być oceniona jedynie na 1 punkt (przykład 11.).

Przykład 11.

Wybrane dzieło: B.....

Analiza: Dzieło, krucyfiks jest przedstawiony do wystyczenia,
cykli kradus realistyczne, intensywność przedstawienia,
(np. przy zacięciu) wychowanie Józefa ma potęgę opór do cierpienia,
dynamizm charakterystyczny dla epoki, intensywność
emocji, dołonytym, mocno przedstawienie

Część zdających miała spory kłopot z **zadaniem 8.2.** (poziom wykonania – 64%). Zadanie wyposażone było w dwie reprodukcje przedstawiające portrety Rubensa i Rembrandta wraz z małżonkami. Aby uzyskać 2 punkty za to zadanie należało wymienić dwie różnice i dwa

podobieństwa dotyczące formy obu dzieł. Zestawienie obrazów nie było tutaj przypadkowe: obie prace pochodzą z baroku i przedstawiają ten sam temat. Kluczowe w tym zadaniu było odniesienie się do formy dzieł. Cechy formalne dzieła mogą dotyczyć kompozycji, kolorystyki, sposobu operowania światłem czy ekspresji dzieła. Wielu zdających odnosiło się jednak to tematu dzieła lub wprost do elementów, które zostały namalowane. Pojawiały się takie odpowiedzi jak: *obaj mężczyźni noszą kapelusze, na obu obraz przedstawione są pary*. Takie odpowiedzi zostały ocenione negatywnie, ponieważ nie spełniają wymogów polecenia. Poniższy przykład obrazuje ten problem (przykład 12.).

Przykład 12.

Różnice:

- W dziele A postacie są przedstawione w ciemnym, eleganckim tonie. Natomiast w dziele B postacie są ukazane wulgarnie, jakby padły z niezbyt szlachetnych.
- Styl malowania dzieła A jest wyrafinowany i gładki, podczas gdy dzieło B natomiast formy są kłopotliwe i niedokładne.

Podobieństwa:

- W obu dziełach artysta użył ciepłego światła.
- W obu dziełach światło kreuje formy postaci jak i ich otoczenie.

Komentarz: Za to rozwiązanie zdający otrzymał 1 punkt, ponieważ poprawnie podał tylko jedną różnicę i jedno podobieństwo. Sformułowania *elegancki ton* i *postacie przedstawione wulgarnie* nie odnoszą się do formy dzieła, a odpowiedź *światło kreuje formy postaci jak i ich otoczenie* jest zbyt ogólna i nieprecyzyjna.

Przykład 13. prezentuje w pełni poprawną odpowiedź na to zadanie, ocenioną na 2 punkty.

Przykład 13.

Różnice:

- Światło - ~~całe światło~~ naturalne u dzieła A, światło sytuowane u dzieła B.
- U dzieła A widoczne kontrasty temperaturowe (niebieski - czerwony), szeroka gama barwna, u dzieła B dominacja kolorów ciepłych brak widocznych kontrastów temperaturowych

Podobieństwa:

- Kompozycja dwufiguralna - dwie postacie, otwarta - elementy obrazu wychodzą poza,
- Zróżnicowanie światła poza obrazem, silny światłocień

Zadanie 10. było typowym zadaniem sprawdzającym umiejętność analizy dzieła malarskiego, w tym roku był to obraz Caspara Davida Friedricha pod tytułem *Skały kredowe w Rugii*. Rozpoznanie dzieła przysporzyło zdającym sporo kłopotu (zagadnienie to zostało omówione wcześniej), ale analiza formalna wypadła zdecydowanie lepiej. Nie mniej jednak, biorąc pod uwagę, że taki typ zadań pojawia się co roku, a analiza dzieł sztuki jest jednym z głównych elementów ćwiczonych podczas lekcji, wynik za to zadanie powinien być wyższy. W **zadaniu 10.2.** należało wymienić trzy cechy kompozycji dzieła, w **zadaniu 10.3.** trzy cechy kolorystyki, a w **zadaniu 10.4.** dwie cechy sposobu operowania światłem. Poziom wykonania tych zadań wyniósł odpowiednio: 47%, 63%, 72%. Analiza odpowiedzi pozwala stwierdzić, że zdający nie opanowali dostatecznie analizy formalnej dzieła malarskiego i często wymieniają cechy „na pamięć”, bez dokładnego przyjrzenia się zamieszczonej reprodukcji. Można zauważyć, że często myli im się kompozycja otwarta z zamkniętą oraz horyzontalna z wertykalną. W przypadku kolorystyki najczęściej pomyłek pojawiło się przy określaniu ciepłej i zimnej kolorystyki. Najmniej problematyczna w tym zadaniu okazała się analiza sposobu operowania światłem w obrazie. Wpływ na to mógł mieć także fakt, że tutaj zdający miał wymienić jedynie dwie cechy.

Poniżej zamieszczono trzy przykładowe rozwiązania wraz z komentarzem (przykład 14., 15. i 16.).

Przykład 14.

- kompozycja zamknięta – główna scena zamknięta w ramach obrazu
- kompozycja wielopostaciowa
- kompozycja horyzontalna

Komentarz: Odpowiedź kompozycja horyzontalna jest błędna. Zaprezentowana scena przedstawia pejzaż, który zapewne kojarzy się z układami poziomymi. Dokładana analiza dzieła pozwala jednak stwierdzić, że w przypadku tego obrazu zdecydowanie dominują linie pionowe.

Przykład 15.

- szeroka gaura barwna
- jasne światła kontrastują z mrokiem i lodem tworząc plany
- za pomocą tonów koloru są przedstawiane plany ciepłe kolory znajdują się na pierwszym planie, zimne z kolei znajdują się w głębi obrazu

Komentarz: Odpowiedź ta została oceniona na 2 punkty. Zdający w nieco nieporadny sposób opisał kolorystykę obrazów, ale zauważył występowanie ciepłych i chłodnych kolorów oraz występujące kontrasty.

Przykład 16.

- pierwszy plan jest pochłonięty cieniem, dźwięk wydaje się blokować światło dla tej części obrazu
- dopiero drugi plan i tło w postaci nieskończonego morza, kąpie się w świetle

Komentarz: Odpowiedź ta została oceniona na 0 punktów, ponieważ oba zdania tak naprawdę dotyczą jednej cechy: kontrastu pomiędzy ciemnym pierwszym planem i mocno oświetlonym drugim planem. Aby otrzymać 1 punkt za to zadanie należało podać dwie poprawne cechy światłocienia.

W grupie zadań umiarkowanie trudnych znalazły się także zadania sprawdzające umiejętność analizy dzieł sztuki powstałych w XX wieku. W **zadaniu 13.2.** należało wskazać artystę, który jest przedstawicielem rzeźby kinetycznej i uzasadnić swoją odpowiedź. Nieco ponad połowa zdających (52%) uzyskała za to zadanie 1 punkt.

Zadanie 14. wyposażone było w reprodukcję dzieła polskiego malarza Henryka Stażewskiego. Artysta ten inspirował się twórczością Pieta Mondriana. Należało wykazać różnice i podobieństwa pomiędzy twórczością tych dwóch artystów. Zdający mógł się posłużyć reprodukcją dzieła polskiego artysty, ale aby poprawnie wykonać to zadanie musiał posiadać wiedzę na temat twórczości Mondriana i zasad neoplastycyzmu. Poprawną analizą wykazała się nieco ponad połowa zdających (51%). Wśród błędów najczęściej pojawiały się odpowiedzi nieprecyzyjne i zbyt ogólne (przykład 5.).

Przykład 5.

Podobieństwa:

- zaawansowane gamy kolorów do niebieskiego, czerwonego i żółtego oraz czerni, białej i szarości
- geometryczne figury i kompozycje

Różnica:

- Pieta Mondrian był zdecydowanie bardziej skłonny wobec układów na własnych doświadczeniach w porównaniu do Stażewskiego, który wydaje się interpretować oraz adaptować filozofię dzieł Mondriana na własny, motywniejszy sposób.

Komentarz: Zdający poprawnie wskazał podobieństwa, ale nie potrafił wymienić poprawnej różnicy. Posłużył się więc ogólnym opisem, który przede wszystkim nie odnosił się do formy dzieł obu artystów.

Ostatnią grupę zadań stanowią trzy zadania łatwe i jedno zadanie bardzo łatwe. Zdający nie mieli większych trudności z rozwiązaniem zadania prawda-falsz (**zadanie 3.**, poziom wykonania – 86%), z analizą planów budowli (**zadanie 7.**, poziom wykonania – 84%) i z analizą tekstu źródłowego dotyczącego sztuki postimpresjonistów (**zadania 12.1. i 12.2.**, poziom wykonania 88% i 93%). W tej grupie satysfakcjonujący jest zwłaszcza wynik zadania dotyczącego analizy planów architektonicznych budowli. Pokazuje on, że zdający potrafią przełożyć dwuwymiarowy rysunek planu na trójwymiarową bryłę.

Ogólny wniosek płynący z analizy zadań w części testowej arkusza maturalnego jest taki, że maturzyści całkiem dobrze radzą sobie z analizą formalną dzieł, ale duży problem cały czas stanowi rozpoznawanie i klasyfikacja stylowa dzieł.

Wypracowanie

W drugiej części arkusza, w której sprawdzano umiejętność pisania wypracowania, zdający mieli za zadanie napisać wypracowanie na jeden z dwóch podanych tematów (zadanie 15.). W temacie pierwszym należało przedstawić, w jaki sposób architektura może być wyrazem prestiżu i władzy. Wypracowanie powinno zawierać analizę trzech budowli pochodzących z okresu nowożytnego.

Drugi temat dotyczył sztuki XIX–XX wieku i odnosił się do wypowiedzi Marcela Duchampa: *Nic nie jest wart obraz, który nie szokuje*. Aby zilustrować temat, należało odwołać się do trzech dzieł sztuki, które zszokowały odbiorców.

Wypracowanie jest oceniane według czterech kryteriów głównych, tj.:

1. Spełnienie formalnych warunków polecenia.
2. Treść.
3. Terminologia.
4. Kompozycja i struktura wypowiedzi.

Pierwsze kryterium pozwala ocenić, czy praca napisana została na temat. Spośród pozostałych kryteriów najważniejsze było kryterium 2. Treść (poziom wykonania – 44%).

Poziom wykonania umiejętności sprawdzanych w tym kryterium treści mieści się w przedziale zadań trudnych, co oznacza, że większość prac charakteryzowała się powierzchownym podejściem do analizowanego zagadnienia. Zdający często podawali błędne przykłady lub brakowało pogłębionej analizy i interpretacji dzieł sztuki. Bardzo często maturzyści nie odwoływali się do kontekstu i nie odnosili się do problemu zawartego w temacie.

Temat pierwszy był znacznie rzadziej wybierany. Największe wyzwanie stanowiła analiza wybranych obiektów tak aby wymienić te cechy budowli, które rzeczywiście pozwalały podkreślić prestiż i władzę fundatora. Zdający nie musieli ograniczać się tylko do budowli świeckich. Zaskakująco utrudnienie stanowiły także ramy czasowe wyznaczone w temacie. Mogły to być jedynie budowle z nowożytności. Wielu zdających błędnie podawało także obiekty ze średniowiecza czy XIX wieku. W przypadku tematu dotyczącego architektury zdający często mają także problem z podaniem architektów budowli.

Temat drugi był znacznie chętniej wybierany i pozwalał na dużą większą swobodę w wyborze dzieł sztuki. Z drugiej strony okazało się to jednak także trudnością, ponieważ w wielu pracach uczniowie bardzo powierzchownie i zdawkowo przedstawili temat i poruszali zagadnienie tego, co i dlaczego szokowało odbiorców dzieł sztuki w XIX i XX wieku. W przypadku wyboru tego tematu o wartości pracy stanowiła przede wszystkim argumentacja, która powinna podkreślać te cechy/elementy dzieł, które rzeczywiście były kontrowersyjne i wzbudzały zdziwienie czy nawet oburzenie. Można było odnieść się zarówno do formy dzieła jak i jego treści.

W wielu pracach, niezależnie od wybranego tematu, widoczne było stosowanie języka ubogiego w terminologię, zwłaszcza w wypracowaniach na temat 2. Maturzyści przy opisie i analizie dzieł nie stosują profesjonalnych terminów typowych dla historii sztuki. Nie

nazywają detali architektonicznych, nie znają określeń dotyczących kolorystyki obrazów czy kompozycji. W tym roku potwierdza to także wynik: poziom wykonania umiejętności sprawdzanych w tym kryterium wyniósł jedynie 38%.

Dość dobry wynik uzyskali zdający w kryterium *Kompozycja i struktura wypowiedzi* (poziom wykona 47%). Jak co roku największą trudność mają uczniowie z poprawnym wnioskowaniem. Prace często nie zawierały wniosków wynikających z przytoczonej argumentacji lub we wnioskowaniu powielano informacje zawarte we wstępie.

Poniżej przykład pracy na temat pierwszy. Zdający podał poprawne przykłady: dwa dotyczące architektury świeckiej i jeden architektury sakralnej. Nie odniósł się jednak w żadnym z przykładów do kontekstów. Opis i analiza dzieł jest rozwinięta, ale jednak uboga w profesjonalną terminologię. Zdający w większości powtarza ogólnikowe argumenty dotyczące przepychu, bogactwa dekoracji i dynamicznych form. Wnioski są uproszczone i nie wynikają z toku wypowiedzi. Praca została oceniona na 14 punktów.

Wła. przestawieni olajow Architektura i jej forma odgrywały
ważną rolę w kontekście prestiżu i monarchii. Kiedy władza
chciała pokazać miejsce, w którym mieszka, swoje siły oraz status.
Dla władców budowano zamki, pałace, rezydencje, które niekiedy
stanowiły ich wizytówkę oraz charakteryzowały.
Pierwszym przykładem jest pałac w Wersalu we Francji.
Zabudowany według planu słynnego Ludwika XIV-ego. Ta słynna
postać amienita spójnienie na architekturę i sztukę, tamtego okresu.
Pałac w Wersalu idealnie reprezentuje swojego władcę. Charakte-
ryzuje się on typowym dla Baroku przepychem i bogactwem,
ale również klasycystycznym porządkiem. Pałac Wersalski
jest zbudowany na planie przypominającym literę H. Zbudowano
go również zgodnie z kierunkami zjazdu i kierunku słońca.

~~Dziękuję~~ - Do pałacu z polecenia króla dobudowano ogrody
Sala reprezentacyjna, w których możemy znaleźć meble, kolumny,
~~Sala reprezentacyjna~~ ilość alejek ułożonych w geometryczny sposób;
Do Andry Le Notre fontanna, posągowie oraz rzeźby, które miały
Różne znaczenie dla króla Ludwika.
Fasadę pałacu zdobią słupy, płaskorzeźby, bogato zdobione
kolumny, możemy również zobaczyć na niej epitafium królewskie.
Takie jak rzymskie portyki, kondygnacje oraz inskrypcje antyczne.
Wnętrze pałacu przez króla jest wypełnione sztukami i
malerstwem. Na ścianach wiszą liczne portrety królów francuskich
oraz jego poprzedników. Komnaty królowej ozdabiają liczne portrety i
portrety królów francuskich. Bogactwo i nagromadzenie dekoracji
są cechą charakterystyczną barokowych budowli. W najpopularniejszym
pomieszczeniu pałacu jest oczywiście sala balowa. Jedną z jej stron
pokrywają wysokie lustra, a ścianę naprzeciwko niej ogromne okno.
Komnata pełni ogromne wrażenie i jest najważniejszą salą pałacu. Król
Ludwik XIV idealnie scharakteryzował się swoim pałacem.
Ilość bogactwa i dekoracji jego rezydencji pokazuje jego wysoki
status i władzę oraz idealnie odzwierciedla jego nacjonalistyczny
odpowiedź.

Następnym przykładem jest „Pałac na wodzie” zwany Pałacem Stanisławowskim w Lubieszynie. Kościół wybudowany za czasów panowania króla Stanisława Augusta Poniatowskiego. Był on atodką, litony, bardzo dobrze orientował się w saluce oraz moduł. Za jego sprawą powstał styl stanisławowski, czyli styl inspirowany ludwilem internastycznym. Styl Poniatowskiego, był bardzo podobny do tego w Łubalin. Forada „Pałacu na wodzie” jest klasycystyczna. Budowla ma dwie kondygnacje.

W dolnej części są większe i wyższe niż te na wyższej. Tutaj również występują rytmiczne podziały płaszczyzn pilastrami i antycznymi głowicami. Budynek ten jest harmonijny i elegancki, charakteryzuje się spokojem. Poniżej chce upadnie się do francuskiego, która stanowiła wykwint nuty, lecz budzą podaw budowę „Pałac na wodzie” w Warszawie idealnie oddaje charakter ówczesnego władu oraz pokazuje jego upodobania.

Ostatnim przykładem odchodzącym od formy kościoła i jego pałacu są kościoły barokowe. W okresie ~~ten~~ kontrreformacji kościół chciał pokazać swoją władzę oraz prestiż poprzez tworzenie pełnych przepychu, pompatycznych budowli sakralnych. Aby okazać bogactwo i swoją rolę kościoła wznoszono budowle o mesamorfizm charakterze. Fasady kościołów barokowych wypełniano rzeźbami, płaskorzeźbami, atotem, marmurem. Linia również nie była mniej dekoracyjna. Dynamizm i przepych to określenia, które idealnie charakteryzują kościoły barokowe. Kościoły wypełniano dynamicznymi rzeźbami o dynamicznych kompozycjach. Częstym połączeniem kolorystycznym było złoto i czarny marmur. Kościoły tworono wielomiarowe na planie krzyża łacińskiego, prostokąta, lub nawet owalne rotundy. W Polsce miastem, w którym możemy znaleźć dużo kościołów barokowych jest Kraków. Jednym z nich jest kościół św. Anny. Możemy znaleźć w nim wszystkie cechy charakterystyczne tego okresu. Kościoły w okresie baroku wyrażały władzę i rolę kościoła w społeczeństwie. Architektura ~~chciała~~ stosując wszystkie powyższe formy ^{pokazać} ~~podkreślać~~ wznosić edy kościoła.

Z powyższych przykładów wynika, że architektura służyła przede wszystkim do pokazania swojej siły, pałacy i prestiżu.

Patace pchazyaty. mianosc i m. iadkow, ~~a. krasny mianosc iadkow~~
~~ostry~~ a budynki sakralne mianosc i iadkow, losida.

Zamieszczone poniżej wypracowanie na temat drugi zostało ocenione na wysokie 19 punktów. Temat wypracowania został przedstawiony w obszerny i wyczerpujący sposób. Wybór przykładów był przemyślany i pokazywał różne spojrzenie na problem postawiony w temacie. Należy także podkreślić, że każdy z przykładów opatrzony został szerokim kontekstem historycznym. Jedynie wnioskowanie jest uproszczone i dlatego zdający stracił tutaj jeden punkt.

nie da się ukryć, że jedną z nadrzędnych funkcji sztuki jest wywieranie wpływu na swojego odbiorcę, co często wiąże się z wzbudzaniem skrajnych emocji - takich jak szokowanie.*

Na przestrzeni wieków artyści w tym celu sięgali po różne rozwiązania, popisując się zdolnością precyzyjnego oddania szeregów ~~precyzyjnego~~ czy umiejętności tworzenia skomplikowanych do skrajności możliwości kompozycji. Jednak to właśnie sztuka XIX i XX wieku osiągnęła apogeum w tej dziedzinie.

W XIX wieku wiele artystów prezentowało swoje dzieła na tzw. Salonach, które - obok Akademii - pełniły kluczową rolę w życiu

* Podkreślając to słowa Duchamp'a, według którego
szok jest wartością sztuki.

Strona 23 z 28

kulturalnym europejskich miast. Jednak, aby
dzięki zostało pokazane na wystawie, musiało
zostać zaakceptowane przez komisję. W roku 1863
wizja odrzuconych ~~pracy~~ ^{pracy} przyczyniła
się do ogłoszenia przez Napoleona III dodatkowego
wydarzenia, które obecnie określamy jako
Salon Odrzuconych. Wrażliwe na tym salone
prezentowane było ~~obraz~~ ^{obraz} "Śniadanie na
Trawie" Edwarda Manet'a. ~~Obraz ten~~
~~Artysta, później związany~~ ^{nim}
z nurtem impresjonizmu, przedstawił na ~~scenie~~
scenie rodzajową ^{rozłożoną} kompozycję
~~cechowaną~~ ^{cechowaną} poprawnością proporcji
i brak widocznej deformacji formy. Artysta

rdownie doskonale odwzorował kolorystykę
i światło ~~podświetlenia~~ - brak tu abstrakcyjnych
barw czy też sztucznego oświetlenia.

~~Obraz~~ Obraz cechuje malarskie podejście (przewaga planu barwnego nad linearyzmem) ~~widoczne również~~ w późniejszym okresie impresjonistów.

doszukiwał się o formie druku i treści sprawozdania

zróżnicowaniem tematyki, a dokładne przedstawienie postaci kobiecych

W akcie: Oczynwiście sam akt nie był niczym

rewolucyjnym, jednak wprowadzenie go

do pozornie niepasującej sceny miało tuż

większe znaczenie. Nagie ciała kobiece

zdawaty się tamad zasady decorum, a

także ~~czynniki~~ przez akademickie kręgi
seminaria

hierarchię tematów malarstwa. Co ciekawe, zabieg ten nie był przypadkowy - inspiracją dla maneta był „Koncert wrejski” Tycjana, na którym nagle postaci są symbolami muz grających mężczyzn.

Nie tylko podjęty przez artystę temat może szokować odbiorców. W 1905 roku miejsce miała wystawa, na której bardziej zachowawcza krytyka została okrzyknięta mianem „Donatella wśród dzikich bestii”. Od francuskiego słowa ~~le farces~~ ~~artystów~~ z tej wystawy określono fowistami ~~fowistów którzy nazwa brzo się pojawia z tego wywodziła.~~ w tym nurcie tworzyli także Matisse, a jednym z jego obrazów jest „Portret żony z zieloną plegą”. Zgodnie z założeniami fowistów artysta zastosował ~~nasyconą~~ nasyconą kolorystykę, która przybrała momentami abstrakcyjny charakter, czego przykładem jest tytułowa Zielona Plega.

Przedstawienie cechuje także ~~specyficzne~~
odejście od mimesizmu na rzecz
~~wieloletnia~~ silnej praszczyznowości. Sposób,
w jaki malowali ^{przedstawienie} fowizm odbiegał od tradycyjnie
przyjętych zasad światłocienia oraz kolorystyki,
co mogło powodować zderzenie odbiorcy.

~~Warto też wspomnieć~~ jedno z najstraszniejszych dzieł sztuki wzbudzających kontrowersje, czyli "Fontanna" autorstwa Marcela Duchamp'a. Twórca należał do ugrupowania dadaistów, silnie związanych z działającym w Zurichu Cabaretem Voltaire.

ten awangardowy nurt był reakcją na doświadczenie I wojny światowej, które obnażyło absurd tego świata. „Dada” miało być właśnie tym absurdem, żartem, a artyści tacy jak Duchamp przysłużyli do stworzenia tzw. „Anty-sztuki” wspomnianą „Fontanną” to dzieło w nowatorskiej technice ready-made (co oznacza zastosowanie przedmiotów codziennego użytku w roli dzieła sztuki).

Dadaista widząc ogłoszenie muzeum postanowił wystać do niego zakupiony przez siebie pisuar, jedynie podpisując go ^{uśc go} nazwą producenta „R. Mutt” i datą produkcji. ^{Przedmiot} ~~przedmiot~~ eksponatem muzealnym stał się tym samym ~~dziełem sztuki~~ ^{artystycznym} sztuki. Szokujący zamiast wywieszenia do rangi dzieła sztuki przedmiotu codziennego stał się źródłem nie tylko szoku wśród odbiorców, ale także inspiracji dla późniejszych artystów. Mimo kontrowersji

„Fontanna” Duchamp’a niezaprzeczalnie ^{bydąc} ~~zrewolucjonizowała~~ ^{zaskakiem} myślenie o sztuce, ~~zrewolucjonizowała~~ ^{zaskakiem} rozwój sztuki konceptualnej (która stawia ^{idea} ~~idea~~ artysty na równi z realizacją).

Artysta szokował odbiorców na różne sposoby. Czasem źródłem zbuwersowania była forma dzieła, a czasem tematyka, którą porusza.

Bez względu na prywatną kontrowersję, szok i skrajne emocje były często oznaką nowatorskiego ^{kup} ~~nowatorskiego~~ podejścia artysty. Tym samym słowa Marcela Duchamp’a: „Nie ma

jest wart obraz, który nie szokuje” mogą mieć tutaj wyraźne uzasadnienie.

Wnioski i rekomendacje

1. Najtrudniejszą część arkusza maturalnego od lat stanowią zadania wymagające znajomości konkretnych dzieł sztuki. Zdający często wykazują się pobieżną wiedzą, podając tylko jedną z wymaganych w zadaniu informacji, np. tylko autora lub tylko tytuł. Dużą trudność stanowi także klasyfikacja stylowa dzieł. Dlatego należy zwrócić uwagę, aby maturzyści ćwiczyli rozpoznawanie dzieł sztuki oraz określanie stylu lub kierunku na podstawie charakterystycznych środków warsztatowych i formalnych.
2. Zadania dotyczące sztuki XX wieku znalazły się w grupie zadań bardzo trudnych lub umiarkowanie trudnych. W tych zadaniach najczęściej pojawiają się pola bez odpowiedzi. Może to świadczyć o tym, że zdający nie zdążyli przerobić tego materiału. Należy pamiętać, że zakres materiału z historii sztuki obejmuje okres od prehistorii do początku XXI wieku. Powinno się zatem tak zaplanować lekcje, aby zaprezentować także sztukę XX wieku.
3. Duży problem stanowi także znajomość terminologii charakterystycznej dla historii sztuki. Poza znajomością pojęć należy także rozwijać umiejętność wykorzystania ich w praktyce. Zadania dotyczące analizy dzieł sztuki oraz wypracowania pokazały, że zdający nie potrafią stosować fachowej terminologii, opisując dzieła sztuki. Coraz częściej w pracach maturzyści posługują się językiem potocznym lub, nie znając odpowiednich terminów, stosują formę opisową. W toku kształcenia należy zwrócić uwagę na doskonalenie wiedzy z zakresu terminologii oraz umiejętności wykorzystania jej przy opisie i analizie dzieł sztuki.
4. Wynik uzyskany w tym roku za wypracowania pokazuje, że jest to umiejętność, którą należy doskonalić. Zdający mają przede wszystkim problem z odwoływaniem się do problemu zawartego w temacie oraz przeprowadzeniem pogłębionej i wnikliwej analizy zawierającej odwołanie się do kontekstów. Należy zwracać uwagę uczniom, aby uważnie czytali polecenia, a przy wyborze przykładów do omówienia kierowali się wymaganiami postawionymi w temacie.

Język łaciński i kultura antyczna

Opis arkusza egzaminu maturalnego

W roku szkolnym 2024/2025 egzamin maturalny z języka łacińskiego i kultury antycznej został przeprowadzony na podstawie wymagań egzaminacyjnych określonych w rozporządzeniu Ministra Edukacji z dnia 28 czerwca 2024 r.¹

Arkusz egzaminacyjny z języka łacińskiego i kultury antycznej składał się z trzech części i zawierał 15 zadań.

W pierwszej części zdający dokonywał autorskiego przekładu tekstu łacińskiego na język polski, a także rozwiązywał zadania do tego tekstu.

Druga część arkusza wymagała rozwiązania testu kulturowo-gramatycznego który sprawdzał znajomość realiów historyczno-kulturowych, literatury oraz wybranych zagadnień z historii Greków i Rzymian oraz zagadnień z gramatyki.

Ostatnia część arkusza składała się z dwóch zadań otwartej odpowiedzi. Pierwsze zadanie polegało na przetłumaczeniu i interpretacji łacińskiej dewizy. W drugim zadaniu zdający mieli opisać i zinterpretować scenę przedstawioną na zamieszczonej reprodukcji dzieła malarskiego.

Za poprawne rozwiązanie wszystkich zadań zdający mógł otrzymać 50 punktów.

Dane dotyczące populacji zdających

TABELA 1. ZDAJĄCY ROZWIĄZUJĄCY ZADANIA W ARKUSZU STANDARDOWYM*

Liczba zdających (Formuła 2023)		49
Zdający rozwiązujący zadania w arkuszu standardowym	z liceów ogólnokształcących	49
	z techników	0
	z branżowych szkół II stopnia	0
	ze szkół na wsi	0
	ze szkół w miastach od 20 tys. do 100 tys. mieszkańców	3
	ze szkół w miastach od 20 tys. do 100 tys. mieszkańców	11
	ze szkół w miastach powyżej 100 tys. mieszkańców	35
	ze szkół publicznych	32
	ze szkół niepublicznych	17
	kobiety	42
	mężczyźni	7
	bez dysleksji rozwojowej	42
	z dysleksją rozwojową	7

* Dane w tabeli dotyczą tegorocznych absolwentów.

Z egzaminu zwolniono – 3 osoby – laureatów i finalistów Olimpiady Języka Łacińskiego.

¹ Rozporządzenie Ministra Edukacji z dnia 28 czerwca 2024 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie podstawy programowej kształcenia ogólnego dla liceum ogólnokształcącego, technikum oraz branżowej szkoły II stopnia (Dz.U. z 2024 r. poz. 1019).

TABELA 2. ZDAJĄCY ROZWIĄZUJĄCY ZADANIA W ARKUSZACH DOSTOSOWANYCH

Zdający rozwiązujący zadania w arkuszach dostosowanych	z autyzmem, w tym z zespołem Aspergera	2
	słabowidzący	0
	niewidomi	0
	słabosłyszący	0
	niesłyszący	0
	z niepełnosprawnością ruchową spowodowaną mózgowym porażeniem dziecięcym	0
	z zaburzeniem widzenia barw	0
Ogółem		2

Przebieg egzaminu

TABELA 3. INFORMACJE DOTYCZĄCE PRZEBIEGU EGZAMINU

Termin egzaminu			6 maja 2025
Czas trwania egzaminu dla arkusza standardowego			180 minut
Liczba szkół			22
Liczba zespołów egzaminatorów			1
Liczba egzaminatorów-weryfikatorów			1
Liczba egzaminatorów			4
Liczba obserwatorów ² (§ 8 ust. 1)			0
Liczba unieważnień ³	w przypadku:		
	art. 44zzv pkt 1	stwierdzenia niesamodzielnego rozwiązywania zadań przez zdającego	0
	art. 44zzv pkt 2	wniesienia lub korzystania przez zdającego w sali egzaminacyjnej z urządzenia telekomunikacyjnego	0
	art. 44zzv pkt 3	zakłócenia przez zdającego prawidłowego przebiegu egzaminu	0
	art. 44zzw ust. 1	stwierdzenia podczas sprawdzania pracy niesamodzielnego rozwiązywania zadań przez zdającego	0
	art. 44zzy ust. 7	stwierdzenie naruszenia przepisów dotyczących przeprowadzenia egzaminu maturalnego	0
	art. 44zzy ust. 10	niemożność ustalenia wyniku (np. zaginięcie karty odpowiedzi)	0
Liczba wglądów ³ (art. 44zzz)			5

² Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 1 sierpnia 2022 r. w sprawie egzaminu maturalnego (Dz.U. poz. z 2024 poz. 302, z późn. zm.).

³ Ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz.U. z 2025 r. poz. 881).

Podstawowe dane statystyczne

Wyniki zdających

WYKRES 1. ROZKŁAD WYNIKÓW ZDAJĄCYCH

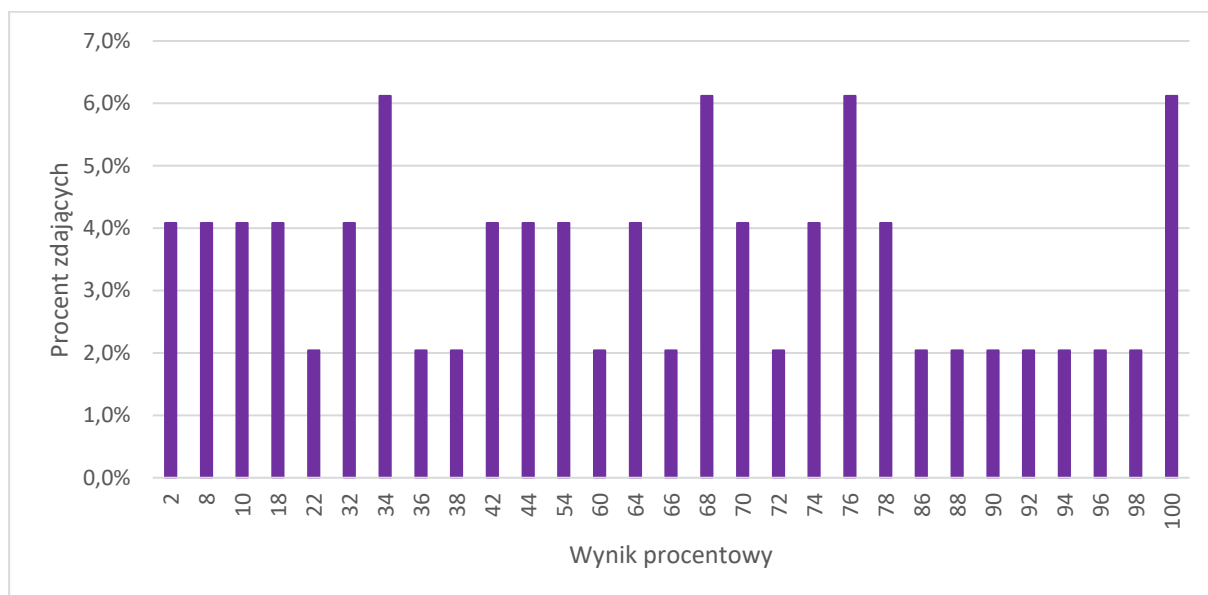

TABELA 4. WYNIKI ZDAJĄCYCH – PARAMETRY STATYSTYCZNE*

Zdający	Liczba zdających	Minimum (%)	Maksimum (%)	Mediana (%)	Modalna (%)	Średnia (%)	Odchylenie standardowe (%)
ogółem	179	2	100	64	34^a	56	30
w tym:							
z liceów ogólnokształcących	-	-	-	-	-	-	-
z techników	-	-	-	-	-	-	-

* Parametry statystyczne są podane dla grup liczących 30 lub więcej zdających.

a – Istnieje wiele wartości modalnych. Podano wartość najniższą.

Poziom wykonania zadań

TABELA 5. POZIOM WYKONANIA ZADAŃ

Wymagania podstawy programowej			
Nr zad.	Wymagania ogólne	Wymagania szczegółowe	Poziom wykonania zadania (%)
1.	I. W zakresie kompetencji językowych: znajomość gramatyki języka łacińskiego oraz umiejętność rozumienia i tłumaczenia tekstu łacińskiego. Zdający zna i potrafi stosować podstawowe zjawiska morfologiczne i składniowe typowe dla języka łacińskiego. Zdający rozumie czytany ze słownikiem tekst łaciński i dokonuje poprawnego przekładu prozatorskiego tekstu łacińskiego na język polski, z wykorzystaniem słownika łacińsko-polskiego, w tłumaczeniu zachowując polską normę językową.	I. W zakresie kompetencji językowych. Zdający: 3) zna i rozpoznaje formy morfologiczne i strukturę składniową tłumaczonego tekstu; 4) identyfikuje, z wykorzystaniem posiadanej wiedzy na temat gramatyki łacińskiej, formy podstawowe słów występujących w tłumaczonym tekście; 5) zapoznaje się z podstawowym słownictwem typowym dla autorów określonych w kanonie; 6) zna zasady tworzenia spójnego i zgodnego z polską normą językową przekładu z języka łacińskiego na język polski; 7) dokonuje następujących transformacji [...] o) potrafi korzystać ze słownika łacińsko-polskiego podczas sporządzania przekładu, p) potrafi w przypadku wyrazów wieloznacznych wybrać znaczenie odpowiednie dla kontekstu/tematyki tłumaczonego tekstu; q) dokonuje poprawnego przekładu prozatorskiego tekstu łacińskiego, z zakresu tekstów określonych w kanonie, na język polski, w tłumaczeniu zachowując polską normę językową.	50
2.	I. W zakresie kompetencji językowych: znajomość gramatyki języka łacińskiego [...]. Zdający zna i potrafi stosować podstawowe zjawiska morfologiczne i składniowe typowe dla języka łacińskiego [...].	I. W zakresie kompetencji językowych. Zdający: 1) zna i rozpoznaje następujące formy morfologiczne z zakresu gramatyki języka łacińskiego: j) formy imiesłówów: <i>participium praesentis activi</i> , <i>participium perfecti passivi</i> [...]; 7) dokonuje następujących transformacji gramatycznych w zakresie morfologii: i) tworzy i stosuje następujące formy imiesłówów: <i>participium praesentis activi</i> , <i>participium perfecti passivi</i> [...].	41
3.	I. W zakresie kompetencji językowych: znajomość gramatyki języka łacińskiego [...]. Zdający zna i potrafi stosować podstawowe zjawiska morfologiczne i składniowe typowe dla języka łacińskiego [...].	I. W zakresie kompetencji językowych. Zdający: 1) zna i rozpoznaje formy morfologiczne z zakresu gramatyki języka łacińskiego: a) formy fleksyjne rzeczowników regularnych deklinacji I–V; 7) dokonuje następujących transformacji gramatycznych w zakresie morfologii: c) odmienia przymiotniki deklinacji I–III.	51
4.	II. W zakresie kompetencji interkulturowych: znajomość kultury i tradycji antycznej [...].	II. W zakresie kompetencji interkulturowych. Zdający: 2) posiada podstawową wiedzę o następujących kluczowych zjawiskach z zakresu historii starożytnej: b) historia Rzymu:	79

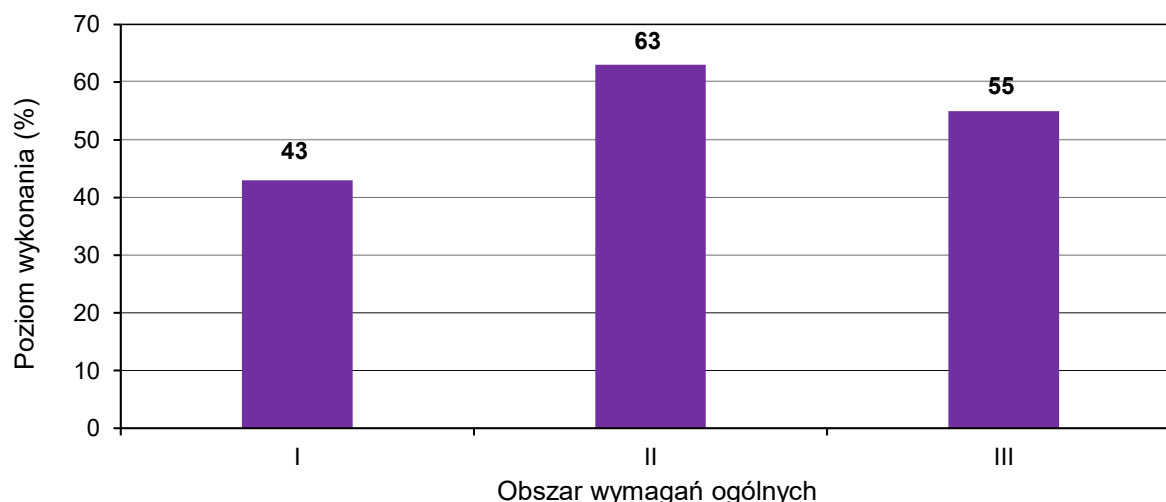
	Zdający zna, rozumie i interpretuje zjawiska i teksty kultury antycznej, umieszczając je we właściwym dla nich kontekście i zauważając ich cechy dystynktywne [...].	– [...] inne kluczowe postacie życia publicznego późnej republiki [...] Cynceron [...]; 3) posiada podstawową wiedzę o następujących kluczowych zjawiskach z zakresu historii literatury starożytnej: b) literatura rzymska: – Cynceron: mowy (<i>Mowy przeciwko Katylinie</i> [...]).	
5.	II. W zakresie kompetencji interkulturowych: znajomość kultury i tradycji antycznej [...]. Zdający zna, rozumie i interpretuje zjawiska i teksty kultury antycznej, umieszczając je we właściwym dla nich kontekście i zauważając ich cechy dystynktywne [...].	II. W zakresie kompetencji interkulturowych. Zdający: 6) posiada podstawową wiedzę o następujących kluczowych zjawiskach z zakresu życia publicznego i prywatnego w starożytnej Grecji i starożytnym Rzymie: c) życie społeczne i gospodarcze: – [...] drogi [...]; 13) potrafi scharakteryzować i poddać interpretacji uwzględniającej właściwy kontekst kulturowy następujące kluczowe zjawiska z zakresu życia publicznego i prywatnego w starożytnej Grecji i starożytnym Rzymie: c) życie społeczne i gospodarcze: – [...] drogi [...].	51
6.	I. W zakresie kompetencji językowych: znajomość gramatyki języka łacińskiego [...]. Zdający zna i potrafi stosować podstawowe zjawiska morfologiczne i składniowe typowe dla języka łacińskiego [...].	I. W zakresie kompetencji językowych. Zdający: 1) zna i rozpoznaje następujące formy morfologiczne z zakresu gramatyki języka łacińskiego: h) formy strony czynnej i biernej czasowników regularnych koniugacji I–IV w trybie orzekającym (<i>indicativus</i>) [...] w następujących czasach: [...] <i>futurum I</i> [...]; 7) dokonuje [...] transformacji gramatycznych w zakresie morfologii: g) odmienia czasowniki regularne koniugacji I–IV w trybie orzekającym (<i>indicativus</i>) [...] w następujących czasach: [...] <i>futurum I</i> [...].	47
7.	I. W zakresie kompetencji językowych: znajomość gramatyki języka łacińskiego [...]. Zdający zna i potrafi stosować podstawowe zjawiska morfologiczne i składniowe typowe dla języka łacińskiego [...].	I. W zakresie kompetencji językowych. Zdający: 2) zna i rozpoznaje zjawiska składniowe z zakresu gramatyki języka łacińskiego: d) konstrukcje składniowe charakterystyczne dla łaciny: <i>accusativus cum infinitivo</i> (ACI) [...]; 7) dokonuje następujących transformacji gramatycznych w zakresie morfologii: k) dokonuje transformacji gramatycznych w zakresie zjawisk składniowych: – przy przekształcaniu zdań zawierających charakterystyczne dla łaciny zjawiska składniowe poprawnie posługuje się następującymi konstrukcjami składniowymi: <i>accusativus cum infinitivo</i> (ACI) [...].	69

8.	III. W zakresie kompetencji społecznych: świadomość roli antyku w kształtowaniu się kultury i tożsamości polskiej [...].	III. W zakresie kompetencji społecznych. Zdający: 1) dostrzega znaczenie języka łacińskiego oraz kultury starożytnej Grecji i Rzymu dla kultury polskiej, europejskiej i światowej; 2) jest świadomy antycznych korzeni kultury polskiej, europejskiej i światowej; 3) dzięki poznaniu źródeł kultury polskiej, europejskiej i światowej staje się jej świadomym odbiorcą i uczestnikiem.	76
9.	II. W zakresie kompetencji interkulturowych: znajomość kultury i tradycji antycznej oraz jej wpływu na kultury późniejsze. Zdający zna, rozumie i interpretuje zjawiska i teksty kultury antycznej, umieszczając je we właściwym dla nich kontekście i zauważając ich cechy charakterystyczne, oraz rozpoznaje i interpretuje elementy tradycji antycznej w tekstach kultury późniejszej.	II. W zakresie kompetencji kulturowych. Zdający: 2) posiada podstawową wiedzę o następujących kluczowych zjawiskach z zakresu historii starożytnej: b) historia Rzymu: – Rzym pod władzą cesarzy; sylwetki wybranych cesarzy: [...] Marek Aureliusz [...]. 3) posiada podstawową wiedzę o następujących kluczowych zjawiskach z zakresu historii literatury starożytnej: a) literatura grecka: – tragedia: wybrane dzieła Ajschylosa ([...] <i>Oresteja</i>) [...]. 4) posiada podstawową wiedzę o następujących kluczowych zjawiskach i dziełach z obszaru filozofii starożytnej: b) Sokrates, c) Platon: <i>Uczta</i> [...], e) szkoły filozoficzne: stoicka i epikurejska w Grecji i Rzymie.	79
10.	II. W zakresie kompetencji interkulturowych: znajomość kultury i tradycji antycznej oraz jej wpływu na kultury późniejsze. Zdający zna, rozumie i interpretuje zjawiska i teksty kultury antycznej, umieszczając je we właściwym dla nich kontekście i zauważając ich cechy charakterystyczne, oraz rozpoznaje i interpretuje elementy tradycji antycznej w tekstach kultury późniejszej.	II. W zakresie kompetencji kulturowych. Zdający: 5) posiada podstawową wiedzę o następujących kluczowych zjawiskach z zakresu kultury materialnej w starożytności: b) kluczowe postacie i dzieła rzeźby greckiej: Fidiasz ([...] <i>Atena Parthenos</i>), [...] Myron (<i>Dyskobol</i>), [...] Lizyp; 12) potrafi wskazać najważniejsze cechy charakterystyczne [...] zjawisk z zakresu kultury materialnej w starożytności: b) kluczowe postacie i dzieła rzeźby greckiej: Fidiasz ([...] <i>Atena Parthenos</i>), [...] Myron (<i>Dyskobol</i>), [...] Lizyp.	76
11.	II. W zakresie kompetencji interkulturowych: znajomość kultury i tradycji antycznej oraz jej wpływu na kultury późniejsze. Zdający zna, rozumie i interpretuje zjawiska i teksty kultury antycznej, umieszczając je we właściwym dla nich kontekście i zauważając ich cechy charakterystyczne, oraz rozpoznaje i interpretuje elementy tradycji antycznej w tekstach kultury późniejszej.	II. W zakresie kompetencji kulturowych. Zdający: 1) posiada podstawową wiedzę o następujących kluczowych zjawiskach z zakresu mitologii greckiej i rzymskiej: b) mity o bogach olimpijskich [...]; 8) potrafi wskazać najważniejsze cechy charakterystyczne [...] zjawiska z zakresu mitologii greckiej i rzymskiej: b) mity o bogach olimpijskich i pozostałych bóstwach panteonu greckiego.	76

12.	II. W zakresie kompetencji interkulturowych: znajomość kultury i tradycji antycznej oraz jej wpływu na kultury późniejsze. Zdający zna, rozumie i interpretuje zjawiska i teksty kultury antycznej, umieszczając je we właściwym dla nich kontekście i zauważając ich cechy charakterystyczne, oraz rozpoznaje i interpretuje elementy tradycji antycznej w tekstach kultury późniejszej.	II. W zakresie kompetencji kulturowych. Zdający: 2) posiada podstawową wiedzę o [...] zjawiskach z zakresu historii starożytnej; b) historia Rzymu: – upadek republiki i dyktatura Cezara; 9) potrafi scharakteryzować i poddać interpretacji uwzględniającej właściwy kontekst kulturowy następujące kluczowe zjawiska z zakresu historii starożytnej: b) historia Rzymu: – upadek republiki i dyktatura Cezara; 14) potrafi rozpoznać i poddać interpretacji w kontekście kultury [...] rzymskiej [...] następujące kluczowe zjawiska z zakresu tradycji antycznej i recepcji antyku: a) obecność tradycji [...] rzymskiej we współczesnym życiu publicznym i kulturalnym.	63
13.	II. W zakresie kompetencji interkulturowych: znajomość kultury i tradycji antycznej oraz jej wpływu na kultury późniejsze. Zdający zna, rozumie i interpretuje zjawiska i teksty kultury antycznej, umieszczając je we właściwym dla nich kontekście i zauważając ich cechy charakterystyczne, oraz rozpoznaje i interpretuje elementy tradycji antycznej w tekstach kultury późniejszej.	II. W zakresie kompetencji kulturowych. Zdający: 2) posiada podstawową wiedzę o następujących kluczowych zjawiskach z zakresu historii starożytnej: b) historia Rzymu: – ekspansja terytorialna Rzymu i podboje; prowincje rzymskie, – droga do władzy i panowanie Oktawiana Augusta, 3) posiada podstawową wiedzę o następujących kluczowych zjawiskach z zakresu historii literatury starożytnej: b) literatura rzymska: [...] Owidiusz.	65
14.	II. W zakresie kompetencji interkulturowych: znajomość kultury i tradycji antycznej oraz jej wpływu na kultury późniejsze. Zdający zna, rozumie i interpretuje zjawiska i teksty kultury antycznej, umieszczając je we właściwym dla nich kontekście i zauważając ich cechy charakterystyczne, oraz rozpoznaje i interpretuje elementy tradycji antycznej w tekstach kultury późniejszej. III. W zakresie kompetencji społecznych: świadomość roli antyku w kształtowaniu się kultury i tożsamości polskiej oraz znaczenia kultury grecko-rzymskiej dla kultury europejskiej i światowej. Zdający ma świadomość znaczenia tradycji antycznej dla kształtowania się i rozwoju kultury polskiej i światowej.	II. W zakresie kompetencji kulturowych. Zdający: 7) posiada podstawową wiedzę o następujących kluczowych zjawiskach z zakresu tradycji antycznej i recepcji antyku: a) obecność tradycji greckiej i rzymskiej we współczesnym życiu publicznym i kulturalnym, b) przetworzenia motywów kulturowych greckich i rzymskich w kulturze późniejszej, polskiej i światowej na płaszczyznach: literackiej [...]; 14) potrafi rozpoznać i poddać interpretacji w kontekście kultury greckiej i rzymskiej oraz kultur późniejszych następujące kluczowe zjawiska z zakresu tradycji antycznej i recepcji antyku: a) obecność tradycji greckiej i rzymskiej we współczesnym życiu publicznym i kulturalnym, b) przetworzenia motywów kulturowych greckich i rzymskich w kulturze późniejszej polskiej i światowej na płaszczyznach: literackiej [...]. III. W zakresie kompetencji społecznych. Zdający: 1) dostrzega znaczenie języka łacińskiego oraz kultury starożytnej Grecji i Rzymu dla kultury polskiej, europejskiej i światowej; 2) jest świadomy antycznych korzeni kultury polskiej, europejskiej i światowej.	60

15.	II. W zakresie kompetencji interkulturowych: znajomość kultury i tradycji antycznej oraz jej wpływu na kultury późniejsze. Zdający zna, rozumie i interpretuje zjawiska i teksty kultury antycznej, umieszczając je we właściwym dla nich kontekście i zauważając ich cechy charakterystyczne, oraz rozpoznaje i interpretuje elementy tradycji antycznej w tekstach kultury późniejszej. III. W zakresie kompetencji społecznych: świadomość roli antyku w kształtowaniu się kultury i tożsamości polskiej oraz znaczenia kultury grecko-rzymskiej dla kultury europejskiej i światowej. Zdający ma świadomość znaczenia tradycji antycznej dla kształtowania się i rozwoju kultury polskiej i światowej.	II. W zakresie kompetencji kulturowych. Zdający: 1) posiada podstawową wiedzę o następujących kluczowych zjawiskach z zakresu mitologii greckiej i rzymskiej: b) mity o bogach olimpijskich i pozostałych bóstwach panteonu greckiego, d) mity o wojnie trojańskiej [...]. 7) posiada podstawową wiedzę o następujących kluczowych zjawiskach z zakresu tradycji antycznej i recepcji antyku: b) przetworzenia motywów kulturowych greckich i rzymskich w kulturze późniejszej, polskiej i światowej na płaszczyznach: [...] sztuk plastycznych [...]. 8) potrafi wskazać najważniejsze cechy charakterystyczne i poddać interpretacji uwzględniającej właściwy kontekst kulturowy następujące kluczowe zjawiska z zakresu mitologii greckiej i rzymskiej: b) mity o bogach olimpijskich i pozostałych bóstwach panteonu greckiego, d) mity o wojnie trojańskiej [...]. 14) potrafi rozpoznać i poddać interpretacji w kontekście kultury greckiej i rzymskiej oraz kultur późniejszych następujące kluczowe zjawiska z zakresu tradycji antycznej i recepcji antyku: a) obecność tradycji greckiej i rzymskiej we współczesnym życiu publicznym i kulturalnym, b) przetworzenia motywów kulturowych greckich i rzymskich w kulturze późniejszej polskiej i światowej na płaszczyznach: [...] sztuk plastycznych [...]. III. W zakresie kompetencji społecznych. Zdający: 1) dostrzega znaczenie języka łacińskiego oraz kultury starożytnej Grecji i Rzymu dla kultury polskiej, europejskiej i światowej; 2) jest świadomy antycznych korzeni kultury polskiej, europejskiej i światowej.	56
-----	--	--	----

WYKRES 2. POZIOM WYKONANIA ZADAŃ W OBSZARZE WYMAGAŃ OGÓLNYCH

Komentarz

Wstęp

W 2025 roku średni wynik uzyskany przez zdających egzamin maturalny z języka łacińskiego i kultury antycznej wyniósł 56%. Wynik ten pokazuje, że zawarte w arkuszu egzaminacyjnym zadania były dla wielu zdających umiarkowanie trudne.

Maturzyści najlepiej poradzili sobie z zadaniami z zakresu II obszaru wymagań ogólnych (kompetencje kulturowe), dla którego poziom wykonania zadań wyniósł 63%. Na poziomie 55% wykonane zostały zadania z zakresu III obszaru wymagań ogólnych (kompetencje społeczne). Najslabiej zdający poradzili sobie z zadaniami z zakresu I obszaru wymagań ogólnych (kompetencje językowe), dla którego poziomu wykonania wyniósł 43%. Oznacza to, że najtrudniejsze okazały się dla zdających zadania językowe, tj. tłumaczenie tekstu łacińskiego na język polski oraz zadania sprawdzające znajomość morfologii i składni języka łacińskiego, w tym umiejętność dokonywania transformacji gramatycznych.

Arkusz składał się z 15 zadań, spośród których jedno polegało na tłumaczeniu tekstu łacińskiego na język polski (zadanie 1.), cztery kolejne to zadania związane z tłumaczonym tekstem: językowe (2. i 3.) i kulturowe (4. i 5.). Ich celem było sprawdzenie znajomości kontekstu językowego, kulturowego i historyczno-literackiego tłumaczonego tekstu łacińskiego. Kolejne zadania to test kulturowo-gramatyczny: trzy zadania sprawdzające kompetencje językowe (zadania 6.–8.), w tym jedno zadanie sprawdzające znajomość wyrażen łacińskich funkcjonujących we współczesnej polszczyźnie, i pięć zadań sprawdzających kompetencje kulturowe (zadania 9.–13.). Zadania z testu kulturowo-gramatycznego nie były powiązane z tłumaczonym tekstem łacińskim. Dwa ostatnie zadania miały charakter interpretacyjny, w tym jedno (zadanie 14.) polegało na tłumaczeniu i interpretacji dewizy łacińskiej, a drugie (zadanie 15.) oparte było na analizie i interpretacji sceny mitologicznej przedstawionej na ilustracji.

Analiza jakościowa zadań

I. Przekład tekstu łacińskiego na język polski i zadania do tłumaczonego tekstu

Zadanie 1. polegało na przetłumaczeniu tekstu łacińskiego opracowanego na podstawie traktatu filozoficznego Cyserona *O starości* (*Cato Maior sive de senectute* 17, 37, 38). Tekst nie miał charakteru narracyjnego, ale jego treść stanowiła zamkniętą całość i odnosił się do poglądów Cyserona na temat zalet starości i postaci Appiusza. Pod tekstem zamieszczone zostały objaśnienia imion i nazw własnych oraz znaczenie rzadkich wyrażen idiomatycznych i słów użytych w nietypowym kontekście semantycznym. W czasie tłumaczenia tekstu zdający mogli korzystać ze słownika łacińsko-polskiego.

W tłumaczeniu tekstu łacińskiego zdający musieli wykazać się znajomością form morfologicznych i charakterystycznych dla łaciny struktur składniowych oraz wieloma umiejętnościami z zakresu kompetencji językowych, kulturowych i translacyjnych. Do prawidłowego wykonania zadania niezbędne były umiejętności poprawnego rozpoznawania form i struktur gramatycznych, identyfikowania form podstawowych zawartych w tekście jednostek leksykalnych, wyszukiwania ich w słowniku oraz dobierania odpowiednich i właściwych dla danego kontekstu ekwiwalentów semantycznych. Złożonym

i wymagającym zadaniem było wreszcie konstruowanie poprawnego pod względem językowym przekładu, w którym zdający musieli oddać treść tekstu łacińskiego. Zadanie translacyjne wymagało więc od zdających także znajomości podstawowych technik przekładu tekstu, umiejętności rozpoznawania kontekstu kulturowego tłumaczonego tekstu oraz znajomości głównych cech gatunkowych i stylu autora dzieła, na podstawie którego skonstruowany został tekst egzaminacyjny.

Poziom wykonania zadania (56%) jest porównywalny ze średnim wynikiem z ubiegłego roku. Wynik ten wskazuje na to, że tłumaczenie tekstu sprawiało zdającym trudność. Większość przekładów zawierała typowe błędy. Zdarzyły się także arkusze, w których zdający nie przetłumaczyli prawidłowo tekstu lub w ogóle nie podejmowali próby rozwiązania tego zadania. Zdający najczęściej poprawnie tłumaczyli poszczególne frazy, ale nie potrafili skonstruować poprawnego przekładu całego tekstu. Często nie oddawali treści tekstu albo ją zmieniali. Bardzo często popełniali błędy wynikające z niewystarczającej znajomości form morfologicznych (np. zmiana liczby, nieprawidłowe tłumaczenie czasu lub strony, błędne łączenie słów w związki składniowe), składni łacińskiej (np. niepoprawne tłumaczenie, zły wybór znaczenia wieloznacznych spójników zdań podrzędnych) lub braku umiejętności poprawnego tłumaczenia charakterystycznych dla języka łacińskiego struktur składniowych (np. *accusativus cum infinitivo*). Przekłady tekstu często były niespójne, nielogiczne i niepoprawne pod względem językowym albo nie oddawały rzeczywistego sensu i treści tekstu łacińskiego. Poniżej zamieszczone zostały przykłady tłumaczenia tekstu: dobrego (przykład 1.), słabego (przykład 2.) i całkowicie niepoprawnego (przykład 3.).

Przykład 1.

Starzec nie robi tego, co młodzieńiec; ale jednak wiele robi
 większych i lepszych. Nie siłą, albo nawet szybkością
 ciała niesione są rzeczy wielkie, lecz ~~naradzeniem się~~
 namysłem, godnością, sposobem myślenia, ~~których wiatrak nie~~
~~rzeczy sędziwy, a nie jest tylko sędziwy~~
 (to) rzeczy sędziwy nie tylko nie ~~osieroca~~ (*indicativus*
~~presentis passivi~~), lecz także ~~gwałtem~~. Ceterum silnych
~~synów, pięć córek jest porbawiany, ale~~ lecz także (je).
 powiększa. Ceterum silnych synów, pięć córek, tak wiele
 w domu Apprasza ślepego i starca z i Appasz
 zaślepiony starzec oddawał. Nie tylko posiadał
 godność, lecz także ~~niadze~~ ^{nał swoich} niadze.
 Bali się ~~nie wolnicy, ale~~ obawiali się. Bali się
 dniei, wszyscy się go bali. Silny w całym domu
 był obyczaj ojcowisk i dyscyplina w ten sposób.

zapełnia... sędziwy... ciotony... jest, jeśli... ~~am... sumi... on... sam~~
~~fenestram~~... powstaje... jeśli... prawo... swoje... utrzymuje,
 jeśli... nikogo... spod... swojej... władzy... (nie)... wypuszcza,
 jeśli... iagle... i... aż... do... ostatniego... tchu... nad... swoim...
~~to~~... jest... panem... panuje.

Przykład 2.

Stary nie robi tego co wtedy: jednak dużo dobrego i
 szlachetnego robi. Żal mi... ~~wprowadzi~~... albo... żyjący... cieleśnie...
 dużo dorasta, lecz... ~~wprowadzi~~... powiększa... ~~wprowadzi~~... których...
 sposób... myślenia... nie... tylko... władzy... lecz... także... rozija...
 się... ~~wprowadzi~~... ~~wprowadzi~~... ~~wprowadzi~~... ~~wprowadzi~~... ~~wprowadzi~~...
 do... domu... ~~wprowadzi~~... ~~wprowadzi~~... ~~wprowadzi~~... ~~wprowadzi~~... ~~wprowadzi~~...
 tak... jak... ~~wprowadzi~~... ~~wprowadzi~~... ~~wprowadzi~~... ~~wprowadzi~~... ~~wprowadzi~~...
~~wprowadzi~~... ~~wprowadzi~~... ~~wprowadzi~~... ~~wprowadzi~~... ~~wprowadzi~~...
 każdy... który... ~~wprowadzi~~... ~~wprowadzi~~... ~~wprowadzi~~... ~~wprowadzi~~... ~~wprowadzi~~...
 przy... ~~wprowadzi~~... ~~wprowadzi~~... ~~wprowadzi~~... ~~wprowadzi~~... ~~wprowadzi~~...
~~wprowadzi~~... ~~wprowadzi~~... ~~wprowadzi~~... ~~wprowadzi~~... ~~wprowadzi~~...
~~wprowadzi~~... ~~wprowadzi~~... ~~wprowadzi~~... ~~wprowadzi~~... ~~wprowadzi~~...
~~wprowadzi~~... ~~wprowadzi~~... ~~wprowadzi~~... ~~wprowadzi~~... ~~wprowadzi~~...

Przykład 3.

Nie faktem... była... jego... sprawiedliwość...
 było... o... wiele... więcej... prawdziwych... faktów...
 Nie... ~~wprowadzi~~... o... tym... z... kasulami... i...
 senatem... nie... tylko... lecz... także... ~~wprowadzi~~...
~~wprowadzi~~... ~~wprowadzi~~... ~~wprowadzi~~... ~~wprowadzi~~... ~~wprowadzi~~...
~~wprowadzi~~... ~~wprowadzi~~... ~~wprowadzi~~... ~~wprowadzi~~... ~~wprowadzi~~...
 Posiadał... siedem... praw... i... nie... tylko...
~~wprowadzi~~... ~~wprowadzi~~... ~~wprowadzi~~... ~~wprowadzi~~... ~~wprowadzi~~...

...in penum... Wszyscy... obywateli... byli... wolni.
 ...Nakazywał... im... państwa... i... dyscypliny...
 ...Był... szczeni... i... nikomu... poprosz...
 ...spraw... w... w... nad...
 ...obywatelami...

W tej części arkusza znalazły się także 4 zadania do tłumaczonego tekstu: dwa zadania otwarte o charakterze językowym, sprawdzające znajomość gramatyki łacińskiej i umiejętność tworzenia form fleksyjnych, oraz dwa zadania o charakterze kulturowym, sprawdzające znajomość kontekstu kulturowego tłumaczonego tekstu.

Poziom wykonania tych zadań był zróżnicowany. Znacznie gorzej wypadły zadania językowe, polegające na tworzeniu form morfologicznych (czasownikowych w **zadaniu 2.** i przymiotnikowych w **zadaniu 3.**). Poziom wykonania tych zadań (odpowiednio 41% i 51%) świadczy o niewystarczającej znajomości fleksji łacińskiej. Poniżej zamieszczone zostały przykłady częściowo poprawnego (przykład 4.) i niepoprawnego (przykład 5.) rozwiązania zadań.

Przykład 4.

Zadanie 2. (0–1)

Do podanych form *participium perfecti passivi* dopisz po jednej formie *participium praesentis activi*.

1. emancipatus – ...*emancipans*.....
2. intentus – ...*intens*.....

Zadanie 3. (0–1)

Do podanych form rzeczownika *mos* dopisz po jednej formie przymiotnika *patrius*, *-a*, *-um* w takim samym przypadku, tej samej liczbie i w tym samym rodzaju.

1. more – ...*partiam*.....
2. morum – ...*partiarum*.....

Przykład 5.

Zadanie 2. (0–1)

Do podanych form *participium perfecti passivi* dopisz po jednej formie *participium praesentis activi*.

1. emancipatus – ...*emancipatum*.....
2. intentus – ...*intentum*... / ...*intentis*.....

Zadanie 3. (0–1)

Do podanych form rzeczownika *mos* dopisz po jednej formie przymiotnika *patrius*, *-a*, *-um* w takim samym przypadku, tej samej liczbie i w tym samym rodzaju.

1. *more* – ... *maritimus* ... *maternus* ...

2. *morum* – ... *matris* ... *matris* ...

Lepiej niż zadania językowe wypadły zadania odnoszące się do kontekstu kulturowego tłumaczonego tekstu łacińskiego. Poziom wykonania tych zadań był bardzo zróżnicowany: **zadania 4.** wynosił 79%, a **zadania 5.** – 51%. Zdający w zadaniu 5. mieli duże trudności ze wskazaniem związku załączonego w arkuszu materiału ilustracyjnego z postacią Appiusza. Może to świadczyć zarówno o słabym przygotowaniu z zakresu spuścizny materialnej antyku, jak i braku umiejętności syntezy posiadanej wiedzy i dostrzegania związków kulturowych. Poprawne rozwiązanie ilustruje przykład 6., a niepoprawne przykład 7.

Przykład 6.

Zadanie 4. (0–2)

Oceń prawdziwość poniższych zdań. Zaznacz P, jeśli zdanie jest prawdziwe, albo F – jeśli jest fałszywe.

1.	Cyceron w trakcie swojego konsulatu wygłosił mowy przeciwko Katylinie.	☒ P	☐ F
2.	Cyceron po zwycięstwie nad Galami odbył triumf.	☐ P	☒ F
3.	Cyceron był wrogiem Marka Antoniusza i dlatego znalazł się na listach proskrypcyjnych.	☒ P	☐ F

Zadanie 5. (0–1)

Wyjaśnij związek obiektu przedstawionego na ilustracji z postacią Appiusza.

Na doświadczeniu znajduje się Via Appia, czyli najstarsza droga rzymska, nazwana po Appiuszu.

Przykład 7.

Zadanie 4. (0–2)

Oceń prawdziwość poniższych zdań. Zaznacz P, jeśli zdanie jest prawdziwe, albo F – jeśli jest fałszywe.

1.	Cyceron w trakcie swojego konsulatu wygłosił mowy przeciwko Katylinie.	☒ F	☐ P
2.	Cyceron po zwycięstwie nad Galami odbył triumf.	☒ F	☐ P
3.	Cyceron był wrogiem Marka Antoniusza i dlatego znalazł się na listach proskrypcyjnych.	☐ P	☒ F

Zadanie 5. (0–1)

Wyjaśnij związek obiektu przedstawionego na ilustracji z postacią Applusza.

Świątynia... została... wybudowana... na jego...
...ceści... aby... upamiętnić... jego... pozycję... namia...

II. Test kulturowo-gramatyczny

W tej części znalazło się łącznie osiem zadań: dwa zadania otwarte z zakresu gramatyki (6. i 7.), jedno zadanie otwarte zawierające wyrażenia łacińskie używane we współczesnej polszczyźnie (8.) oraz pięć zadań z zakresu kultury antycznej (9., 10. – zamknięte; 11., 12., 13. – otwarte).

Podobnie jak w zadaniach odnoszących się do tekstu także w teście kulturowo-gramatycznym widoczna była wyraźna różnica poziomu wykonania zadań. Dość dobrze zdający poradzili sobie z zadaniami językowymi, które polegały na dokonaniu transformacji zdań (poziom wykonania **zadania 6.** wynosił 47%, a **zadania 7.** – 69%). Pojawiające się błędy, przede wszystkim w zakresie rozpoznawania i tworzenia form fleksyjnych, świadczą o niskim stopniu opanowania przez zdających zagadnień gramatycznych z zakresu morfologii i elementarnych dla łaciny struktur składniowych. W **zadaniu 8.**, którego poziom wykonania wynosił 76%, zdający musieli podać polskie odpowiedniki używanych współcześnie wyrażen łacińskich. Poziom wykonania zadań kulturowych zamkniętych wynosi 79% (**zadanie 9.**) i 76% (**zadanie 10.**). Zadania te odnosiły się do treści z zakresu mitologii, literatury, filozofii i historii sztuki antycznej. Zadania otwarte odnosiły się do wymagań z zakresu mitologii greckiej, historii i historii literatury rzymskiej. Zdający dobrze poradzili sobie z **zadaniem 11.**, zawierającym materiał ikonograficzny (poziom wykonania 76%). Pozostałe dwa zadania zostały rozwiązane na podobnym poziomie: **zadanie 12.** – 63%, **zadanie 13.** – 65%. Poniżej zamieszczone zostały przykłady poprawnego (przykład 8) i niepoprawnego (przykład 9) rozwiązania zadań otwartych językowych oraz częściowo poprawnego rozwiązania dwóch zadań otwartych kulturowych (przykład 10.).

Przykład 8.

Zadanie 6. (0–1)

Zastąp podkreślony wyraz analogiczną formą wyrazu podanego w nawiasie.

Tu, Marce, Romam properabis. (venio, venire, veni, ventum)

Tu, Marce, Romam venies. (indicativus futuri I)

Zadanie 7. (0–1)

Przekształć zdanie, stosując składnię *accusativus cum infinitivo*.

Puellae in horto ludunt.

Videmus ~~puellas~~ puellas in horto ludere

Zadanie 8. (0–1)

Podaj polskie odpowiedniki podanych niżej łacińskich wyrażen.

1. ad rem – ...do rzeczy...
2. et cetera – ...i...tak...dalej...

Przykład 9.

Zadanie 6. (0–1)

Zastąp podkreślony wyraz analogiczną formą wyrazu podanego w nawiasie.

Tu, Marce, Romam properabis. (venio, venire, veni, ventum)

...Venij...

Zadanie 7. (0–1)

Przekształć zdanie, stosując składnię *accusativus cum infinitivo*.

Puellae in horto ludunt.

Videmus ...puella...in...horto...ludunt...

Zadanie 8. (0–1)

Podaj polskie odpowiedniki podanych niżej łacińskich wyrażen.

1. ad rem – ...do ostatniego...
2. et cetera – ...i...zresztą...

Przykład 10.

Zadanie 12. (0–1)

Wyjaśnij, odwołując się do historii starożytnego Rzymu, dlaczego wyrażenie *przekroczyć Rubikon* oznacza podjęcie decyzji, od której nie ma odwrotu.

...Pominięcie...nawiązuje...do...początku...
...wojny domowej...w...Rzymie...która...rozpoczęła
...się...przekroczeniem...cesarza...i...jego...wojska...
...przez...Rubikon...wojny domowej nie dało się...
...zastopować...

Zadanie 13. (0–2)

Uzupełnij tabelę. Obok każdego opisu wpisz imię osoby, do której ten opis się odnosi.

1.	Ostatnia królowa hellenistycznego Egiptu, w wojnie domowej wspierała Antoniusza przeciwko Oktawianowi.	Kleopatra
2.	Rzymski poeta skazany na wygnanie przez cesarza Oktawiana Augusta.	Isokrates Herodot

III. Zadania interpretacyjne

W tej części znalazły się łącznie dwa zadania otwarte: jedno zadanie sprawdzające rozumienie, przekład i umiejętność interpretacji dewizy łacińskiej „*Non omnia possumus omnes*” (**zadanie 14.**) oraz jedno sprawdzające umiejętność rozpoznawania, opisywania i interpretacji sceny mitologicznej przedstawionej w materiale ikonograficznym (**zadanie 15.**). Ważnymi elementami w zadaniach były: umiejętność wyjaśniania uniwersalnego sensu dewizy i wskazywania dziedziny życia, w której może mieć ona zastosowanie, umiejętność wyjaśniania uniwersalnego przekazu sceny mitologicznej oraz umiejętność formułowania krótkiej wypowiedzi w języku polskim, z uwzględnieniem poprawności językowej i właściwej argumentacji. Polecenia zostały sformułowane jasno i precyzyjnie, ze wskazaniem tych elementów, które zdający powinni zawrzeć w swoich wypowiedziach. Poziom wykonania obu zadań wynosił odpowiednio 60% i 56%.

Wykorzystana w zadaniu 15. scena mitologiczna odnosiła się do mitu o sędzie Parysa. Najczęściej pojawiające się błędy w tym zadaniu polegały na nieprawidłowym rozpoznaniu sceny i postaci, niewystarczającym lub niewłaściwym wyjaśnianiu kontekstu kulturowego lub zbyt pobieżnym omówieniu uniwersalnego przekazu sceny. W zadaniu 14. zdarzało się, że zdający podawali niewłaściwy przekład sentencji. Niepoprawne zrozumienie i przekład dewizy mógł prowadzić do błędnej jej interpretacji. W przekładzie niektórzy zdający nieprawidłowo identyfikowali formy przymiotnika *omnis* oraz źle tłumaczyli formę czasownika nieregularnego *posse*. Typowym, powtarzającym się błędem był też brak omówienia uniwersalnego sensu dewizy oraz pobieżne lub niewłaściwe uzasadnienie własnego stanowiska. Bardzo rzadko zdarzały się rozwiązania w całości niepoprawne, ale rzadko też były w pełni poprawne. W wielu wypowiedziach brakowało pojedynczych elementów lub wypowiedzi nie były poprawne pod względem językowym. Poniżej zamieszczone zostały przykłady dobrych rozwiązań zadania 14. (przykład 11.) i zadania 15. (przykład 12.), z których jednak żadne nie może być uznane za w pełni poprawne. Przykłady 13. i 14. natomiast ilustrują całkowicie błędne rozwiązania wynikające z nieprawidłowego zrozumienia i przekładu sentencji i niewłaściwego rozpoznania sceny mitologicznej.

Przykład 11.

Tłumaczenie: Nie wszyscy mogą wszystko możemy wszystko
 Interpretacja wraz z uzasadnieniem: Okazano na zdjęciu dewiza n
...słowo na prostszym przekładzie • namigrywać może do
tego, że każdy człowiek ma swoje ograniczenia, ściany, które
przystawione „ściany”, których nie sposób przeskoczyć
Dziedziną, do której przede wszystkim może mieć ona
zastosowanie jest nauka. Nie dane jest nam być
omnibusem w każdej dziedzinie nauki, jak sławet panie-
mar, zawsze znajdzie się ten jeden aspekt, który okazać się
może trudnością nie do przebycia - stąd chociażby wynikają
podziały na tzw. „humanistyczny” i „ścisłowiecki”

Przykład 12.

Græca odusi się do honorumque grecich bogini o to, która jest najpiękniejsza. Afrodyte, Atena i Hera składowy łajdak, by ten dół zwyciężyci. I tak jabłko z apodu Hymenyl. Łajdak uwrót Afrodyte, ponieważ ta obiera mu najpiękniejszą wybrankę, jak była Helena z Troi. ~~Wskazuje~~ Z tego mity wywodzi się zwyczaj przesadzający – jabłko niezgody, który jest mowa zachowania w naszej kulturze. Pkt. jak i ilustracja przechodzi własną, naszą, zyciową. Łajdak nie uwrót Afrodyte tylko dlatego, że była piękna, ale ~~ona~~ obierała mu córkę, czego bardzo prosił – w porównaniu z darami innych bogini, ten od bogini młodości i najpiękniejszej przechodzi Parysa. W tym ~~przekazie~~ obawa się, że nie zawsze będziemy uwrót, że nie powinniśmy ~~Wskazuje~~ p. dążyć do tego, że ~~może~~ z przegranej nami satysfakcją i pokładamy się, że ~~ona~~ z błędami nam ~~ochroni~~ i zniszczymy, dlatego, która budowlany ~~przekaz~~ wielki jest.

Przykład 13.

Tłumaczenie: nie zapomniana postać wszystkich

Interpretacja wraz z uzasadnieniem: Demizja mówi o tym, że obywatele tej miejscowości, którzy przysięgają się dla dobra miasta nie zostaną zapomniani po śmierci. Odaje hołd zmarłym bohaterom tego miasta. ~~Demizja~~ Demizja może mieć zastosowanie w podobach do armii zachęca i pokazuje szacunek do tych, którzy bronią miasta.

Przykład 14.

.....Ilustracja nawiązuje do mitu o Atlancie i jej ukochanym. Mężczyzna na dokanie trzyma złote jabłko, które otrzymał od Afrodyty, aby pokonać w biegu Atlante. Dwie kobiety stojące dookół zakochanych nawiązują do głosu Bogów za brak wdzięczności za pomoc. W chmurach widać Afrodytę, która patrzy na nich z góry. Scena przedstawiona na obrazie jest uniwersalna, pokazuje jakie uczucia budzą się z brakiem wdzięczności za udzieloną pomoc. Również pokazuje sprawiedliwość boską, według której nie ma winy bez kary. Obraz pokazuje, że powinniśmy doceniać to, co otrzymaliśmy od życia i być za to wdzięczni i nie zapominać o obowiązkach w czasie, kiedy jesteśmy bardzo zszesłymi i zapetrzeni w siebie.

Zadania, z którymi zdający poradzili sobie najslabiej

Zadaniami, z którymi zdający poradzili sobie stosunkowo najslabiej są zadania językowe: tłumaczenie tekstu (**zadanie 1.** – 50%) i zadania z zakresu gramatyki łacińskiej polegające na tworzeniu form morfologicznych (**zadanie 2.** – 41%; **zadanie 3.** – 51%; **zadanie 6.** – 47%). We wszystkich tych zadaniach popełniane były błędy w zakresie fleksji nominalnej i werbalnej. Bez znajomości fleksji i umiejętności tworzenia poprawnych form nie da się poprawnie rozwiązać także zadań polegających na dokonywaniu transformacji zdań. Niski poziom znajomości fleksji utrudniał, a czasem wręcz uniemożliwiał prawidłowe rozumienie i tłumaczenie tekstu łacińskiego. Popełniane przez zdających typowe dla zadania translacyjnego błędy wskazują na niewystarczające opanowanie przez nich umiejętności związanych z tłumaczeniem tekstu, w tym przede wszystkim rozpoznawaniem struktury gramatycznej i leksykalnej tłumaczonego tekstu, odczytywaniem sensu i odbiorem treści tekstu, identyfikowaniem form podstawowych słów występujących w tekście, doбором odpowiednich ekwiwalentów znaczeniowych łacińskich form morfologicznych, struktur składniowych, leksyki i idiomatyki, tworzeniem logicznego, spójnego i poprawnego pod względem językowym przekładu w języku polskim. Ponadto tłumaczenie tekstu utrudniać

może brak umiejętności sprawnego i umiejętnego posługiwania się słownikiem łacińsko-polskim. Ze względu na niski poziom wykonania zadań gramatycznych i zadania translacyjnego można wysunąć wniosek, że przynajmniej część błędów popełnianych w przekładzie wynika z niewystraczającego poziomu znajomości morfologii i składni łacińskiej.

Zadania, z którymi zdający poradzili sobie najlepiej

Zadania, z którymi zdający poradzili sobie najlepiej to zadania z zakresu kultury antycznej. Poziom wykonania **zadania 4.** wynosił 79%, **zadania 9.** – 79%, a **zadania 11.** – 76%. Zdający dobrze poradzili sobie także z **zadaniem 8.** (poziom wykonania 76%), w którym należało podać polskie odpowiedniki łacińskich wyrażen używanych we współczesnej polszczyźnie. W przypadku zadań zamkniętych należy wziąć pod uwagę pewną przypadkowość podawania poprawnych rozwiązań.

Wnioski i rekomendacje

1. Najtrudniejsze dla zdających były zadania językowe, w tym przede wszystkim transformacje gramatyczne i tworzenie form morfologicznych, ale także tłumaczenie tekstu łacińskiego na język polski. Należy zatem zwrócić większą uwagę na doskonalenie i rozwijanie kompetencji językowych i translacyjnych uczniów przygotowujących się do egzaminu maturalnego w kolejnych latach.
2. Lepiej niż z zadaniami językowymi zdający poradzili sobie z zadaniami z zakresu kultury antycznej. Należy jednak zwrócić uwagę na głębszą korelację treści nauczanych na lekcjach języka łacińskiego i innych przedmiotów humanistycznych, w tym przede wszystkim historii, języka polskiego, filozofii itp. Szersze spojrzenie na kulturę antyczną i znajomość kontekstu historycznego i kulturowego ułatwi zdającym rozwiązywanie zadań egzaminacyjnych. Pobieżna znajomość zagadnień kulturowych często jest niewystarczająca do prawidłowego rozwiązania zadań egzaminacyjnych.
3. Należy zwracać szczególną uwagę na nabywanie przez uczniów i doskonalenie umiejętności odbioru, rozumienia i tłumaczenia tekstu łacińskiego. Nauczanie gramatyki powinno mieć charakter funkcjonalny i służyć budowaniu i rozwijaniu kompetencji translacyjnej uczniów.
4. W procesie nauczania należy zwracać większą uwagę na analizę i twórczą interpretację materiałów źródłowych, w tym także materiałów ikonograficznych. Materiały źródłowe powinny stanowić punkt wyjścia do zaprezentowania przez zdających szerszego kontekstu kulturowego, uwzględniającego nie tylko wiedzę z zakresu kultury antycznej, ale także recepcję antyku i umiejętność dostrzegania i wskazywania związków językowych i kulturowych współczesnej kultury i polszczyzny z dziedzictwem grecko-rzymskiego antyku.
5. Należy zwracać uwagę na precyzyjne czytanie poleceń i rozwiązywanie zadań. Część popełnionych przez zdających błędów wynika bowiem z braku uwagi i należytej dokładności. Precyzja i staranność szczególnie istotne są w rozwiązywaniu zadań gramatycznych i w tłumaczeniu tekstu.
6. Należy zwracać uwagę na poprawność językową tłumaczeń i wypowiedzi tworzonych przez uczniów.